

HANINGE KOMMUN

ÅRSREDOVISNING 2018

Padling på Rudan

Foto: Fredrik Hjerling

Innehållsförteckning

VÄLKOMMEN TILL HANINGE	4
HÄNT I HANINGE	5
EKONOMI I KORTHET	6-7
KOMMUNENS ORGANISATION	8
SÅ STYRS HANINGE KOMMUN	9
FÖRVALTNINGSBERÄTTELSE	10-53
Utveckling ur olika perspektiv.....	10-14
Hållbar stadsutveckling.....	15-17
Intern kontroll och revision.....	18
Framtida utmaningar.....	19
Uppföljning av fullmäktiges mål.....	20-32
Verksamhetsutveckling och förbättrad kvalitet.....	33-34
Finansiell analys.....	35-42
Redovisning av uppdrag.....	43-49
Redovisning av övriga uppdrag från fullmäktige.....	50-51
Personal.....	52-55
NÄMNDERNAS VERKSAMHETSBERÄTTELSE	56-71
Kommunstyrelsen.....	56-57
Grund- och förskolenämnden.....	58-59
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden.....	60-61
Kultur- och fritidsnämnden.....	62-63
Socialnämnden.....	64-65
Stadsbyggnadsnämnden.....	66-67
Äldrenämnden.....	68-69
Södertörns upphandlingsnämnd.....	70
Södertörns överförmyndarnämnd.....	71
SAMMANSTÄLLNING KONCERNEN	72-74
ÅRSBOKSLUT	75-93
Resultaträkning.....	75
Balansräkning.....	76
Kassaflödesanalys.....	77
Noter.....	78-85
Resultat och balansräkning Vatten och avlopp.....	86
Noter Vatten och avlopp.....	87-89
Redovisningsprinciper.....	90-91
Ordlista.....	92-93
REVISIONSBERÄTTELSE	94-95

Välkommen till Haninge!

Haninge växer och allt fler människor och företag väljer att flytta till vår kommun. Haninge tar plats som en ledande tillväxtkommun i Stockholmsregionen och en egen stad. I det växande Haninge fortsätter vi att prioritera bostadsbyggande, hållbarhet, jobb och välfärd. Vår uppgift är att tillvarata de drivkrafter och idéer som finns hos våra invånare och företag.

Vi i Haninge har haft en gemensam vision denna mandatperiod om att vara en framsynt och jämställd tillväxtkommun, attraktiv att bo och verka i. När vi summerar 2018 kan vi glädjas åt en befolkningsökning under denna mandatperiod som är den största sedan 1970-talet. Det har färdigställts över 3 000 bostäder under mandatperioden och vid årsskiftet var vi nästan 90 000 invånare. Många olika aktörer bidrar till bostadsbyggandet och det produceras en blandning av upplåtelseformer som kompletterar varandra på ett bra sätt.

För sjunde året i rad redovisar kommunen ett överskott i kommunens finanser. När kommunen får nya invånare behöver vi investera i välfärden. Det räcker inte att det byggs fler bostäder, livet mellan husen måste också få ta plats. Vi har därför gjort och kommer att fortsätta göra stora satsningar framåt på skolor och förskolor, idrottshallar och ny simhall. Investeringarna möjliggör en fortsatt tillväxt och säkerställer barnens utveckling och framtida möjligheter. Samtidigt som investeringsbehoven växer är det av stor vikt att hushålla med kommunens ekonomi. Kommunens investeringsnivåer är just nu mycket höga och kommer så att vara under ett antal år framåt.

Investeringarna är viktiga för att vi ska kunna fortsätta att vara en hållbar kommun för kommunens invånare.

Några händelser som jag vill lyfta fram utöver de som nämns i avsnittet Hänt i Haninge är:

- I samband med internationella kvinnodagen besökte statsminister Stefan Löfvén och Kommunals förbundsordförande Tobias Baudin Haninge kommun och vård- och omsorgsboendet Hagagården. Vid mötet presenterades den nya äldre- och jämställdhetsministern Lena Hallengren och viktiga reformer för en bättre äldreomsorg.
- Under året genomfördes val till riksdagen, landstings- och kommunfullmäktige där kommunen organiserade det lokala valet tillsammans med Valmyndigheten.

Vi har nu en unik möjlighet att definiera vår framtid som kommun, vårt ansvar är att ta vara på de möjligheter detta medför men också att se till att alla kan följa med på resan och få en chans att bidra till en hållbar samhällsutveckling. Genom att investera i välfärd för alla genom hela livet och att bygga Haninge hållbart skapar vi förutsättningar för ett demokratiskt och öppet Haninge som håller ihop.

Meeri Wasberg (S)
Kommunstyrelsens ordförande

Nämndordföranden 2018. Övre raden: Anette Haaf (S) Äldrenämnden, Meeri Wasberg (S) Kommunstyrelsen, Maria Fägersten (S) Grund- och förskolenämnden, Mehmet Coksürer (MP) Kultur- och fritidsnämnden. Undre raden: Anders Nordlund (S) Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden, Göran Svensson (S) Stadsbyggnadsnämnden, Petri Salonen (C) Socialnämnden

Foto: Fredrik Hjerling

Hänt i Haninge

En stor satsning har genomförts på att få fler seniorer aktiva på internet och att kunna använda sig av digitala tjänster. Kommunen bjöd tillsammans med Telia in och utbildade över tusen seniorer i digital teknik och datorkunskap. Syftet var att minska det digitala utanförskapet och få fler äldre att våga prova digitala lösningar. Utbildningen hölls av ungdomar i årskurs 8 och 9 från Haninges skolor vid sammanlagt 15 tillfällen. Detta blev en mycket uppskattad aktivitet som också följdes upp av kommunens bibliotek.

I maj hölls en pressträff tillsammans med idrottsprofilen och entreprenören Peter Forsberg där kommunen berättade om att utveckla Torvallaområdet i Haninge med nya bostäder och en tydlig idrotts- och evenemangsprofil. Peter Forsbergs företag Fopha Invest kommer också att gå in i ett samarbete för att utveckla och tillgängliggöra området runt Årsta slott.

Nya Vikingaskolan har invigts. Skolgården är utformad för att passa skolans alla elever och har fokus på lek och rörelse. Skolans fasad ger plats för den konstnärliga gestaltningen ”Dansare och löv”. Den nybyggda Vikingahallen i anslutning till skolan är specialbyggd för proffsgymnastik och cheerleading. Vargberget och Skogslinden, kommunens två första konceptförskolor, invigdes lagom till höstterminsstarten.

Haninges nya utkikstorn och landmärke Tornet på Tornberget har färdigställts och invigts. Tornet utgör en symboliskt viktig plats då Tornberget är länets högsta punkt och ett besöksmål på Sörmlandsleden. I tävlingen Haninge arkitekturpris utsågs Lillgården i Tungelsta, första etappen, till vinnare. De två andra finalisterna var Fredrika Bremer yrkesgymnasium och Tungelsta station.

Byggnation av en ny bussterminal i centrala stadskärnan pågår för fullt och under året färdigställdes höghuset Blicken med sina 18 våningar. Området kring pendeltågsstationen och Poseidons torg har rustats upp och fått ny utsmyckning i gångtunnlar och passager. För detta har kommunen uppmärksamats och åter certifierats med Purple Flag, en utmärkelse för stadskärnor med högt kvalitetsmedvetande vad gäller kvällsekonomi och trygghet. Även Vega fortsätter att utvecklas enligt plan och under 2018 invigdes flera skolverksamheter i området.

Haninge växer med drygt 1 700 invånare varje år. Det firade Haninge med en färgsprakande tulpanfestival. Festivalen bestod i en branschdag för professionella från andra kommuner, bostadsbolag, trädgårdsstudenter, landskapsarkitekter och andra som jobbar med offentliga miljöer. Den andra dagen var allmänhetens dag där alla bjöds in för att njuta av tulpaner i olika former i Eskilsparken, rondellerna i Haninge samt på Poseidons Torg.

Foto: Olof Holdar

Tulpanfestival på Poseidons torg

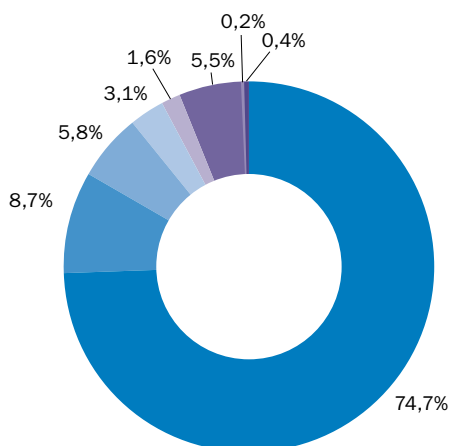
100 kronor i skatt

100 KRONOR I SKATT TILL KOMMUNEN ANVÄNDES UNDER 2018 SÅ HÄR...

24,36 kr	Grundskola
13,30 kr	Vård och omsorg för äldre
12,68 kr	Förskoleverksamhet
11,25 kr	Verksamhet för funktionshindrade
9,40 kr	Gymnasium
8,33 kr	Sociala insatser för barn, ungdomar och vuxna med problem
7,88 kr	Miljö hälsoskydd, teknisk förvaltning
4,10 kr	Bibliotek, kultur och fritidsverksamhet
2,67 kr	Övrig verksamhet
1,85 kr	Försörjningsstöd
1,79 kr	Vuxenutbildning
1,39 kr	Arbetsmarknadsåtgärder
1,11 kr	Räddningstjänst och skydd
100 kr	

SÅ HÄR FÅR KOMMUNEN SINA PENGAR

- Skatteintäkter och generella statsbidrag 74,7%
- Statsbidrag och övriga bidrag 8,7%
- Taxor och avgifter 5,8%
- Försäljning av verksamhet och entreprenad 3,1%
- Hyror och arrende 1,6%
- Finansiella intäkter 0,2%
- Övriga intäkter 5,5%
- Försäljningsmedel 0,4%

Fem år i siffror

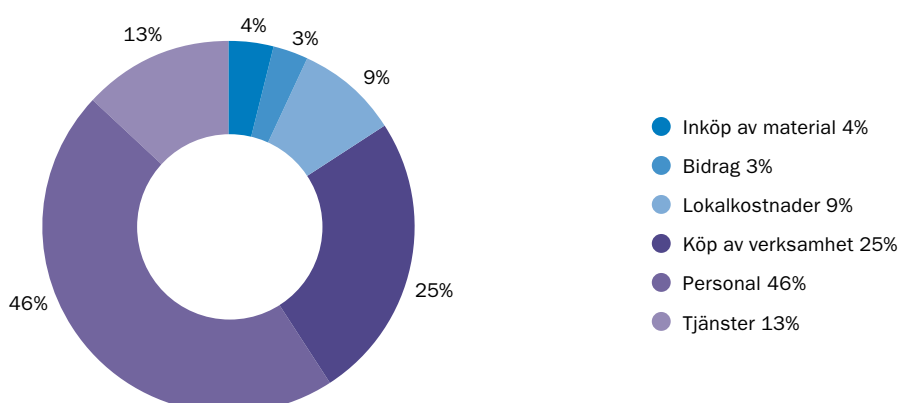
	2014	2015	2016	2017	2018
Verksamhetens nettokostnader (mnkr)	3 696	3 873,5	4 054,4	4 297,5	4 520
Skatteintäkter (mnkr)	3 033	3 201,8	3 380,6	3 565,1	3 685,7
Generella statsbidrag (mnkr)	704,9	697	769,2	854,8	922,7
Finansnetto (mnkr)	32,8	28,8	-0,9	1,1	2,3
Investeringsutgifter (mnkr)	182,5	223,1	301,6	334,4	306,2
Tillgångar (mnkr)	4 007,7	4 811,9	3 268,1	3 509,7	3 943,1
Eget kapital (mnkr)	1 322,5	1 400,3	1 499,3	1 625,1	1 722,6
Kortfristiga skulder (mnkr)	779,1	727,9	907,7	969,5	1 197,2
Långfristiga skulder (mnkr)	1 269,1	1 998,5	5,3	7,6	11,7
Soliditet %	33	29,1	45,9	46,3	43,7
Kassalikviditet %	80,2	130,2	131,4	132,5	125,8
Kommunal utdebitering (kr/skattekronor)	31,88	31,88	31,76	31,76	31,76
• varav kommunalskatt	19,78	19,78	19,68	19,68	19,68
• varav landsstingsskatt	12,1	12,1	12,08	12,08	12,08
Befolkning	82 407	83 866	85 693	88 037	89 989
• befolkningsförändring	1 475	1 459	1 827	2 344	1 952
• andel av Sveriges befolkning (%)	0,84	0,85	0,86	0,87	0,88

KÄNSLIGHETSANALYS

Årseffekt i mnkr

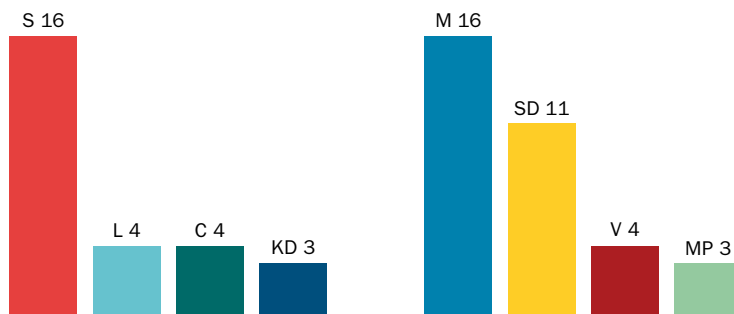
Händelse	Årseffekt i mnkr
Löneförändring samtlig personal i kommunen med 1 % inklusive personalomkostnader	27,6
Prisförändring på varor och tjänster till löpande drift 1 %	29,0
Förändring av utdebiterad skatt med 1 kr	200,5
Förändring av skatteintäkter till kommunen vid befolkningsförändring med 100 personer	5,1

SÅ HÄR ANVÄNDER KOMMUNEN SINA PENGAR

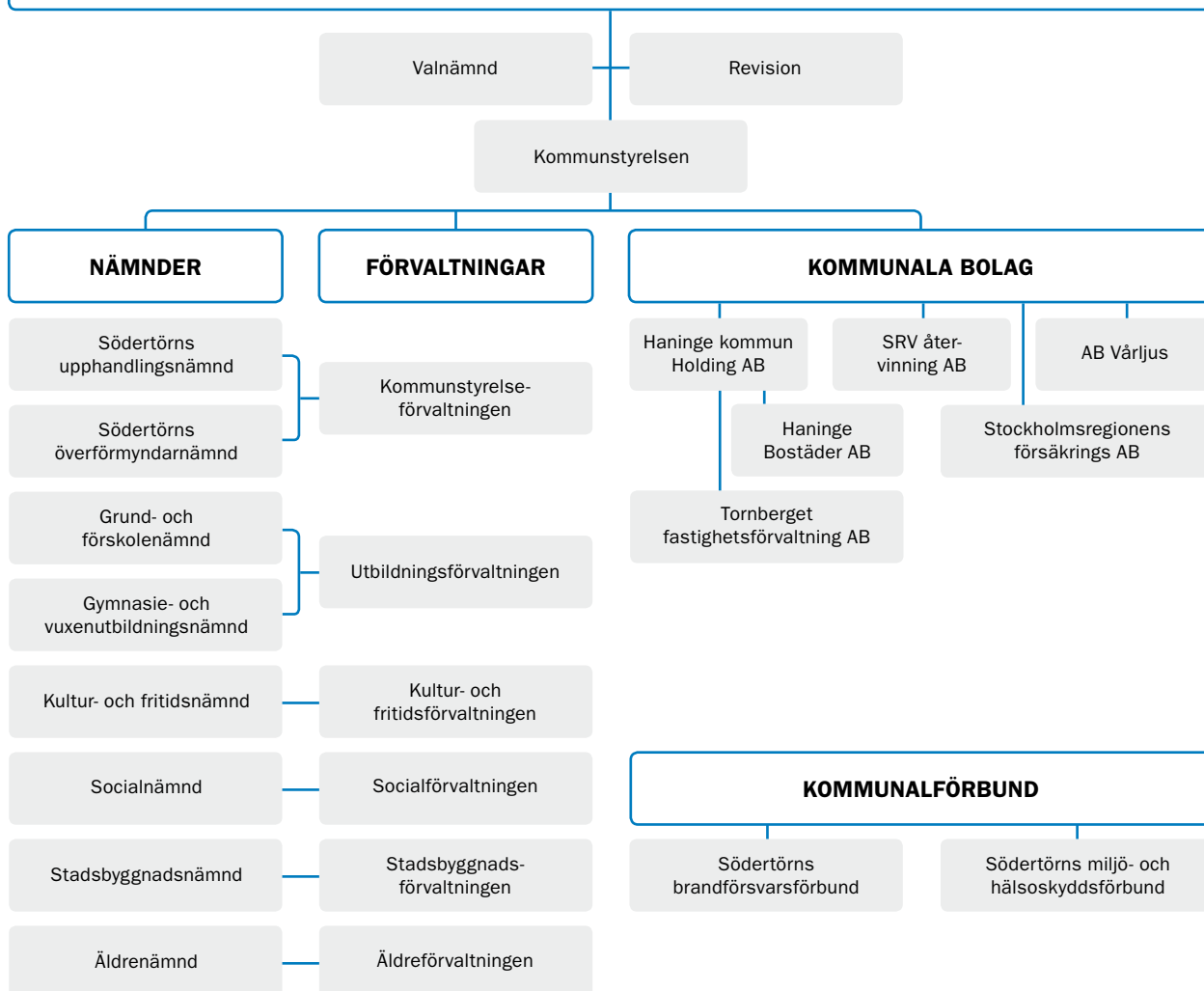

Organisation

MANDATFÖRDELNING KOMMUNFULLMÄKTIGE ENLIGT VALET (2018)

Kommunfullmäktige: Socialdemokraterna (S), Liberalerna (L), Centerpartiet (C) och Kristdemokraterna (KD) utgör kommunens styrande koalition. Moderaterna (M), Sverigedemokraterna (SD), Vänsterpartiet (V) och Miljöpartiet (MP) utgör opposition.

Så styrs Haninge kommun

STYRMODELLEN

Styrmodellen ska bidra till kommunfullmäktiges mål om god ekonomisk hushållning genom att strukturen för styrning blir begriplig och distinkt. En bestämd arbetsprocess innebär att resurser kan användas effektivt. En känd struktur och process med användbara verktyg för styrning och uppföljning förenklar förvaltningarnas administration och förbättrar nämndernas möjligheter att ha överblick över resultat och kvalitet.

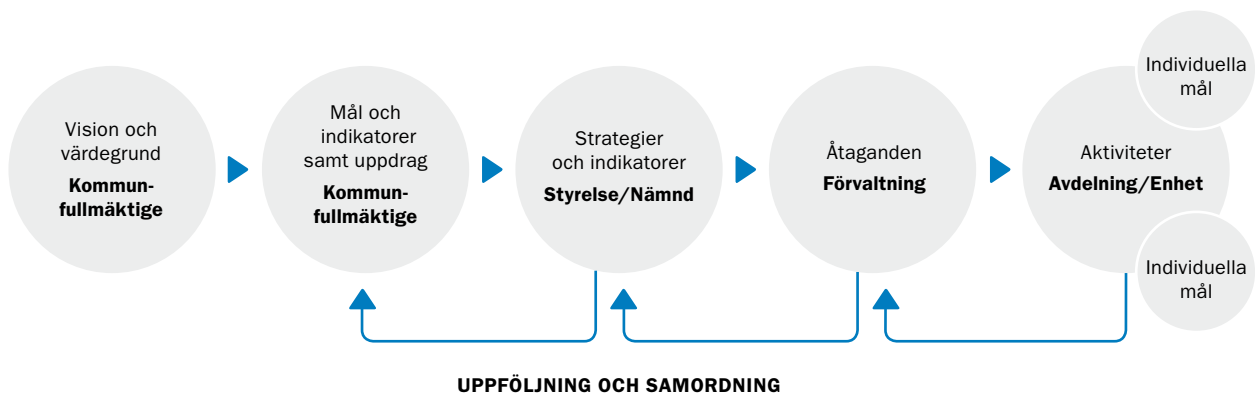
Kommunens vision och gemensamma värdegrund fastställs av kommunfullmäktige.

Fullmäktiges mål är grupperade i fyra övergripande **målområden** som ska bidra till att kommunen blir en bättre kommun att bo, leva och verka i. Till varje målområde finns det **övergripande mål** med ett antal **indikatorer med målvärden**. Målvärden har satts upp för mandatperioden. Målen gäller för alla nämnder och kommunens bolag, även om några av målen är lite mer specifikt riktade till vissa verksamheter. Nämnderna och bolagen får också **uppdrag** från fullmäktige som ska genomföras.

Nämnderna beslutar vilka **strategier** som ska användas för att påverka indikatorerna och uppfylla fullmäktiges mål. Strategierna stakar långsiktigt ut färdriktningarna för att nå fullmäktiges mål. Nämnderna kan använda egna indikatorer för uppföljning och styrning.

Förvaltningarna formulerar sina **åtaganden** utifrån nämndernas strategier. Ett åtagande anger vad förvaltningen ska göra inom budgetramarna. Därefter prioriterar avdelningarna och enheterna vilka **aktiviteter** ska genomföras. Alla medarbetare har **individuella mål** som kopplas till aktiviteterna.

En fungerande uppföljning är viktig när ansvar och befogenheter är decentraliserade i kommunen. Uppföljning av fullmäktiges mål, indikatorer och uppdrag görs tre gånger per år av nämnderna. Återrapportering till fullmäktige görs två gånger årligen. Ekonomiskt resultat följs upp tio gånger per år. Individuella mål följs upp minst en gång årligen.

Utveckling ur olika perspektiv

SAMHÄLLSEKONOMISK UTVECKLING

Under 90-talet började det stå klart att den demografiska utvecklingen (fördelning av befolkning utifrån ålder) skulle komma att ställa höga krav på välfärden från år 2015 och framåt. Hittills har den försvagning av ekonomin som förutspått i samband med detta inte inträffat. För kommunsektorns del beror det främst på den snabba ökningen av intäkter som kommunerna haft. Både arbetskraftsdeltagande och sysselsättningsgrad är uppe i de högsta nivåerna sedan före 90-talskrisen. Det har haft en positiv inverkan på skatteintäkterna. Det reala skatteunderlaget har ökat nästan dubbelt så snabbt per år efter 2007 jämfört med åren 2000–2007. Ekonomin har drivits av en stark internationell tillväxt som tillsammans med en försvagad krona påverkat svensk exportsektor positivt. Det kraftiga bostadsbyggandet har också varit en stark injektion i den svenska ekonomin.

SKL bedömer att toppen på högkonjunkturen har passerats, även om arbetsmarknaden fortsatt är stark. Den starka tillväxt som lett till den långa högkonjunkturen avmattas nu. Den globala tillväxten håller på att växla ned till ett långsammare tempo och byggandet har gått in i en betydligt långsammare fas. SKL räknar med att BNP kommer att öka med 1,0 procent 2019 och 1,2 procent 2020. Den viktigaste faktorn för kommunernas och landstingens skatteintäkter, utvecklingen av arbetade timmar, ser ut att vara svag kommande år.

Kommunerna har fått känna av det demografiska trycket främst från barn och unga men ännu inte så mycket från den åldrande befolkningen. Den stora grupp människor som föddes strax efter andra världskriget är nu 73 år eller yngre och det är först om några år som de kommer att ha mer omfattande behov av äldreomsorg. Kommande år ligger det demografiska trycket på en hög nivå. Om kostnaderna ökar i takt med demografin till 2022 måste kommunerna genomföra åtgärder så som nya arbetssätt och arbetsmetoder.

SKL ser några faktorer som har stor betydelse för de långsiktiga möjligheterna att hantera välfärdens utmaningar. Dialog och samsyn mellan staten och kommuner behöver stärkas och långsiktigheten öka. Förändrade arbetssätt och arbetsmetoder och användning av teknik och digitalisering på ett klokt sätt, ger möjlighet att klara att ge fler brukare god omsorg med bibehållen kvalitet även när det blir svårt att rekrytera nya medarbetare. De närmaste åren kommer även att ställa högre krav på ett längre arbetsliv för att klara att finansiera och bemanna välfärden när andelen invånare som arbetar annars skulle minska.

De specialdestinerade statsbidragen kan också innebära risk för uteblivna effektiviseringar. Inom skolområdet satsar staten på ett bidrag för likvärdighet som successivt beräknas öka till 6 miljarder kronor. För att erhålla bidraget får skolornas kostnader inte minska. Risken finns att effektiviseringarna måste bli desto större inom andra verksamheter, om kommunerna inte kan göra prioriteringar utifrån lokala förutsättningar för sin skolverksamhet.

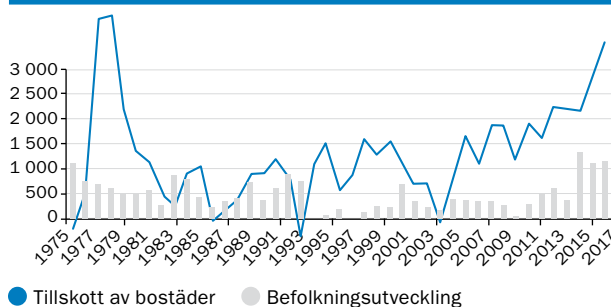
Kommunernas ekonomi har under de senaste åren varit mycket stark. I takt med att intäkterna inte ökar lika snabbt framåt kommer kommunernas ekonomi att försämrans. De ekonomiska utmaningarna börjar successivt visa sig i många kommuner, inte minst inom individ- och familjeomsorgen, där bland annat effekterna av bostadsbristen och statens minskade ersättningar för ensamkommande har lett till att det senaste årets snabba kostnadsutveckling slår igenom i budgetunderskott. Kommande prognostiserade räntehöjningar kommer att öka Tornbergets räntekostnader och indirekt på sikt påverka kommunens hyreskostnader.

Källa: SKL (Sveriges kommuner och Landsting)

BOSTÄDER OCH BEFOLKNING

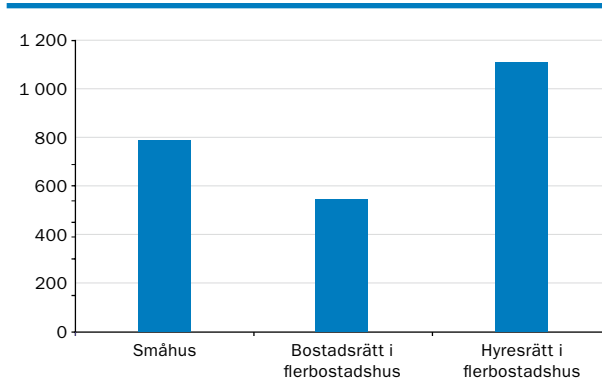
Haninge kommun fortsätter att växa, både i invånarantal och nya bostäder. Vid utgången av 2018 hade Haninge kommun 89 989 invånare. Befolkningsökningen förklaras av ett positivt födelsenetto, det vill säga att fler barn föds än personer avlider. Kommunen har också en större inflyttning än utflyttning.

TILLSKOTT AV BOSTÄDER OCH BEFOLKNINGSUTVECKLING

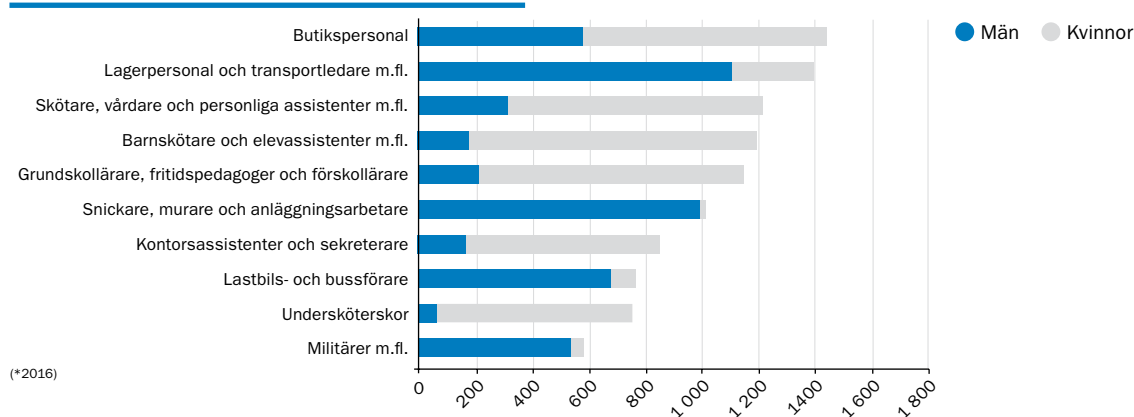
Under de senaste åren har det byggts många nya bostäder i kommunen. Det är drygt 2 400 bostäder under åren 2015–2017, där knappt hälften är hyresrätter. En stor del av dessa bostäder är byggda i Vega.

TILLSKOTT AV BOSTÄDER 2015–2017

Det vanligaste yrket i Haninge kommun är butikspersonal som är relativt jämnt fördelat mellan könen. Bland kvinnor är det vanligaste yrket barnskötare och elevassistenter medan lagerpersonal och transportledare är vanligast bland männen.

DE TIO VANLIGASTE YRKENA I HANINGE*

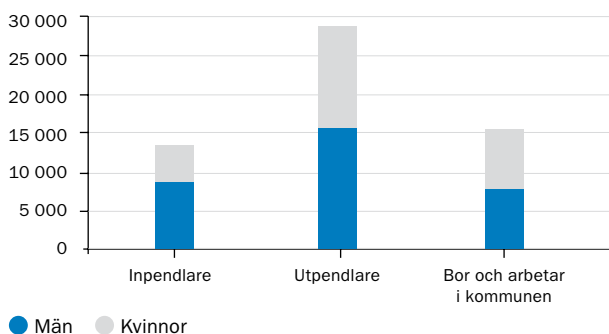

I kommunen finns 44 300 sysselsatta invånare. Av dessa arbetar 35 procent i kommunen och 65 procent pendlar till annan ort. Den vanligaste pendlingsorten är Stockholms kommun följt av Huddinge och Solna. Det finns också en stor inpendling till kommunen, vilka bland annat kommer från Stockholms kommun, Nynäshamn, Huddinge och Tyresö.

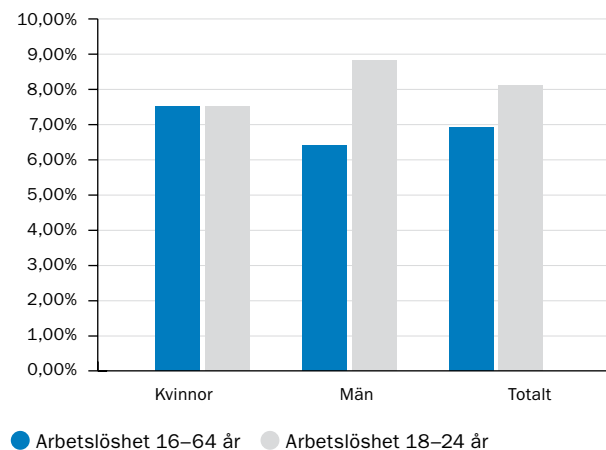
Arbetslöshet

Vid utgången av 2018 var 6,9 procent av Haninge kommuns arbetskraft i åldrarna 16-64 år inskrivna som arbetslösa hos arbetsförmedlingen. Det har varit en svag minskning de senaste två åren. I jämförelse med Stockholms län har Haninge en högre arbetslöshet, däremot är den något lägre än riket. Ungdomsarbetslösheten (18-24 år) är högre för män, medan den för kvinnor ligger på samma nivå som den totala arbetslösheten.

ARBETSPENDLING

ARBETSLÖSHET

KLIMAT OCH MILJÖ

Kommunfullmäktige antog hösten 2017 ett klimat- och miljöpolitiskt program som ger en samlad bild av kommunens klimat- och miljöambitioner. Programmet innehåller fyra områden med tillhörande mål. En viktig del i programmet är att inspirera och involvera näringsliv, föreningsliv och invånare att göra hållbara val och bidra till att målen nås.

Målen i det klimat- och miljöpolitiska programmet innebär en ambitionshöjning och arbetet med att genomföra programmet har påbörjats. Informationsinsatser har genomförts med seminarier både om det klimat- och miljöpolitiska programmet och målen i Agenda 2030 och hur kommunen kan arbeta för att bidra till både kommunens mål och de globala målen. En del av de åtgärder som genomförts under 2018 redovisas nedan.

Fossilfria resor och transporter

Mål i det klimat- och miljöpolitiska programmet: Kommunens resor och transporter är fossilfria 2025. I Haninge är alla resor och transport fossilfria 2030.

I stadsutvecklingsplanen för Haninge stad som antogs 2018, ligger stort fokus på att skapa en resurseffektiv infrastruktur med möjligheter att välja klimatsmarta och hållbara resor. Planen ger en tydlig styrning mot fossilfria resor och transporter, bland annat genom att bygga tätt, nära pendeltåg och huvudgator, om att förbättra förutsättningarna för gång- cykel och kollektivtrafik samt att uppmuntra hållbara resvanor.

En trafikstrategi som ska genomsyra kommunens arbete med trafik och resor och bidra till att uppnå uppsatta miljö- och klimatmål antogs våren 2018. I strategin lyfts bland annat att andel resor som sker via gång, cykel och kollektivtrafik ska öka. En cykelplan har antagits som bland annat innehåller mål om att andelen cykelresor ska utgöra 15 procent av alla resor år 2030 samt vilka åtgärder som ska göras för att nå målen. Andelen cykelresor var 3 procent i Haninge år 2015.

Kommunen har fortsatt utbytet av fordonsflottan till elfordon. Laddstolpar för elbilar har installerats i parkeringsgaraget på Rudsjöterrassen och på Torvalla IP's parkeringsplats.

Projektet Samverkansmodell bilpool har avslutats och redovisats till Energimyndigheten. Projektet har resulterat i en samverkansmodell som också andra kommuner kan dra nytta av för att underlätta en etablering av bilpooler.

Kommunen har sedan 2017 en samverkansgrupp, Fossilfritt Haninge, tillsammans med företag och föreningsliv för att diskutera olika möjligheter att minska klimatpåverkan. Gruppen har träffats flera gånger, diskuterat gemensamma utmaningar och haft informationsutbyte med fokus på fossilfria resor och transporter.

Hållbar stadsutveckling

Mål i det klimat- och miljöpolitiska programmet: Planering och byggande sker resurseffektivt och klimatanpassat samt bidrar till en god och hälsosam livsmiljö. Ekosystemtjänster i den byggda miljön värnas och utvecklas.

Hållbar stadsutveckling är en bärande tanke i stadsutvecklingsplanen och planen lyfts fram som ett viktigt bidrag för hela Stockholmsregionens hållbara utveckling. De tre bärande idéerna att Haninge stad ska vara tät och blandad, sammankopplad och nära samt grön och livfull bidrar till att målen om en hållbar stadsutveckling nås.

Under året har flera planeringsunderlag tagits fram för Vendelsö, Vendelsömalm och Gudö. Dagvatten har utretts utifrån ett översvämningsperspektiv. Kartläggning har skett av de ekosystemtjänster som naturen erbjuder i området. Hur platser används och upplevs av de boende redovisas. Även framtida trafikflöden har modellerats.

Flera projekt har pågått under 2018 som rör miljövänlig teknik i byggnader, alternativa energikällor och effektiv energianvändning. Haninge bostäder har under året bland annat installerat snålspolande utrustning i alla lägenheter och slutfört arbetet med att byta all ytterbelysning i sina fastigheter till LED-belysning.

Foto: Fredrik Hjerling

Reparation av cyklar på cykelverkstan

Foto: Mostphotos

Tyresta

Rent vatten och naturens mångfald

Mål i det klimat- och miljöpolitiska programmet: Naturvärden, biologisk mångfald och ekologiska spridnings samband skyddas och utvecklas. Samtliga vatten uppnår god status.

Haninge kommun har genomfört flera åtgärder för att öka den biologiska mångfalden. En restaurerad betesmark vid Stora vädersjön, väster om Tungalsta, har stängslats och kommer från 2019 att betas av får. Åtgärden är ett led i det nationella åtgärdsprogrammet för hotade arter och gynnar den mångfald av arter som är beroende av öppna miljöer med ädellövträd för sin överlevnad. Våtmarksslätter har genomförts i Forsla kärr, söder om Brandbergen och vid Skutans viltvatten. Kommunen har även anlagt ängar på ett flertal platser för att tillföra upplevelsevärden, öka den biologiska mångfalden och minska driftsfrekvensen på ytor som tidigare varit gräsmatta.

För att förhindra förlust av biologisk mångfald och bevara arters spridningsvägar är det av stor betydelse att bevara och stärka så kallade svaga gröna samband mellan större naturområden. Ett sådant svagt grönt samband finns söder om Handens tätort och den förbinder Hanveden och Tyresta med varandra. Under året har en utredning gjorts av sambandet i relation till befintlig infrastruktur och planerade exploateringsprojekt. Resultatet av utredningen kommer att vara ett viktigt underlag i det fortsatta arbetet.

För att ge underlag till ett lokalt åtgärdsprogram för Vitsån har ett antal utredningar i form av en biotopkartering, en utredning av fiskevårdsåtgärder samt en utredning av näringsämnesflöden färdigställts under året.

Resultaten visar bland annat att vattendraget är kraftigt påverkat av dikningar och rensningar och att åtgärdsbehovet är stort, men att Vitsån samtidigt har en stor potential att utgöra lekområde för exempelvis havsöring och flodnejonöga. Halterna av näringsämnen är förhöjda pga utsläpp främst från omgivande jordbruksmark, Fors reningsverk, enskilda avlopp och dagvatten från tätort. Utredningarna är viktiga underlag för prioritering av åtgärdsarbetet i Vitsån de kommande åren.

Ett gemensamt arbete mellan Stockholm stad, Tyresö, Huddinge och Haninge har pågått under 2018 för att ta fram ett förslag till lokalt åtgärdsprogram för Drevviken. Åtgärdsprogrammet visar på ett tydligt behov av att reducera mängden näringsämnen i Drevvikens sediment samt i tillrinnande dagvatten för att god status ska kunna uppnås. Arbetet fortgår även med utredning och anläggande av dagvattenreningsanläggningar i tillrinningsområdet till Drevviken.

Som ett sätt att inspirera allmänheten att besöka Haninges naturområden och öka kunskapen och intresset för naturen och dess värden har kommunen arrangerat 28 naturguidningar under året. Guidningarna har lockat upp till 40-50 deltagare per tillfälle. De mest välbesökta guidningarna har varit fågel- och svampguidningar.

Foto: Fredrik Hjerling

Vegetariskt alternativ på Riksäpplet.

Hållbar konsumtion och resurseffektiva kretslopp

Mål i det klimat- och miljöpolitiska programmet: Kommunens konsumtion bidrar till en hållbar utveckling, en minskad resursanvändning och en cirkulär ekonomi. År 2030 är kommunen klimatneutral.

Ett arbete har pågått med att minska klimatpåverkan från den offentliga måltiden i skolan, förskolan och äldreomsorgen. Detta har skett bland annat genom stöd och kompetensutveckling till de offentliga köken i att minska måltidernas klimatpåverkan och att klimatsäkra menyer. Uppföljningsverket Hantera Livs ger en tydlig bild av den offentliga måltidens minskade klimatpåverkan. Andelen CO₂-ekvivalenter per inköpt kg livsmedel nådde 2,1 för 2018 att jämföra med 2,2 året innan. Totalt 4 161 ton CO₂-ekvivalenter stod livsmedelsinköpen för 2018.

En mängd olika aktiviteter har genomförts för att inspirera medborgarna att bidra till mer hållbara konsumtionsmönster. Kultur- och fritidsförvaltningen har genom Miljöverkstan fortsatt med sitt uppdrag att erbjuda aktiviteter och kurser där deltagarna ges exempel på en mer hållbar livsstil. Verksamheterna riktar sig både till skolklasser och mot allmänheten. Antalet besökare har ökat med 26 procent jämfört med 2017 och antalet publika arrangemang har fördubblats. Torvalla sim- och sporthall använder enbart miljövänliga produkter. Kommunens återbruks- och utbildningscenter, KreMiMa, har genomfört aktiviteter för barn inom förskoleverksamheten. Äldreförvaltningen informerar om hur den enskilde kan värna miljön, genom exempelvis sopsortering, vid sina sammankomster på träffpunkterna, vid hembesök och i uppsökande verksamhet.

Energi- och klimatrådgivningen har, som ett komplement till sin löpande rådgivning, genomfört flera aktiviteter i Haninge riktade mot allmänheten för att sprida information om klimatsmarta lösningar. Två seminarier har genomförts om hur man kan gå tillväga för att ordna laddplats till elbilar och om småskalig elproduktion med solceller. De har även arrangerat en teknikmessa om innovativa lösningar för laddplatser, elbilar, solceller och energilagring. Energi- och klimatrådgivningen har berättat om sin verksamhet vid en av de näringslivsfrukostar som kommunen arrangerat.

Hållbar stadsutveckling

Haninge kommun är en del av den snabbt växande Stockholmsregionen. Till år 2050 förväntas regionens behov av bostäder öka med 610 000 – 760 000. För en hållbar utveckling av regionen är ambitionen att i första hand koncentrera nya bostäder till regionala stadskärnor genom förtätning i goda kollektivtrafiklägen. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS) har därför pekat ut åtta knutpunkter i trafiksystemet som ska utvecklas till regionala stadskärnor. Stadskärnorna ska kunna erbjuda stadskvaliteter i form av bland annat attraktiva bostäder, arbetsplatser, kultur, service och handel och kunna avlasta Stockholms innerstad och minska trängseln.

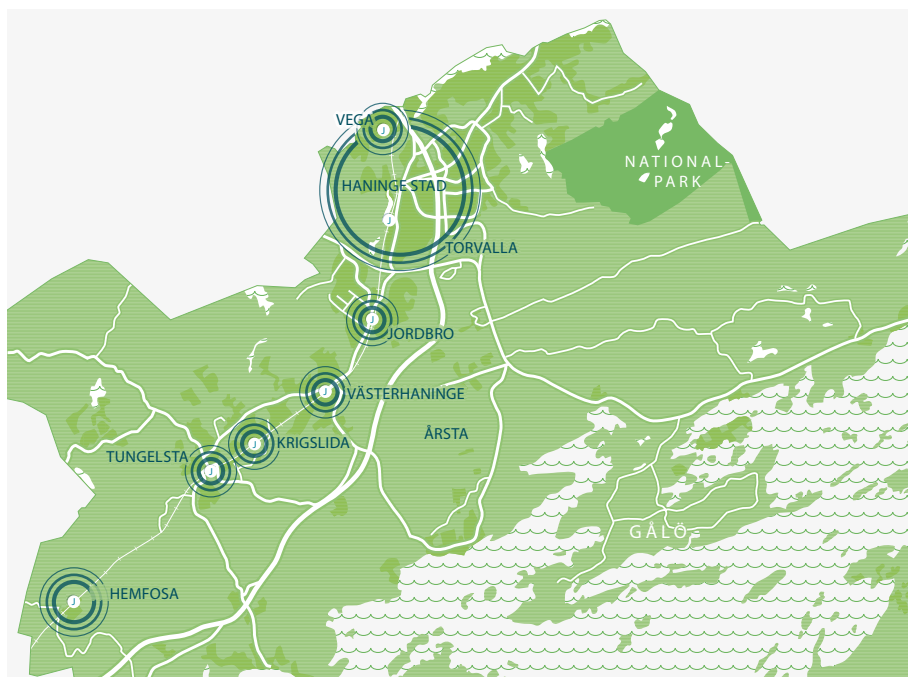
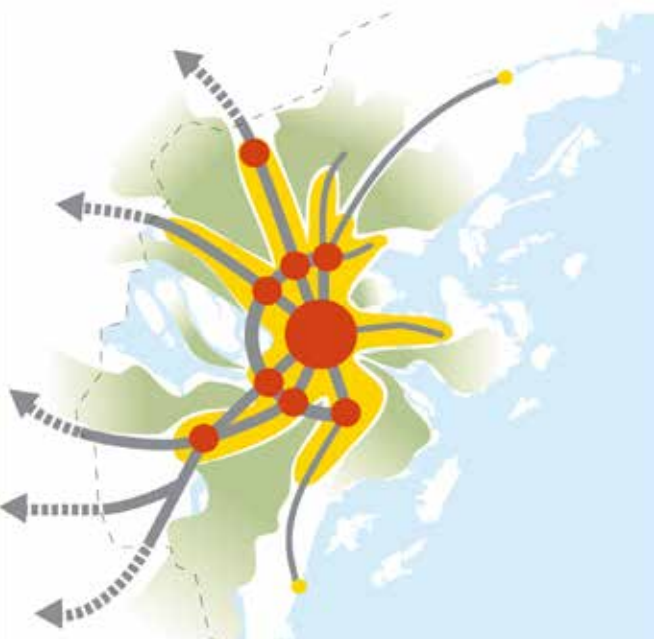
Centrala Haninge är en av de åtta utpekade regionala stadskärnorna och för att realisera de regionala ambitionerna har kommunen en ledande roll. Det handlar om att stimulera utvecklingen i samverkan med både privata aktörer och regionala och nationella myndigheter och grannkommuner. Investeringsplaner för transportinfrastrukturen behöver samordnas, med olika initiativ och ambitioner för att skapa en attraktiv stadskärna med ett rikt utbud av verksamheter för både boende och besökare under olika tider på dygnet. Kommunen har därför tecknat nytt avtal med åtta fastighetsägare i Centrumsamverkan och verkar också aktivt för tillkomsten av Tvärförbindelse Södertörn. Tvärförbindelsen ska knyta ihop den regionala stadskärnan Haninge med de regionala stadskärnorna i Flemingsberg och Kungens kurva.

Kommunens översiktsplan fullföljer och vidareutvecklar RUFSS ambitioner genom att koncentrera ny bebyggelse till kommunens sju stationslägen Vega, Handen, Jordbro, Västerhaninge, Krigslida, Tungelsta och Hemfosa. Marken nära pendeltågsstationerna ska användas effektivt och hållbart och därför eftersträvas en särskilt hög täthet där. Fokus för utvecklingen ligger i Vega och Handen som ska gå från att vara en förort till att bli en hållbar och trygg stadsmiljö som är attraktiv för hela södra Stockholmsregionen.

STADSUTVECKLINGSPLAN FÖR HANINGE STAD

Våren 2018 antog kommunfullmäktige stadsutvecklingsplanen för Haninge stad. Den är en fördjupning av översiktsplanen och har tagits fram i dialog med Haningebor, fastighetsägare, myndigheter, förtroendevalda och kommunens förvaltningar och bolag. Stadsutvecklingsplanen är vägledande för kommande detaljplaner samt investeringar i offentliga miljöer, verksamheter och infrastruktur. Den ska leda staden mot en långsiktig hållbar tillväxt och förverkligande av visionen om en välkommande och livfull stad.

För att uppnå visionen för Haninge stad och en hållbar stad med människorna i centrum, har det i Stadsutvecklingsplanen formulerats tre bärande idéer.

Bilder från Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFs)

Tät och blandad

I Haninge stad är det människorna som skapar liv och rörelse, utveckling och dynamik. Människor som arbetar, umgås, handlar, utbildar sig och lever sina liv. Staden är en naturlig mötesplats.

Staden har karaktären av en blandstad av bostäder med olika funktioner och ett utbud av mångfald för nöjen, rekreation och kultur. Här kan alla trivas utifrån individuella möjligheter och behov. Genom en tätare stad bidrar det till en mer hållbar regiontillväxt och skapar förutsättningar för bättre service och kulturutbud utan att ta ny mark i anspråk.

Sammankopplad och nära

Fler människor innebär ett ökat behov av resande liksom fler alternativa möjligheter till att resa.

Stadsutvecklingen ska uppmuntra till hållbara resor genom att göra det lätt att gå, cykla och åka kollektivt. Det görs bland annat genom att skapa gatumiljöer med plats för människor och aktiviteter i anslutning till stationslägen.

Grön och livfull

Närheten till grönområden, sjöar och skärgård gör stadskärnan unik. I brytpunkten mellan stad och natur finns stora kvaliteter.

Staden förtäts med stor respekt för ekologiska värden och är en stadsmiljö där torg, parker och natur stärker varandra. Stadens liv handlar om att den befolkas av människor men också om att naturen tar plats. Gröna ytor som idag upplevs som ödsliga kan till exempel utvecklas genom nya aktiviteter och kompletterande bebyggelse.

Stadsbyggnad

Centralt i stadskärnan byggs Haningeterassen med bostäder och en ny bussterminal med god tillgänglighet för att underlätta resandet med kollektivtrafik. I anslutning skapas en levande och positiv miljö med bra utbud av service och handel. Under 2018 har inflyttning i första huset skett, vilket omfattar 85 lägenheter.

Den nya stadsdelen Vega börjar ta form och under våren 2019 kommer en ny pendeltågstation att öppna. Kommunen har då sju pendeltågsstationer. I samband med öppnandet av pendeltågsstationen planerar kommunen för två cykelgarage med sedumtak för dagvattenhantering. Sedum är lättskötta, fleråriga växter. Även busstrafiken kommer igång under våren.

I december 2017 tecknade staten, Haninge kommun och Stockholms läns landsting en avsiktsförklaring med syfte att vidare utreda möjligheten till en större samlad exploatering med hållbart byggande i Hemfosa. Kommunen ska undersöka möjligheterna för en framtida bostadsexploatering, en tät blandad stadsbebyggelse med centralt belägen kommersiell och offentlig service. Det ska även eftersträvas en hög andel hyresrätter och bostäder för alla ekonomier.

Hemfosa ska planeras med gång- cykel och kollektivtrafik så att boende och verksamma i området redan från början kan etablera hållbara resvanor.

STADSBYGGNADSPRINCIPER:

- Utbyggnad inom 1 200 meter från pendeltågstationerna prioriteras.
- Förtätning sker huvudsakligen längs gatorna, på outnyttjad mark och på parkeringsytor.
- Vi bygger tätare i stadens mest centrala delar, längs huvudstråk och intill kapacitetsstark kollektivtrafik.
- Ny bebyggelse ska bidra till att utveckla de offentliga rummen.
- Ny bebyggelse ska bidra till att skapa en varierad stadsmiljö och bryta upp storskaliga strukturer.
- Nya byggnader ska utformas resurseffektivt och bidra till en minskad klimat- och miljöpåverkan.

Foto: Olof Höldar

Rudsjöterassen i bakgrunden, sommar 2018

Intern kontroll och revision

En god intern kontroll kännetecknas av att verksamheten lever upp till målen och är kostnadseffektiv, att informationen om verksamheten och den finansiella rapporteringen är ändamålsenlig, tillförlitlig och tillräcklig, regler och riktlinjer följs samt att möjliga risker ringas in, bedöms och förebyggs. Genom årliga internkontrollplaner följs internkontrollen i nämnderna och i bolagen. I nämnder och i bolagen arbetar man ständigt med förbättringar av den interna kontrollen i verksamheterna.

Revisionen granskar årligen nämndernas intern kontroll, delårsbokslut och årsredovisning. Fördjupade granskningar görs av revisionen och syftar till att bedöma om nämnder och styrelser planerar, genomför och återredovisar mål och uppdrag från fullmäktige på ett korrekt, effektivt och ändamålsenligt sätt. Revisionen granskar genom att löpande ta del av mål och styrdokument, protokoll och övriga handlingar samt genom samtal med nämnder och verksamhet.

Nämndernas förbättringar inom internkontroll

Några kontrollmoment är gemensamma i alla nämndernas internkontrollplaner och uppföljning har gjorts för alla nämnder. Alla kontrollmoment uppvisar generellt bra eller förbättrade resultat jämfört med tidigare kontroller.

Avseende dokumenthantering och GDPR finns fungerande rutiner, lathundar och vägledning som har lagts ut på intranätet. Personalavdelningen har genomfört åtgärder för att förbättra rutinerna för information till nyanställda och bland annat tagit fram en checklista och mallar för introduktionsprogram. Antalet företagskort har minskat avsevärt efter byte till ny bank och felaktig hantering har minskat.

Ett område som behöver förbättras är att medarbetare tecknar avtal i kommunens namn, till exempel genom att skaffa kund-, betal- eller kreditkort i butikskedjor. Bättre information behövs om att detta inte är tillåtet. Endast firmatecknare får teckna avtal för kommunen.

Resultat av revisionens granskningar

Under året har fördjupade granskningar genomförts av revisionen inom bygglovshantering, exploateringsavtal, korruptionsförebyggande arbete, lokalförsörjning, IT-säkerhet och administrativa interna kontroller.

Granskningen av bygglovshantering visar att det successivt har skett en positiv utveckling som innebär att kommunen på övergripande nivå nu lever upp till den lagstiftning som finns.

Revisorerna har identifierat och framfört ett antal områden för utveckling inom exploateringsavtal där kommunstyrelsen kan vidta åtgärder för att säkerställa att kommunens intressen tas till vara.

Revisionens sammanfattade bedömning av det korruptionsförebyggande arbetet är att det i huvudsak bedrivs ett ändamålsenligt förebyggande arbete men att det inom vissa områden förekommer brister, exempelvis är genomförda riskanalyser ibland av dålig kvalitet.

Lokalförsörjningsprocessen tillgodoser i stora delar en effektiv lokalplanering på lång och kort sikt men dialog och samordning behöver förbättras och ekonomiska konsekvensanalyser bör utvecklas.

Granskningen av kommunens administrativa interna kontroll har visat att vissa anmärkningar från tidigare år kvarstår. Exempelvis saknas riktlinjer för märkning av inventarier.

Framtida utmaningar

Haninge kommun är en del av den snabbt växande Stockholmsregionen. Till år 2050 förväntas regionens behov av bostäder öka med upp till 760 000. För en hållbar utveckling är ambitionen att i första hand koncentrera nya bostäder till regionala stadskärnor genom förtätning i goda kollektivtrafiklägen. Den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen har pekat ut åtta knutpunkter i trafiksystemet som ska utvecklas till regionala stadskärnor. Stadskärnorna ska kunna erbjuda stads-kvaliteter i form av bland annat attraktiva bostäder, arbetsplatser, kultur, service och handel och kunna avlasta Stockholms innerstad och minska trängseln.

Centrala Haninge är en av de åtta utpekade regionala stadskärnorna och för att realisera de regionala ambitionerna har kommunen en ledande roll. Det handlar om att stimulera utvecklingen i samverkan med både privata aktörer och regionala och nationella myndigheter och grannkommuner. Investeringsplaner för transportinfrastrukturen behöver samordnas, med olika initiativ och ambitioner för att skapa en attraktiv stadskärna med ett rikt utbud av verksamheter för både boende och besökare under olika tider på dygnet.

Med ökad befolkning följer ökade krav på kommunens alla verksamheter men särskilt inom skola, vård och omsorg.

Fler barn, äldre och människor i behov av stöd kräver ökade resurser. Även bostäder måste byggas, vägar, vatten och avlopp måste anpassas eller anläggas. Kommunen har en stor utmaning framför sig i att behålla kompetent och erfaren personal och attrahera nya medarbetare inom många verksamheter i en storstadsregion som konkurrerar hårt om samma kvalificerade yrkesgrupper.

Förändrade arbetsätt och arbetsmetoder och användning av teknik och digitalisering ger möjlighet att klara att ge fler brukare god omsorg med bibehållen kvalitet även när det blir svårt att rekrytera nya medarbetare. Ökad digitalisering är en nödvändighet för bättre tillgänglighet, högre kvalitet och service. Digitalisering och automatisering möjliggör att arbetstid kan läggas på kvalitetssäkring istället för rutinartade enklare uppgifter. Digitaliseringen är kostnadskrävande och ställer krav på bra infrastruktur.

Riksdagens målsättning är att Sverige inte ska ha några nettoutsläpp av växthusgaser senast år 2045. Ett klimat- och miljöpolitiskt program har fastställts i kommunen och målen i programmet innebär en ambitionshöjning och arbetet med att genomföra programmet har påbörjats.

Foto: Fredrik Hjerling

Huskonstruktion på Vargbergets förskola.

Uppföljning av fullmäktiges mål

HANINGE FÖR VARJE MÄNNISKA IDAG OCH IMORGON

Välmående kommuninvånare

1. God folkhälsa
2. Trygga invånare med inflytande och delaktighet
3. Stöd och omsorg ger mervärde för individen

Utveckling

4. Möjligheter till utbildning i livets alla skeden
5. Meningsfull fritid
6. Växande näringsliv med fler i egen försörjning

Attraktiv närmiljö

7. God livsmiljö för nuvarande och kommande generationer
8. Nya bostäder i bra lägen
9. Hög tillgänglighet

Effektivitet, kvalitet och service

10. Ordning och reda på ekonomin
11. Hög kvalitet på kommunens tjänster
12. Attraktiv arbetsgivare

MÄNNISKAN

Kommunens målstruktur bygger på fyra övergripande målområden som ska bidra till att Haninge blir en bättre kommun att bo, leva och verka i. I varje målområde finns övergripande mål som följs upp med ett antal indikatorer. Varje indikator har ett målvärde som ska uppnås under mandatperioden. I årsredovisningen rapporteras årets värde och eventuell trend för indikatorer. För varje indikator görs en bedömning om målvärdet 2018 har uppfyllts, delvis uppfyllts eller inte uppfyllts. Utifrån indikatorerna görs en samlad bedömning av hela målet.

SAMHÄLLET

Informationsmått är statistikmått som redovisas som ytterligare information för varje mål. Ingen analys görs av dessa. Flera informationsmått kommer från medborgarundersökningen. Under 2018 deltog Haninge kommun inte i medborgarundersökningen och resultat för 2018 saknas.

VÄLMÅENDE KOMMUNINVÅNARE

Mål 1. God folkhälsa

En bättre folkhälsa bidrar till friskare och mer aktiva invånare. Ur ett kommunalt perspektiv är det främst invånare som tar del av kommunens tjänster som kan stimuleras till ett friskare liv. Samtidigt kan alla kommunala verksamheter bidra på något vis inom sitt område till att alla invånare i kommunen får möjlighet att förändra sina livsvanor i en positiv riktning.

Målet har delvis uppfyllts

Andel fyraåringar med övervikt var 12,4 procent år 2014, 10,0 procent år 2015 och 10,7 procent år 2016. Genomsnittet i Stockholms län 2016 var 8,8 procent. Mellan åren 2015 och 2016 ökade andelen både i länet och i Haninge. Analys av resultatet kan inte göras eftersom resultat de två senaste åren inte har redovisats från SLL. I områden med hög andel barn med fetma behöver tidiga förebyggande insatser prioriteras. Genom arbetet i förskolorna och tillgång till lekplatser och parker, kan utvecklingen påverkas. I förskolan har ett pilotprojekt genomförts om hur nyttig mat görs intressant och spännande för barnen. Alla förskolor arbetar med att ta fram en plan för utökad rörelse.

Utbyggnad av gång- och cykelvägnätet har genomförts. Under vintersäsongen saltsopas det regionala cykelvägnätet för att främja cykling året runt. En utredning för nya parker har gjorts. Projekt Åbyparken har slutförts genom att gamla tennisbanor ersatts med multisportplan, pingis och hängmattor. Gräsyta för lek och spel har anlagts och belysningen har förbättrats.

Utbildningsförvaltningen arbetar förebyggande med ANDT(S) (Alkohol, Narkotika, Dopning, Tobak samt Spel om pengar). En förbättring med två procentenheter kan ses avseende elever som inte använder ANDT(S) i årskurs 9 men målvärdet nås inte. Fortsatt arbete kommer att göras och en handlingsplan håller på att tas fram. Spelmissbruk likställs med missbruk av alkohol eller droger. För att stödja unga personer, 12 till 16 år, som befinner sig i riskzonen för att utveckla ett missbruk eller beroende av droger och alkohol har en tydligare familjebaserad bedömnings- och behandlingsform utvecklats.

Ett brett och varierat utbud av fysiska och hälsofrämjande aktiviteter erbjuds baserade på kulturpolitiska programmet, idrottspolitiska programmet och biblioteksplanen. Aktiviteterna i de olika planerna och programmen syftar till att stimulera till rörelse, upplevelser och möten mellan människor. Arbeta har gjorts för att få fler i målgruppen med funktionsnedsättning att delta i kultur- och fritidsverksamhet.

I Torvalla simhall har vattenträning genomförts varje onsdag förmiddag för barn och ungdomar med funktionsnedsättning. De utegym som har byggts i kommunen är tillgänglighetsanpassade.

Hyresgäster på äldreboenden ges dagligen möjlighet att vistas ute, antingen individuellt eller i grupp. Alla äldre vill eller kan inte gå ut dagligen. Veckovis inplaneras promenader. Hälso-cirklar har genomförts och ett av gymmen för de äldre har gjorts mer tillgängligt genom att flyttas upp till markplan.

MÅL 1. God folkhälsa

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Andel 4-åringar med övervikt (%)	10,0	10,7	-	-		9,0
Andel elever som inte använder ANDT, Grundskola åk 9	-	59	-	61	●	66
Andel elever som inte använder ANDT, Gym åk 2	-	33	-	36	●	35
Möjlighet att komma utomhus i särskilt boende för äldre (%)	43	51	55	54	●	57

Informationsmätt mål 1

	2015	2016	2017	2018
Sjukpenningtal (%)	11,5	11,8	10,7	10,5
Nöjd medborgarindex (NMI) för idrotts- och motionsanläggningar	59	56	54	-
Nöjd medborgarindex (NMI) för kultur	61	60	61	-
Folkhälsa - självskattad hälsa	70	70	-	68
God psykisk hälsa för elever årskurs 9	-	55	-	55
God psykisk hälsa för elever årskurs 2 gymnasiet	-	54	-	53

Mål 2. Trygga invånare med inflytande och delaktighet

Ökat inflytande ger individen större makt över sitt liv och därmed en större upplevd trygghet. Inom samhällsplaneringen och genom aktiva insatser och uppsökande verksamhet kan den faktiska tryggheten i kommunen öka.

Målet har ej uppfyllts

Under 2018 har ett antal insatser genomförts för att minska otrygghet och brottslighet inom kommunens verksamheter, men även i samverkan med till exempel kyrkan, landstinget, lokala företag, bostadsbolag och föreningar. Ett reviderat samverkansavtal med polisen är upprättat.

Arbetet mäts regelbundet genom trygghetsmätning, polisens brottsstatistik, SKL: s öppna jämförelser och Stockholmsenkäten. Dessa är ögonblicksbilder men ändå fakta som trygghetsarbetet har som en av flera utgångspunkter. Den senaste trygghetsmätningen visade ett positivt resultat. Mätningen stämmer i stort överens med Brottsförebyggande rådets (BRÅ) nationella trygghetsmätning. Den upplevda otryggheten är högst närvarande men den faktiska utsattheten för brott är liten, vilket även speglar polisens statistik. Vår omvärld är närmare än tidigare vilket gör att oro många gånger byggs upp utifrån händelser utanför kommunen likväl som inom kommunens gränser.

Skadegörelsen på byggnader där kommunal verksamhet bedrivs har bara vid tre gånger sedan år 2000 varit lägre. Det kan ses som resultat av fastighetsanpassningar vid ny-, om- och tillbyggnader, verksamheternas eget säkerhetsarbete, en följsam väktarbevakning och kompletterande skyddslösningar som exempelvis värme-sensorer för tidig upptäckt. Tornberget har arbetat aktivt med att sätta in olika förbättringsåtgärder i de fastigheter där skadegörelsen är mer frekvent eller omfattande. Siffrorna indikerar att det skadeförebyggande arbetet har haft effekt. Målvärdet nås dock inte.

Haninge Bostäder har nolltolerans mot klotter som tas bort inom 24 timmar. En nedklottrad boendemiljö uppfattas lätt som otrygg och under förslumning och i förlängningen kan det skapa en minskad ansvarskänsla för sin omgivning.

Utanför norra pendeltågsuppgången vid Handens station har en temporär uppehållsplats skapats, i väntan på att den delen av stadskärnan ska färdigställas. Skymmande träd för gatubelysning har beskrivits.

Den upplevda tryggheten i grundskolan sjunker och flickor upplever sig mindre trygga än pojkar. Arbeta pågår med åtgärder för att höja den upplevda tryggheten. Exempel på åtgärder är att övervakningskameror installeras på alla grundskolor. Handlingsplanerna för våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck samt våldsbejakande extremism ingår i varje skolas plan för trygghet och arbetsro och mot diskriminering och annan kränkande behandling.

Elevernas möjligheter att påverka undervisningen är prioriterat. Alla skolor ska öka medvetenheten kring demokratifrågor och främja öppen dialog bland unga. Inför valet 2018 intensifierade skolorna arbetet kring demokratifrågor och flera skolor genomförde så kallade skolval.

Varje skola gör årligen förnyade planer för trygghet och arbetsro och mot diskriminering och annan kränkande behandling. Skolans rutiner för orosmälan ingår i skolornas planer tillsammans med främjande, förebyggande och reaktiva åtgärder och rutiner.

Andelen elever som är nöjda med sitt inflytande har ökat på gymnasiet. Andelen elever i gymnasiesärskolan som är nöjd med sitt inflytande har minskat. Orsakerna till nedgången och lämpliga åtgärder hanteras.

Förbättringar av belysning vid friluftsområdet Rudan har gjorts. På fritidsgårdarna pågår arbete kontinuerligt för ökad trygghet. Jämställdhetsronder har genomförts i samtliga fritidsverksamheter för att få en bättre bild av vad som behöver göras för att skapa trygga och inkluderande miljöer.

För att barn och unga ska bli mer delaktiga och för att verksamheten ska bli mer anpassad utifrån deras behov har intervjuer med placerade ungdomar gjorts avseende hur de önskar ha kontakt med socialtjänsten. Resultatet har lett till att bland annat informationsmaterial på flera olika språk tagits fram som är anpassat för barn i olika åldrar.

Under en fyraårsperiod ska ytterligare trygghetsskapande åtgärder skapas i och utanför skolan. Socialförvaltningen, kultur- och fritids-, samt utbildningsförvaltningen har påbörjat planeringen av detta.

Resultatet av attitydundersökningen kring upplevelsen av stadskärnan, som innehåller frågor om utbudet av shopping, restauranger, nöjen, stadsmiljön med mera, har inte förändrats och målvärdet uppnås inte. En anledning kan vara den pågående omvandlingen av stadskärnan som gör att miljön upplevs som rörig av invånarna.

MÅL 2. Trygga invånare med inflytande och delaktighet

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Kostnad för skadegörelse på kommunala byggnader (kr per invånare)	13,0	19,9	21,6	14,0	●	10,0
Trygghet i skolan, årskurs 8 (%)	90	89	86	82	●	90
Attitydundersökning stadskärnan (skala 1–5)	2,9	2,9	2,9	2,9	●	4,0

Informationsmått mål 2

	2015	2016	2017	2018
Trygghetsindex	52	50	46	-
Nöjd inflytande index	40	37	39	-
Trygghetsindex för unga	-	-	-	-
Trygghetsindex lokala BRÅ: 1,6	-	2,3	-	-

Mål 3. Stöd och omsorg som ger mervärde för individen

Kommunens stöd- och omsorgsverksamhet är en kärnverksamhet som alltid ska präglas av värdighet. Fokus ska alltid ligga på individens möjligheter till utveckling så att dennes frihet ökar.

Målet har ej uppfyllts

Fler ungdomar mellan 13–20 år återaktualiseras inom ett år efter avslutad insats och målvärdet nås inte. Genom att stödinsatser anpassas på ett bättre sätt utifrån barn, ungdomar och familjers behov kan socialförvaltningen bättre möta klienternas behov. Detta kommer även att öka förutsättningarna för att ungdomar mellan 13-20 inte återaktualiseras.

Socialförvaltningen gör årligen egna brukarundersökningar för att mäta kvaliteten på insatserna. Brukarundersökningen för 2018 visar att personer som är under 65 och har haft hemtjänst är nöjda med personalens bemötande och målvärdet har nästan nåtts.

Indikatorn om man kan påverka den hjälp man får från socialtjänsten har minskat något och målvärdet nås inte. Inom familjebehandling gör klienten regelbundet egna skattningar som visar om behandlingen och samtalen är till hjälp för dem. Metoden bidrar till ökad delaktighet och har resulterat i att allt fler klienter fullföljer sin behandling.

Kommunen erbjuder budget- och skuldrådgivning och har inte några väntetider till detta.

Samverkan sker regelbundet mellan socialförvaltningen och utbildningsförvaltningen i individärenden. Elever på språkintroduktion och SFI besökte fritidsmässan i mars som en del i undervisningen. Samordning sker med Arbetsförmedlingen kring elever på SFI.

Navigatorcentrum ser till att elever med problematisk skolfrånvaro från grundskolan får fortsatt stöd i övergången till gymnasieskolan samt i sina fortsatta studier.

Det har visat sig att elever med upprepad frånvaro i idrott och hälsa riskerar att hamna i problematisk frånvaro även i andra ämnen. Mentor och skolans elevhälsa informeras om elever med upprepad frånvaro i ämnet.

Fritidsgårdarna har arbetat med att anpassa sin verksamhet för personer med funktionsnedsättning. Detta har bland annat skett genom tillgänglighetsronder, framtagande av tillgänglighetsplaner och kompetensutveckling.

Tydligare skyltning runt parkleken i Jordbro har satts upp samtidigt som belysningen runt fritidsgårdar har förbättrats. Tillgänglighetsstrateg har bjudits in till Dalarö och Lyckeby fritidsgårdar samt Brandbergens bibliotek för en genomgång av verksamheterna.

För att säkra en fortsatt positiv tillvaro för de äldre efter sjukhusvistelser, sker fortlöpande samverkan med regionen i syfte att undvika fördröjning vad gäller HSL-insatser efter hemgång. Kommunen deltar i "Trygghem" som rör samverkan med regionen i detta syfte och som innebär att regionen garanterar HSL-insatser i hemmet utan dröjsmål vid hemkomst från sjukhusvistelse.

MÅL 3. Stöd och omsorg som ger mervärde för individen

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Ej återaktualiserade ungdomar 13–20 år ett år efter avslutad insats (%)	69	75	83	69	●	80
Nöjdhet bemötande i hemtjänst under 65 år (%)	-	96	91	96	●	97
Hur mycket har du kunnat påverka den hjälp du fått från socialtjänsten?	-	68	69	68	●	70

Informationsmätt mål 3

	2015	2016	2017	2018
Nöjd medborgar index (NMI) äldreomsorg	54	49	56	-

UTVECKLING**Mål 4. Möjligheter till utbildning i livets alla skeden**

Utbildning ger möjligheter för människor att uppnå sina livsmål. Alla barn växer upp med olika bakgrund och förutsättningar. Skolan i Haninge ska bidra till utjämning av elevers olika förutsättningar. Inget barn eller elev ska hindras att nå sin fulla potential i Haninges skolor. Kommunen ska arbeta målmedvetet och förebyggande för att minska andelen elever som hoppar av sin utbildning. Vuxenutbildningen och SFI ska utformas med utgångspunkt i att individen på kortast möjliga tid ska få reella möjligheter att komma in på arbetsmarknaden.

Målet har delvis uppfyllts

Gymnasiebehörigheten i de kommunala skolorna har försämrats med 3,3 procentenheter och målvärdet som under ett par år nåtts, nås nästan. Indikatoren avser elever som är folkbokförda i kommunen. Utfallet kan därför bara påverkas till viss del.

Det genomsnittliga meritvärdet har försämrats med 2 meritpoäng. I den obligatoriska lovskolan som genomfördes i juni 2018 för elever i åk 9 uppnådde 20 av 30 elever godkänt i ett eller flera kärnämnen.

Andel med gymnasieexamen inom tre år har minskat men målvärdet är uppnått.

Utbildningsförvaltningen arbetar med att stärka det tidiga lärandet och förståelsen i språkutveckling, matematik och läsning. Kontinuerligt utveckling av undervisningen sker i förskoleverksamheten.

Utbildningsförvaltningen och kultur- och fritidsförvaltningen har tillsammans genomfört ett arbete för att lära barn i förskoleklass att simma. Satsningen har resulterat i att över 700 barn fått ta del av den kostnadsfria simskolan. Totalt är det 1 300 barn och unga som fått lära sig simma genom kommunens simskolor 2018.

Biblioteken genomför språkcaféer och läxhjälp. De mindre biblioteken har lördagsöppet. Biblioteket i Handen planerar läsombudskurser för personal på äldreboenden.

Jordbro Kultur- och föreningsdag är ett exempel på hur kultur, utbildning och demokrati kopplas ihop. Dagen syftade till att möjliggöra för områdets boende att lära, ta del av och själva delta i olika demokratiska sammanhang.

Flera kommunala verksamheter tar emot studenter och praktikanter.

Förutsättningar för seniorer att dela med sig av kunskap till yngre i form av läxhjälp har skapats. På träffpunkterna samordnas aktiviteter för äldre, bland annat genom olika typer av studiecirklar. Samverkan sker med ABF, Svenska kyrkan, Röda korset och kultur- och fritidsförvaltningen.

Kommunstyrelse-, äldre- och utbildningsförvaltningen har samarbetat med projektet "Mer digital" där syftet var att få kommunens seniorer att lära sig mer om digitala verktyg, som exempelvis mejl, e-legitimation och sociala medier. I projektet genomfördes 13 evenemang och nästan 1 000 av kommunens seniorer deltog.

MÅL 4. Möjligheter till utbildning i livets alla skeden

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Andel behöriga elever till något nationellt program på gymnasiet (%)	85,7	90,0	89,8	86,5	●	87,0
Genomsnittligt meritvärde, åk 9	215	223	216	214	●	221
Andel med gymnasieexamen inom tre år (%)	60	58	64	63	●	61
Andel 16–20-åringar som varken arbetar eller studerar*	-	-	-	-		-

* Indikatoren saknar Skolverkets definition

Informationsmätt mål 4

	2015	2016	2017	2018
Andel elever godkända i nationella prov åk 3 (%)	71	71	63	71
Andel elever godkända i åk 6 (%)	73,4	77,2	71,9	76,9
Andel elever som når kunskapskrav godkänt i alla ämnen i åk 9 (%)	69	75,0	71	70
Andel med minst 325 i meritvärde baserat på 17 ämnen (%)	2,9	2,4	5,0	3,3
Andel som upplever arbetsro/studiero i skolan i åk 8 (%)	65	62	58	54
Andel som upplever arbetsro/studiero i gymnasiet åk 2 (%)	50	52	54	47
Kostnad per betygspoäng, åk 9 (kr)	351	347	386	-
Andel med examensbevis från gymnasiet (%)	84	84	80	79
Andel som slutfört kurs i grundläggande vuxenutbildning (%)	45	48	74	-
Andel godkända i svenskundervisning för invandrare (SFI) (%)	41	44	46	-
Övergångsfrekvens till eftergymnasiala studier (%)	36	35	40	35

Mål 5. Meningsfull fritid

Innebörden av en meningsfull fritid är olika för alla. Kommunen ska i utformningen av kultur- och fritidsutbud anpassa sig till efterfrågan så att det kommer så många invånare som möjligt till del.

Målet har delvis uppfyllts

Andel unga som är nöjda med sin fritid har minskat med 1,8 procent och målvärdet har inte nåtts. Övriga indikatorer rapporteras med ett års fördröjning. För andelen elever som deltar i musik- eller kulturskola har ingen statistik hunnit inkomma ännu. Antalet bibliotekslån per invånare har sjunkit marginellt och målvärdet har inte nåtts. Antal deltagartillfällen i idrottsföreningar per invånare i åldern 7–20 år har ökat med 3 deltagare och målvärdet avseende denna indikator har uppfyllts.

Medborgare har fått bättre information om utbudet av kultur- och fritidsarrangemang med hjälp av strukturerad och planerad information i media. Haninges sommarvlogg (korta filmer som publiceras på webben) genomfördes av feriearbetare för att marknadsföra Haninge. Vloggen fick en god spridning med höga besöksiffror.

För fler företag och verksamheter inom segmentet fritidsaktiviteter pågår ett produkt- och destinationsutvecklingsprojekt genom EU:s Central Baltic program. Det har resulterat i två nya företag inom dykutfärder i Dalarö skeppsvarvsområde.

Kultur- och fritidsförvaltningen har arbetat på olika sätt för att skapa en meningsfull fritid för medborgarna och verka för att så många som möjligt ska kunna ta del av utbudet. Ett exempel är samarbete med föreningar för lokal förankring, bland annat i Brandbergen. Projektet "Kultur och bibliotek i Skärgården" har avslutats under året. Det har arrangerats ett författarkollo och ett serietecknarkollo för barn och unga under sommaren.

Vid friluftsområdet Rudan har spårmarkeringar och spårkartor förbättrats. Planering har påbörjats för att förbättra tillgängligheten till Maxingeslingan. Vuxensimskolor har genomförts på onsdagskvällar och simning enbart för kvinnor har erbjudits. Upprustning av friidrottsfältet på Torvalla IP har gjorts.

Under året har olika IT-lösningar bidragit till att tillgängliggöra utbudet av fritidsaktiviteter, genom exempelvis bokning på webben för idrottsanläggningar, sporthallar, Rudans friluftsområde, mötesrum och gymnastiksalar. Detta har möjliggjort för medborgare och föreningar att på ett smidigt sätt själva kunna boka upp lediga tider och servicen till medborgare och föreningar har förbättrats.

I arbetet med att inkludera nyanlända ingår fritidsmässan. Cirka 1 200 besökare deltog 2018, vilket var mer än tidigare. På fritidsmässan fanns många av Haninges föreningar och kommunala verksamheter på plats och besökarna fick chansen att prova olika idrott-, kultur- och konstaktiviteter.

En utredning som föreslår platser för nya hundrastgårdar har genomförts och i november invigdes en ny hundrastgård i Tungelsta. Detta uppmärksammades i lokal media.

Mötesplats 25 är en träffpunkt och ett minimedborgarkontor för unga vuxna från 18 år med psykisk eller social ohälsa. Mötesplats 25 är en samlingsplats för personer som annars skulle stanna hemma, men här kan mötas på sina egna villkor.

För LSS-gruppbostäderna har individuella kartläggningar genom till exempel aktivitetstavlor, bildstöd och bildprat, synliggjort personliga önskemål om fritidsaktiviteter.

Äldreförvaltningen har samverkat med lokala konstnärer och föreningar samt med bokbussen. Utflykter har arrangerats. Minneslådor innehåller gamla föremål som kan väcka minnen till liv och som kan utgöra utgångspunkt för samtal. På vård- och omsorgsboendena genomförs musikunderhållning och olika gymnastikaktiviteter.

MÅL 5. Meningsfull fritid

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Attitydundersökning ungas fritid (%)	-	91,7	90,1	88,0	●	94,0
Elever som deltar i musik- eller kulturskola (andel av invånarna 7–15 år i %)*	9,0	14,0	-	-	●	10,0
Bibliotekens utlåning inkl. e-böcker (antal per invånare)	3,5	3,3	3,2	-	●	3,9
Deltagartillfällen i idrottsföreningar, (antal/invånare i åldern 7–20 år)	24,0	26,0	29,0	-	●	29,0

*Rapporteringen är försenad

Informationsmätt mål 5

	2015	2016	2017	2018
Nöjd region index (NRI) fritidsmöjligheter	61	60	60	-

Mål 6. Ett växande näringsliv med fler i egen försörjning

Haninge ska vara en attraktiv företagskommun och ta tillvara på de naturliga förutsättningar som kommunen har inom olika branscher. Servicen till befintliga företag och nyetableringar ska vara enkel, snabb och hålla en hög kvalitet.

Kommunen ska verka för att fler invånare ska ha ett arbete att gå till. Det ska finnas en stark koppling mellan ekonomiskt bistånd och krav på aktivitet samtidigt som nya samarbeten med företag och andra organisationer skapas för att utveckla utbudet av arbetstillfällen. Det ska finnas goda möjligheter att börja om i livet.

Målet har delvis uppfyllts

Nöjd kund index (NKI) för företagare mäts årligen för olika serviceområden och målvärdet nås inte. Resultatet för olika NKI områden skiljer sig dock en del åt. Brandkontroll och livsmedelstillsyn har bra värden i undersökningen 2017. Däremot har bygglov låga värden vilket resulterar i en lägre totalutvärdering än 2016. För att förbättra Haninges resultat och öka kvaliteten i enkätsvaren, har dialogmöten genomförts med företagare, förtroendevalda och tjänstemän. Syftet var att öka förståelsen för olika roller och hur alla på olika sätt kan bidra till ett bättre företagsklimat i kommunen. Flera förslag på förbättringar framfördes.

Antal arbetstillfällen har ökat och målvärdet har nåtts. Tillväxten har varit god hos kommunens företag. Nya företag har etablerats och befintliga företag har utökat sin verksamhet. Detta har lett till en positiv utveckling avseende antal arbetstillfällen.

Antal företag per tusen invånare har minskat. Det beror på att det under året har varit en ökning av antal konkurser bland små företag. I kombination med en ökat antal invånare gör det att samma nivå som 2017 inte nås.

För indikatorn hushåll med långvarigt bistånd finns inga officiella siffror publicerade och ingen analys kan göras.

Informationsmöten har hållits i samarbete med Nyföretagarcentrum för personer som är intresserade av att starta eget företag. Näringslivets dag har genomförts i februari. Över 30 företag med rekryteringsbehov deltog i rekryteringsmässan. På minimiässan deltog 215 personer och 25 företag fanns representerade.

Lantmäteriförrättningar för nybyggnation för företag har prioriterats. Kommunala lantmäterimyndigheten har kortat ned sin väntetid till tre månader för prioriterade ärenden.

För att skapa längre säsonger och ökad turism, har kommunen arbetat för ökad internationell turism, som ger förutsättningar för fler arbetstillfällen och åretruntnäring i skärgården. I första hand har den tyska marknaden bearbetats. Statistik för besöksnäringen visar att Haninges gästnätter har ökat kraftigt från 2016 till 2017. Ökningen är 19 000 gästnätter (17 procent), vilket är det bästa resultatet jämfört med övriga skärgårdskommuner i Stockholms län både i totalt antal gästnätter och i procentuell ökning.

Kulturhuset och Handens centrala bibliotek har haft ett flertal personer anställda på extratjänst som har hjälpt till som foajévårdar och med service i allmänhet. Ett av målen i det kulturpolitiska programmet är att det ska vara möjligt att bo och verka som konstnär i Haninge. En kartläggning har påbörjats över vilka konstnärer som verkar i Haninge och inom vilka områden.

I maj öppnades etableringscentrum som ger stöd åt de nyanlända personer som befinner sig allra längst från arbetsmarknaden för att bli självförsörjande. För att personer under 25 år ska få stöd som rustar dem för arbetsmarknaden och egen försörjning har det i samarbete med Arbetsförmedlingen pågått ett projekt med syfte att hjälpa unga personer som har goda språkkunskaper, till arbete med att tolka åt nyanlända elever i framförallt förskolor och skolor.

MÅL 6. Ett växande näringsliv med fler i egen försörjning

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
SBAs nöjd kund index för företagare	69	72	69	-	●	73
Antal arbetstillfällen i kommunen	27 764	28 479	29 103	-	●	29 000
Antal företag i kommunen per 1000 invånare	74,7	74,6	74,6	73,7	●	75,0
Andel hushåll med långvarigt ekonomiskt bistånd (%)*	35,1	33,1	-	-		29,0

*Rapporteringen är försenad

Informationsmått mål 6	2015	2016	2017	2018
Sammanfattande omdöme om företagsklimatet i kommunen	3,4	3,2	3,2	
Handelsindex	82	81	-	
Nya företag per 1000 invånare*	7,1	7,7	7,1	-
Arbetslöshet 16-64 år (%)	7,2	7,1	7,0	6,9
Antal gästnätter	140 697	114 669	133 670	-

* Rapportering görs året efter.

EN ATTRAKTIV NÄRMILJÖ

Mål 7. God livsmiljö för nuvarande och kommande generationer

Klimat- och miljöutmaningarna är inte begränsade till kommunens geografiska område, men de åtgärder som bidrar till att miljön i kommunen förbättras ska ha hög prioritet. I det större perspektivet ska kommunen genom samarbete med främst närkommunerna uppnå samarbeten som kan bidra till minskade utsläpp och förbättrad miljö. Kommunens egen verksamhet ska inspirera invånarna till att ta ett större ansvar för sin närmiljö.

Målet har ej uppfyllts

Andelen miljöbilar i kommunorganisationen har ökat något från föregående år och ligger nu på 37 procent. Ökningstakten har minskat jämfört med tidigare år och målvärdet nås inte. För personbilar går utvecklingen åt fel håll då andelen miljöbilar har sjunkit med två procentenheter mellan 2017 och 2018. För lätta lastbilar har däremot en fördubbling av antalet miljöfordon skett, men från en låg nivå. Andelen miljöfordon för lätta lastbilar ligger nu på 8 procent jämfört med 4 procent. Andelen inköpt fossilfritt bränsle är en ny indikator och arbete pågår med att ta fram rutiner för hur indikatorn ska följas.

Andel ekologiska inköp är 39 procent och målvärdet är inte uppnått. Trots stigande matpriser under året har verksamheterna dock köpt in högre andel ekologiska livsmedel än tidigare år.

Indikatorn om energieffektivisering i kommunal verksamhet visar energianvändningen per kvadratmeter (kWh/m²) i de lokaler som ägs av Tornberget AB. Indikatorn visar en nedåtgående trend och energianvändningen uppgick till 168 kWh/m² 2018. Målvärdet nås inte.

Några indikatorer från klimat- och miljöpolitiska programmet är nya i mål 7. Dessa har inga målvärden ännu och målbedömning görs ej av dessa. Andel inköp av köttråvara från djur uppfödda i enlighet med svensk djurskyddslagstiftning är en ny indikator. Andelen har ökat kraftigt de senaste åren, från 24 procent 2016 till 41 procent 2018.

Indikatorn om fördröjd regnvolym från hårdgjorda ytor på mark som detaljpanelagts är en ny indikator från 2018. Indikatorn ger ett mått på dagvattenhanterings förmåga att ta hand om och rena dagvatten. Måttet har ökat.

Energi- och klimatrådgivningen har genomfört två välbesökta seminarier om hur man kan göra för att ordna laddplats till elbil samt om småskalig elproduktion med solceller. En teknikkonferens om innovativa lösningar för laddplatser, elbilar, solceller och energilagring har arrangerats.

Elever i grundskolorna har tagit del av Miljöverkstans aktiviteter. Miljöverkstan har under året haft 21 publika arrangemang. Barn inom förskoleverksamheten har besökt kommunens återbruks- och utbildningscenter, KreMiMa som ligger i Rudanområdet.

Ett energiprojekt vid Torvalla håller på att prövas. Förhoppningsvis kan en ny energianläggning tas i bruk under februari 2019. Det innebär att Torvalla IP och simhallen kommer att kunna använda sig av solen som energikälla.

Äldreomsorgens verksamheter förbrukar stora mängder livsmedel och artiklar. Tydliga miljökrav ställs i samband med upphandlingar och inköp görs i enlighet med gjorda upphandlingar. Ekologiska varor väljs där så är möjligt och engångsartiklar undviks i så stor utsträckning som möjligt.

MÅL 7. God livsmiljö för nuvarande och kommande generationer

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Andel miljöbilar i kommunorganisationen (%)	27	33	36	37	●	50
Andel ekologiska inköp av livsmedel (%)	33	35	37	39	●	50
Energieffektivisering i kommunal verksamhet (kWh/kvm korrigerat för ett normalår)	184	177	174	168	●	160
Andel inköpt fossilfritt bränsle (%)*						-
Energianvändning i kommunala lokaler resp bostäder*						-
Antal antagna detaljplaner med negativ påverkan på områden som finns i Naturkatalogen*			0	0		-
Fördröjd regnvolym från hårdgjorda ytor på mark som detaljpanelagts (mm)*			13,4	15,3		-
Andel inköpt ren köttråvara från djur uppfödda enl svensk lagstiftning (%)*		24	34	41		-

*Indikatorerna kommer från klimat- och miljöpolitiska programmet och är fastställda som indikatorer i Mål och budget 2019-2020. Målvärdena kommer att beslutas i Mål och budget 2020-2021.

Informationsmått mål 7

	2015	2016	2017	2018
Fosforhalt i Drevviken (mikrogram/l)	-	44	46	-
Nöjd medborgar index (NMI) miljöarbete	54	57	56	-

Mål 8. Nya bostäder i bra lägen

Haninge ska hävda sig i konkurrensen mellan kommunerna i Stockholmsregionen som en attraktiv inflyttningskommun. Utvecklingen av Haninges stadskärna och bebyggelse runt pendeltågsstationerna ska prioriteras samtidigt som Haninges olika unika miljöer för attraktivt boende ska utvecklas. För att möta den ökade efterfrågan på bostäder måste hantering av detaljplaner och bygglov vara snabb och effektiv.

Målet har delvis uppfyllts

Det ackumulerade målvärdet för antal färdigställda lägenheter 2018, uppnåddes redan 2017. Antal lägenheter som färdigställts under 2018 kan ännu inte redovisas.

Haninge Bostäder har färdigställt sex hus med totalt 229 nya lägenheter i Jordbro under 2018. Den första inflyttningen var i februari och den sista i december. Nyproduktionen har skett nära pendeltågsstationen. Det har medfört en förtätning av stadsdelen med en mer definierad huvudgata.

I nästan samtliga kommundelar pågår utbyggnad av bostäder. Ledtider för bygglovsbesked inom tio veckor är 94 procent. Målvärdet nås inte men kan förhoppningsvis uppnås 2019. Vegastaden som har haft de flesta bygglovsansökningarna under lång tid är i stora delar färdig avseende bygglovshandläggning och totala antalet ärenden är färre än tidigare.

Utbyggnaden av stadsdelen Vega kommer att pågå under ytterligare flera år. Under året har Vega allé färdigställts. Övriga gator färdigställs vartefter bostadsbyggföretagen färdigställer sina hus. Trafikplats Vega är klar och pendeltågsstationen öppnar under första kvartalet 2019.

Stadsbyggnadsförvaltningen har satsat på ökad samsyn med byggaktörer i tidiga planprocesser. Flera Workshops har genomförts med syfte att hitta exploateringslägen som är attraktiva lägen för nybyggnation. Möjligheten att skapa testkvarter som pilotprojekt har setts över och kriterier för detta har undersökts.

Ett arbete har säkerställt att förskolor och skolor byggs i tillräcklig omfattning i förhållande till planerade bostäder. Kultur- och fritidsförvaltningen har tagit del i planeringen för Haninge stad och sett till att kultur- och fritidsperspektiv har beaktats i planprocesser. I planering av verksamhetslokaler ser socialförvaltningen till att hänsyn tas till vilka andra mervärden lokalerna kan tillföra omgivningen. Förvaltningen har gjort urval och matchning av genomgångs- och etableringslägenheter för att medverka till att åstadkomma en blandning av dessa bostäder över hela kommunen.

Bristen på bostäder har lett till att allt fler vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp. Planen för att motverka hemlöshet har fokus på att löpande kartlägga personer i hemlöshet och vilka behov av stöd dessa individer har. Syftet är att utveckla effektiva insatser, intensifiera det vråkningsförebyggande arbetet, rådgivning och samverkan samt att bidra till att fler möjligheter för eget boende skapas. Två bo-lotsar inrättades under slutet av 2017. De har under 2018 arbetat förebyggande samt gjort särskilda insatser för att stödja hemlösa att komma från tillfälligt boende till mer stadigvarande boendelösningar.

Årets gatufest var en samproduktion med Haningedagen och gick under det gemensamma temat "Det goda livet i Haninge". 12 000 besökare fick möjlighet att träffa kommunens verksamheter, företag och föreningar. Kommunen har omcertifierats av Purple flag. Certifieringen innebär att besökare och de boende erbjuds trygg, säker och kvalitativ upplevelse kvälls- och nattetid.

Tulpanfestivalen har genomförts i maj, vilket var ett uppskattat event med stort antal besökare och engagemang. Festivalen har uppmärksammats både i fackpress och även sprints internationellt via sociala medier.

Kommunens första trafikstrategi har antagits. Den innehåller kommunens långsiktiga ambition över hur trafiksystemet ska utvecklas. Målbilden är att resor i Haninge ska vara hållbara, trafiksäkra och tillgängliga.

MÅL 8. Nya bostäder i bra lägen

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Antal färdigställda lägenheter (ackumulerat till 2018)*	891	1 654	2 418		●	2 400
Ledtider för bygglov (% färdigställda inom 10 veckor)	-	17	74	94	●	100

Informationsmått mål 8

	2015	2016	2017	2018
Nöjd region index (NRI) rekommenderar kommunen	65	63	62	-
Nöjd kund index (NKI) byggherrar	-	7,0	-	5,4

* Definitivt antal lägenheter är inte klart för 2018.

Mål 9. Hög tillgänglighet

En viktig del i att skapa en attraktiv kommun för invånare och besökare är att öka tillgängligheten till olika målpunkter i Haninge och att utveckla gemensamma offentliga utrymmen. De åtgärder och investeringar som kommunen inte kan göra själv måste uppnås genom samarbete med de aktörer som är ansvariga. Människor med funktionsnedsättningar har rätt till ett liv på lika villkor som andra. Fysisk tillgänglighet är en förutsättning för allas delaktighet. Kommunen har stort ansvar i att öka den fysiska tillgängligheten, både i egna verksamheter samt att genom plan- och byggprocessen säkerställa tillgängligheten vid byggnation. Arbetet eller meningsfull sysselsättning är en av de viktigaste faktorerna för att kunna vara delaktig i samhället. Kommunen kan samarbeta med näringslivet och genomföra riktade insatser för att öka delaktigheten på arbetsmarknaden för personer med funktionsnedsättning.

Målet kan ej utvärderas

Resultatindikator enligt Mål och budget är ”Indikator Arbetsmarknad; maxvärde 100 (%)”. Indikatorn kan inte redovisas eftersom kommunenkäten, som görs av Myndigheten för delaktighet, har förändrats.

Planeringen för Tvärförbindelse Södertörn har fortsatt i Trafikverkets regi. Under året har en löpande dialog skett med Trafikverket kring bland annat utformning av trafikplatserna i Haninge kommun. Hastighetsäkrade cykelpassager har anlagts vid tre olika platser i kommunen. Fysiska åtgärder har genomförts för att förbättra skolvägar till och från Måsökolan i Vega. Flera busshållplatser har tillgänglighetsanpassats.

Inom grundskoleverksamheten har rektorerna fördjupat sina kunskaper kring trygghetsfrågor, HBTQ-frågor och

diskrimineringsgrunderna i syfte att skapa större förståelse hos medarbetare och i förlängningen öka tillgängligheten.

Tillgänglighetsperspektiv används vid planering och utförande av ny- och ombyggnationer, utveckling av lokaler, utbildningsinsatser och vid utformning av planer och riskanalyser inom kultur- och fritidsnämndens område. Vid varje ny- eller ombyggnation har val gjorts och beslut fattats utifrån ett tillgänglighetsperspektiv.

En del barn och unga med neuropsykiatriska diagnoser har uppgett att det är lättare att ha kontakt via nätet än genom fysiska samtal. För att öka tillgänglighet och delaktighet för de barn och unga som har kontakt med socialtjänsten, har socialsekreterare fått utbildning i digital teknik och digital samtalsmetodik. Detta möjliggör kontakt med myndigheten på ett sätt som många barn och unga själva efterfrågar.

Genom deltagande i planprocesser och genom remissvar belyses tillgänglighetsaspekter som är avgörande för många äldre med nedsatt rörelse- eller orienteringsförmåga. Att värna tillgänglighet innebär ofta dialoger med Haninge bostäder och andra fastighetsägare.

Lättillgänglig information om tillgängligheten finns. Äldre-förvaltningen är ansluten till tillgänglighetsdatabasen och personer med begränsad rörelse eller orienteringsförmåga kan redan innan de besöker en anläggning få en bild av förutsättningarna. Antalet anläggningar i kommunen som finns registrerade i databasen utökas kontinuerligt.

Tornberget arbetar löpande i den dagliga förvaltningen med tillgänglighetsfrågor genom hyresgäst Anpassningar och arbetet med enkelt avhjälpta hinder.

MÅL 9. Hög tillgänglighet

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Arbetsmarknad (Alla frågor inom området arbetsmarknad, kommunenkät från Myndighet för delaktighet) maxvärde 100%*	22	45	-	-		60

* Värde kan inte rapporteras eftersom Myndigheten för delaktighet har förändrat sin undersökning.

Informationsmått mål 9	2015	2016	2017	2018
Nöjd medborgar index (NMI) gång- och cykelvägar	57	54	53	-
Nöjd region index (NRI) kommunikationer	66	63	63	-
Nöjd medborgar index (NMI) gator och vägar	58	55	53	-
Fysisk tillgänglighet	2	2	-	-

EFFEKTIVITET, KVALITET OCH SERVICE**Mål 10. Ordning och reda på ekonomin**

Kommunen har en skyldighet att förvalta skattebetalarnas pengar på bästa sätt. Kommunens verksamheter ska vara så effektiva som möjligt och leverera högsta möjliga kvalitet per skattekrona. För detta krävs flexibilitet inom våra egna verksamheter och ett koncerttänkande där samordning av tjänster och lokaler bidrar till lägre kostnader. Externa aktörer som utför kommunala tjänster bidrar till en ökad mångfald och ökad effektivitet genom konkurrens, men framför allt ökad valfrihet hos de som måste utnyttja tjänsterna.

Målet har delvis uppfyllts

Haninge kommun redovisar ett resultat på 90,7 miljoner kronor (mnkr) 2018. Resultatet motsvarar 2,0 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag, vilket innebär att fullmäktiges resultatmål på minst 2,0 procent är uppfyllt för sjunde året i rad.

Avvikelse mot budget har en positiv avvikelse på 0,3 procent och målvärdet uppfylls. Andel digitala fakturor har nått målvärdet. 64 procent av andelen fakturor är elektroniska och målvärdet var 62 procent. Arbetet fortsätter med att öka andelen ytterligare. Avtalstroheten fortsätter att förbättras men målvärdet nås inte.

Förutsättningar för intern kontroll och intern styrning har förbättrats. Anpassningar av rutiner och policys till den nya lagstiftningen avseende GDPR har gjorts löpande under året. E-arkiv håller på att införas. Det pågår ett arbete med att förenkla avtalsuppföljning och mäta avtalstrohet som kommer alla chefer till del genom beslutstödssystemet. Arbetet är i slutfasen. Kommunfullmäktige antog policy mot oegentligheter i september. En ny kvalitetspolicy beslutades i december.

Utbildningsförvaltningen samarbetar med Upphandling Södertörn för att kunna genomföra kostnadseffektiva och tillfredställande upphandlingar. Samarbetet omfattar även bevakning av löptiden för de avtal som berör förvaltningen. Uppföljning av budget görs varje månad, utbildningsförvaltningens ekonomiska checklista följs, enhetens resultatrapport kommenteras och helårsprognos avges. Åtgärder vidtas omedelbart vid tecken på ekonomisk obalans.

Kultur- och fritidsnämnden har valt att följa upp en särskild indikator som en del av arbetet med att kvalitetssäkra verksamhetens processer, verksamhetsplanering och uppföljning. Indikatorn är nyttjandegrad av idrottsanläggningar. Undersökningen visar att det är hög nyttjandegrad av de idrottshallar som undersökts samt ishallar. Bokningsgraden för gräs- och konstgräsplaner har medelhög nyttjandegrad på vardagarna och en låg nyttjandegrad på helgerna.

Bokningssystemet på webben har möjliggjort för medborgare att på ett smidigare sätt boka upp lediga anläggningstider. Förutom intresset att hyra lokaler via fritidsbokningen har ett intresse även funnits hos allmänheten att bland annat hyra lokaler hos fritidsgårdarna.

I mars fick socialförvaltningen i uppdrag ta fram förslag till åtgärder för att hantera det prognostiserade ekonomiska underskottet. I maj redovisade förvaltningen en lista med åtgärder och dess förväntade ekonomiska effekt för nämnden. Vid årets slut kunde en tydlig effekt ses av de åtgärder som gjorts.

Informationsmätt visas som ekonomiska nyckeltal i avsnittet finansiell analys.

MÅL 10. Ordning och reda på ekonomin

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Resultat av skatteintäkter och statsbidrag (%)	2,0	2,3	2,8	2,0	●	2,0
Avvikelse mot budget (%)	-0,3	0,8	0,2	0,3	●	+/- 0,5
Andel digitala fakturor (av totala fakturor)	-	57	59	64	●	62
Avtalstrohet (%)	82	84	85	86	●	90

Mål 11 Hög kvalitet i kommunens tjänster

Kvalitet i en tjänst är ofta något man upplever. Därför betyder bra bemötande och fokus på service mycket för kvaliteten i kommunens tjänster.

Målet har delvis uppfyllts

Antalet tjänster inom LOV har inte blivit fler jämfört med tidigare och målvärdet uppnås inte.

Andelen som får direkt svar på en enkel fråga på telefon har förbättrats och uppnår målvärdet. Haninges resultat ligger på samma nivå som övriga kommuner. Svarstiden till Haninge kommuns telefonväxel är mycket bra och alla samtal besvarades inom en minut, bara tre kommuner var bättre i årets mätning.

Andel frågor via e-post som får korrekt svar inom två dagar har förbättrats och når målvärdet. 89 procent av frågorna besvarades inom ett dygn och ytterligare 6 procent besvarades under nästa dygn. Resultatet är bättre än genomsnittet.

För att förbättra servicen till skolornas målgrupper har utbildningsförvaltningen lanserat nya skolwebbplatser under hösten. Det grundläggande syftet med webbplatserna är att attrahera potentiella vårdnadshavare, elever och medarbetare samt tillgodose målgruppernas praktiska informationsbehov. Webbplatserna har verktyg för översättning och uppläsning av innehållet. Alla texter är skrivna med lättförståelig svenska.

I projektet "Barns rätt till kultur" har ett arbete genomförts för att förbättra insamlandet av statistik för aktiviteter som riktar sig till barn och unga. Syftet är att skapa en bättre överblick av vilka olika aktiviteter barn och unga erbjuds och hur många som deltar, för att på så vis kunna arbeta med verksamhetsutveckling.

Nya e-tjänster har lanserats för att skapa tydligare och enklare sätt för medborgaren att kontakta kommunen, ta del av aktuell information samt förmedla ärenden. Ett digitalt fakturasystem kommer att sättas i bruk för bygglovskostnader i början av 2019. En ny e-tjänst har lanserats för uppehåll i sophämtningen.

Ett digitalt kundhanteringssystem infördes i mars hos Haninge Bostäder och felanmälningar kan göras digitalt.

NKI-undersökningar genomförs regelbundet av Tornberget för att undersöka kundnöjdheten hos hyresgästerna. Resultatet i 2018 års undersökning visade att Tornberget är näst bäst i landet avseende detta.

Personal har utbildats på stadsbyggnadsförvaltningen för att kunna ge bra information och tydliga svar till medborgarna. Bygglovs- och planprocessen har tillgängliggjorts genom intranätet för alla medarbetare i kommunen.

Socialförvaltningen arbetar med målgruppsanpassad kommunikation, att öka tillgängligheten på telefon och e-post samt öka möjligheten för individen att ha större delaktighet i handläggningsprocessen och i genomförandet av insatser. Det handlar om att erbjuda öppna informations- och rådgivnings-telefoner för klienter, utveckla möjlighet till kommunikation med myndigheten via sms, e-post, chat och videosamtal samt att utveckla individanpassade alternativ och kompletterande kommunikation.

Ett korrekt hanterande av Lex-Sarah anmälningar är avgörande för äldreverksamhetens kvalitetssäkrande arbete. En målsättning för år 2018 har varit att utförarna för minst 5 procent av kundvolymen, ska ha upprättat anmälningar enligt Lex Sarah. Hälften av enheterna i egen regi och en tredjedel av de privata utförarna har nått detta mål. Att få anmälningar upprättats behöver dock inte betyda brister i rutiner utan kan också bero på att verksamheten inte haft förekomst av missförhållanden.

MÅL 11. Hög kvalitet i kommunens tjänster

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Antalet tjänster som omfattas av LOV	4	5	6	6	●	8
Andel av medborgarna som via telefon får ett direkt svar på en enkel fråga (%)	48	59	51	60	●	56
Andel som får svar på e-post till kommunen inom två dagar (%)	89	90	93	95	●	95

Informationsmätt mål 11

	2015	2016	2017	2018
Nöjd medborgar index (NMI)	56	52	52	-

Mål 12. En attraktiv arbetsgivare

Kommunen behöver attrahera och behålla ledare och medarbetare som kan utveckla en serviceinriktad kultur genom ett tydligt ledarskap och interna utvecklingsmöjligheter.

Målet har ej uppfyllts

Hållbart medarbetarengagemang, HME, uppgick till 79,1 procent för hela kommunen vid 2018 års mätning. Värdena har legat stabilt i denna nivå sedan mätetalet infördes i kommunen och i jämförelse med närkommunerna ligger värdena bland de högsta men målvärdet nås inte.

Målvärdet om 5 procent sjukfrånvaro är ett sammantaget värde för kommunens samtliga enheter, avdelningar och förvaltningar. Kommunens sjukfrånvaro har legat på en konstant nivå mellan 7-8 procent under de senaste tio åren. Många enheter som ligger över eller i närheten av det angivna målvärdet har under året samarbetat med företagshälsovården och personalavdelningen för att sänka sjukfrånvaron.

Frisknärvaro är ett begrepp som beskriver det motsatta till sjukfrånvaro. Frisknärvaron beskriver hur stor andel av personalen som har upp till fem dagars sjukfrånvaro (0-5). Frisknärvaron för hela kommunen ligger för år 2018 på en marginell minskning till en nivå strax under fjolårets värde.

För mer omfattande analyser av kommunstyrelseförvaltningens sjukfrånvaro, frisknärvaro, pensionsprognos och fler nyckeltal, se personalavsnittet.

Utbildningsförvaltningen arbetar aktivt för att sänka sjukfrånvaron. All sjukfrånvaro hanteras utifrån personalavdelningens modell kring arbetslivsinriktad rehabilitering. Varje enhet har egna mål gällande sjukfrånvaron. Varje förskola och skola har också en egen sida på sin webbplats som heter "Jobba hos oss" där verksamheten kan lyfta sina styrkor som arbetsgivare. Rekryteringsfilmer har gjorts, en för lärare och en för förskollärare. Under hösten har dessa kompletterats med filmer för fritidspedagoger och barnskötare.

I kompetensförsörjningsarbetet är fritidsgårdarna en aktuell målgrupp. Ett arbete med framtagande av krav- och tjänsteprofil för fritidsledarrollen har utarbetats.

Stadsbyggnadsförvaltningen har sett över sina rutiner för både nyanställda och befintlig personal avseende att behålla befintlig kompetens samt hur man kan motivera både nya och gamla medarbetare att trivas och utvecklas.

Arbetet med "Bästa socialförvaltningen" har fortsatt på olika sätt inom socialförvaltningen. Det är en övergripande intern vision för allt utvecklingsarbete och för ständiga förbättringar med fokus på kvalitet. Kvalitetsperspektivet syftar också till att fånga drivkrafterna för varför personer väljer eller skulle kunna välja att arbeta på socialförvaltningen i Haninge och vad som utmärker förvaltningen som en attraktiv arbetsgivare.

I slutet av december 2017 fick 67 tillsvidareanställda stödassistenterna och boendestödjarna som arbetade deltid på Socialförvaltningen ett erbjudande om att arbeta heltid genom projektet Heltid för alla. I dagsläget arbetar 80 procent av stödassistenterna och boendestödjarna heltid jämfört med 75 procent innan projektet startade.

I mars lanserades Haninge kommuns arbetsgivarvarumärke "Tid för utveckling, Rum för idéer". Syftet med arbetsgivarvarumärket är att försörja verksamheten med kompetens genom att både behålla och rekrytera nya medarbetare.

Syfte med höstens kampanj "Är du lite för..." var att rekrytera nya medarbetare och ytterligare stärka arbetsgivarvarumärket. Marknadsföringen har främst skett på Facebook och Instagram som hänvisat till en särskild kampanjsida på Haninge.se.

Resultaten av kampanjen visar på god räckvidd, ökad kännedom om Haninge som arbetsgivare och ett stort antal intresseanmälningar.

MÅL 12. En attraktiv arbetsgivare

Indikator	2015	2016	2017	2018	Bedömning	Mål 2018
Hållbart medarbetarindex (HME)	78,5	78,8	79,4	79,1	●	83,0
Sjukfrånvaro (%)	7,6	7,8	7,5	7,7	●	5,0
Frisknärvaro (%)	59,8	60,2	60,2	59,6	●	61,5

Verksamhetsutveckling och förbättrad kvalitet

Kommunen arbetar ständigt med att utveckla verksamheterna och förbättra servicenivåerna. Det innebär att utvärdera egna insatser, använda granskningar som gjorts av utomstående, att använda förslag och synpunkter och jämföra sig med andra för att bli bättre. Det handlar även om att se över processer, rutiner och hur IT-system används för att automatisera eller digitalisera där det är möjligt för att nå högre kvalitet.

MEDBORGARFÖRSLAG, E-FÖRSLAG OCH SYNUNKTER

Medborgarförslag och e-förslag är två kanaler för att öka invånarnas inflytande. Alla som är folkbokförda i kommunen har rätt att lämna medborgarförslag. Under 2018 har kommunen fått totalt 97 medborgarförslag vilket är färre än 2017. Av de förslag som inkommit under 2018 rör de flesta stadsbyggnadsnämndens område (41), kultur- och fritidsnämndens område (28) och kommunstyrelsens område (13). Övriga nämnder har fått två till fem medborgarförslag per nämnd. De flesta medborgarförslag handlar om trafiklösningar, idrottsanläggningar och hundrastplatser, samma områden som var mest aktuella 2017.

Genom e-förslag kan vem som helst skicka in förslag till kommunen. Andra som håller med om förslaget kan rösta på det, genom gillamarkering. Totalt har det kommit in 7 e-förslag, vilket är en fortsatt minskning för tredje året i rad. Ett förslag har fått fler än 25 röster och gått vidare för hantering i kommunen. Det kan finnas flera orsaker till nedgången, bland annat att det är lättare att lämna synpunkter till kommunen via andra kanaler, exempelvis via Facebook, e-post eller direkt i systemet för synpunktshantering.

Den som har åsikter om kommunens verksamheter kan lämna synpunkter, förslag, ställa frågor och ge beröm via hemsidan, telefon, e-post och brev. De flesta ärenden skickas in via kommunens hemsida. I oktober 2017 infördes ett gemensamt systemstöd för olika typer av synpunkter inkluderat felanmälan och klagomål. Nedan redovisas inkomna ärenden fördelat på ärendetyp 2017 (oktober till december) och 2018. Klagomålen i tabellen omfattar både klagomål enligt skollagen och övriga klagomål.

	2014	2015	2016	2017	2018
Medborgarförslag	48	70	70	116	97
E-förslag (totalt)	22	135	60	10	7
E-förslag med > 25 gillamarkeringar	-	19	3	0	1
Inkomna synpunkter totalt*	-	-	-	571	2 185
Varav felanmälan*	-	-	-	419	1 603
Varav klagomål*	-	-	-	68	307

*2017 omfattar tre månader, oktober till december

INFORMATION OCH KOMMUNIKATION PÅ SOCIALA MEDIER

Kommunens närvaro på sociala medier har ökat under de senare åren. Under sommarens värmebölja hade kommunen en god kommunikation med Haningeborna genom snabba uppdateringar om eldningsförbudet. Inläggen spreds vidare till omkring 19 000 personer på Facebook och fick över 500 personer att läsa mer på kommunens hemsida.

En träningsvideo spelades in på Rudans utegym för att informera om kommande invigningar av tre nya utegym. Videon fick stor spridning och fick över 400 positiva reaktioner.

På kommunens Facebook-sida var det många som gillade och delade olika inlägg. Videon med en hälsning från artisterna Samir och Viktor sågs av 24 100 personer. Den delades och gillades av många och skapade ett positivt engagemang kring Haningedagens festligheter.

JÄMFÖRELSE MED ANDRA KOMMUNER

Haninge ingår i Kommunens kvalitet i korthet (KKiK) som är ett nationellt projekt där Haninge jämför sig med andra kommuner.

Det är cirka 40 nyckeltal som berör både välfärdsuppdraget och utvecklingen av lokalsamhället. Nyckeltalen ska kunna påverkas av kommunerna. Nyckeltalet kan spegla resultat utifrån vad som är syftet med tjänsten, exempelvis slutat med missbruk eller fått bättre skolresultat. Andra nyckeltal avser upplevd kvalitet eller väntetid för kommunal service. Några mäter vilket utbud som finns, vilket är en annan dimension av upplevd kvalitet. Några nyckeltal mäter resurser, så som kostnader, personaltäthet eller liknande. Flera av nyckeltalen används som indikatorer för att följa upp fullmäktiges mål.

Från och med 2018 är nyckeltalen är indelade i tre områden, barn och unga, stöd och omsorg samt samhälle och miljö. Tabellen visar ett antal nyckeltal, dock inte de som är fullmäktiges indikatorer. Nyckeltal inom området samhälle och miljö är antingen indikator (exempelvis SBA:s nöjd kundindex för företagare och andel som får svar på frågor via telefon respektive e-post) eller så redovisas 2018 års värden senare. Det sistnämnda är t.ex. öppethållande på huvudbibliotek och andel personer som lämnat etableringsuppdraget och börjat arbeta eller studera (efter 90 dagar). Tabellen visar därför endast två områden.

Genomsnitt för riket och länet är preliminära.

	2015	2016	2017	Haninge 2018	Riket 2018	Länet 2018
Barn och unga						
Elever i åk 9: Jag är nöjd med min skola som helhet, positiva svar, andel (%)*	-	70	-	71,2	66,7	69
Andel gymnasieelever med examen inom 4 år från kommunala skolor, (%)	52,9	55,8	54,9	59,2	65,3	61,6

* Skolinspektionens enkät, inte Haninges egen enkät

	2015	2016	2017	Haninge 2018	Riket 2018	Länet 2018
Stöd och omsorg						
Väntetid i antal dagar från ansökan till beslut om försörjningsstöd (medelvärde)	31	32	38	19	15	14
Brukarbedömning daglig verksamhet LSS – Brukaren får bestämma om saker som är viktiga, andel (%)	-	75	69	70	74	80
Antal personal som en hemtjänsttagare möter under 14 dagar, medelvärde	10	10	10	11	15	12
Brukarbedömning särskilt boende äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	81	82	81	78	82	78
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, andel (%)	93	89	91	88	91	86

Finansiell analys

Offentliga medel ska användas på ett effektivt och säkert sätt och varje generation ska bära kostnaderna för den kommunala service som konsumeras. God ekonomisk hushållning kommenteras i den finansiella analysen i syfte att ge en bild av kommunens finansiella ställning det aktuella året samt fyra år bakåt

i tiden samt om kommunen har en god ekonomisk hushållning.

Kommunens finansiella ställning och utveckling analyseras ur fyra perspektiv i enlighet med RK-modellen där resultat, kapacitet, risk och kontroll utgör fyra hörnstenar i analysmodellen.

EKONOMISKT RESULTAT	KAPACITET	RISK	KONTROLL
Vilken balans kommunen har haft över sina intäkter och kostnader under året och över tiden.	Vilken kapacitet kommunen har att möta finansiella åtaganden på lång sikt.	Risker som kan påverka kommunens resultat och kapacitet.	Vilken kontroll kommunen har över den ekonomiska utvecklingen.
Analys av <ul style="list-style-type: none"> • årets resultat • balanskravet • finansnetto • nettokostnadsandel • årets investeringar • självfinansieringsgrad 	Analys av <ul style="list-style-type: none"> • eget kapital och soliditet • långfristiga skulder och skuldsättningsgrad 	Analys av <ul style="list-style-type: none"> • ränterisker • likviditet • pensionsskuld • borgensåtaganden • skatteintäkter 	Analys av <ul style="list-style-type: none"> • budgetföljsamhet • prognossäkerhet

EKONOMISKT RESULTAT

Årets resultat

Årets resultat blev 90,7 miljoner kronor (mnkr). Kommunfullmäktiges mål är att resultatet ska vara minst 2,0 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag. Detta resultatmål har blivit relativt vanligt förekommande inom kommunsektorn, som ett sätt att möta och uppfylla lagkravet om god ekonomisk hushållning.

Haninges resultat för 2018 motsvarade 2,0 procent. Därmed uppfylldes kommunens resultatmål för sjunde året i rad och bidrog till även god ekonomisk hushållning sett över tid och inte bara det enskilda året. I resultatet ingår exploateringsvinster för försäljning av exploateringsmark med 13,0 mnkr. Årets resultat blev 20,9 mnkr lägre än budgeterat resultat, men resultatmålet uppfylldes alltjämt.

Resultat exklusive jämförelsestörande poster

I kommunens årsbokslut kan det finnas jämförelsestörande poster. I enlighet med RKR 3.1 ska en post betraktas som jämförelsestörande när posten uppgår till ett väsentligt belopp och är av sådant slag att den inte förväntas inträffa ofta eller regelbundet. Som jämförelsestörande post betraktas poster som överstiger 10,0 miljoner kronor och som saknar samband med kommunens ordinarie verksamhet. Jämförelsestörande poster särredovisas i egen not när dessa förekommer i resultaträkningen. 2018 har kommunen inga jämförelsestörande poster redovisade.

Balanskravet

För att uppfylla kommunallagens balanskrav och för att säkerställa god ekonomisk hushållning ska kommunernas intäkter

överstiga kostnaderna. Det innebär att resultatet ska vara minst noll. Detta gäller varje enskilt budgetår. Ett negativt resultat ska regleras och det egna kapitalet ska återställas inom tre år. Vid avstämning mot balanskravet påverkas inte resultatet av realisationsvinster och förluster. Kommunen har uppfyllt balanskravet, och ur den aspekten även god ekonomisk hushållning, varje år sedan lagen infördes.

I balanskravsresultatet ska årets resultat rensas för vissa poster som inte härrör från den egentliga verksamheten och som är resultatpåverkande engångsposter. Justerat för dessa engångsposter uppgick resultatet mot balanskravet till 90,5 mnkr. Det är upp till varje kommun att avgöra om resultatutjämningsreserv (RUR) ska tillämpas, Haninge kommun har inte tillämpat den.

	2014	2015	2016	2017	2018
Årets resultat	74,7	77,8	94,5	123,5	90,7
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster	74,7	101,5	175,7	164,7	90,7
Årets balanskravsresultat	74,6	77,8	94,4	123,5	90,5
Årets resultat/skatteintäkter och statsbidrag (%)	2,0%	2,0%	2,3%	2,8%	2,0%
Årets resultat exkl. jämförelsestörande poster/skatteintäkter och statsbidrag (%)	2,0%	2,6%	4,2%	3,7%	2,0%

Tabellen redovisas i miljoner kronor (mnkr).

	2014	2015	2016	2017	2018
Årets resultat enligt resultaträkning	74,7	77,8	94,5	123,5	90,7
Justering för realisationsvinster	-0,1	0	-0,1	0	-0,2
Justering för realisationsförluster	0	0	0	0	0
Orealiserade förluster i värdepapper	0	0	0	0	0
Justering för återföring av orealiserade förluster i värdepapper	0	0	0	0	0
Årets resultat efter balanskravsjusteringar	74,6	77,8	94,4	123,5	90,5
Reservering av medel till resultatutjämningsreserv	0	0	0	0	0
Användning av medel till resultatutjämningsreserv	0	0	0	0	0
Balanskravsresultat	74,6	77,8	94,4	123,5	90,5

Tabellen redovisas i miljoner kronor (mnr).

Fullmäktige beslutade i Mål och budget om en driftbudget på 114,3 mnr. Driftbudgeten justerades något under pågående år och det budgeterade resultatet efter justeringar var 111,6 mnr.

Nämnder och styrelser redovisade ett överskott jämfört med budget på 26,5 mnr, inklusive kommunfullmäktiges oförbrukade reserv på 11,0 mnr. Överskottet motsvarar 0,6 procent i avvikelser i förhållande till nettobudget för året.

Skatteintäkterna blev 38,3 mnr lägre än budget, medan generella statsbidrag blev 37,7 mnr högre än budgeterat. Utfallet av skatter och generella statsbidrag tillsammans var 188,5 mnr högre än 2017 men 0,6 mnr lägre än budgeterat 2018. Övrig finansförvaltning redovisade ett underskott på 47,4 mnr. Underskottet beror främst på högre pensionskostnader och ett sämre finansnetto än budgeterat.

NÄMNDER/STYRELSE	Intäkter	Kostnader	Nettoutfall	Budget	Avvikelse	Avvikelse (%)
Grund- och förskolenämnd	274,4	2 059,7	1 785,3	1 799,9	14,6	0,8
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnd	174,6	622,6	447,9	439,6	-8,3	-1,9
Kommunfullmäktiges reserv	0,0	0,0	0,0	11,0	11,0	
Kommunstyrelse	787,4	1 004,6	217,2	222,6	5,4	2,4
Kultur- och fritidsnämnd	37,1	236,8	199,7	204,1	4,4	2,2
Revision	0,0	1,5	1,5	1,8	0,2	13,4
Socialnämnd	327,6	1 216,9	889,3	891,2	1,9	0,2
Stadsbyggnadsnämnd	289,1	428,5	139,3	146,2	6,9	4,7
Södertörns upphandlingsnämnd	23,8	23,8	0,0	0,0	0,0	0,0
Södertörns överförmyndarnämnd	28,5	28,5	0,0	0,0	0,0	0,0
Valnämnd	1,6	6,2	4,6	2,5	-2,1	-83,9
Äldrenämnd	134,5	907,5	773,0	765,6	-7,5	-1,0
Summa nämnder	2 078,7	6 536,5	4 457,9	4 484,4	26,5	0,6
Finansförvaltning	5 519,2	970,7	4 548,5	4 595,9	-47,4	-1,0
Totalt, resultat	7 597,9	7 507,2	90,7	111,6	-20,9	

Tabellen redovisas i miljoner kronor (mnr).

Finansnetto

Med finansnetto avses skillnaden mellan finansiella intäkter (9,2 mnr) och finansiella kostnader (8,1 mnr). I de finansiella kostnaderna ingår bland annat räntekostnader för pensionskulden (7,3 mnr). Förändringen i finansnettot 2016 och 2017 jämfört med tidigare år beror på att kommunens långfristiga låneskuld i sin helhet överfördes till Tornberget under 2016, i syfte att trygga Tornbergets möjligheter till skattemässiga avdrag för räntekostnader.

Kommunen har inget beslutat mål gällande nettokostnadsandel. Om nettokostnadsandelen ligger under 100 procent har kommunen en positiv balans mellan löpande kostnader och intäkter, vilket är en förutsättning för god ekonomisk hushållning. En nettokostnadsandel på 97-98 procent kan betraktas som god ekonomisk hushållning. Sett över en längre period tidsperiod, ges kommunen då bättre förutsättningar för att klara av att finansiera investeringar med en högre del av egna medel.

	2014	2015	2016	2017	2018
Finansnetto, mnr	32,9	28,8	-0,9	1,1	2,3

Tabellen redovisas i miljoner kronor (mnr).

Nettokostnadsandel

Nettokostnadsandelen beskriver hur stor del av skatteintäkter, generella statsbidrag och finansnetto som går åt för att betala verksamhetens nettokostnader. De pengar som återstår ska finansiera amorteringar och framför allt investeringar.

Nettokostnadernas andel av skatteintäkter, generella statsbidrag och finansnetto blev 98,0 procent, vilket är något högre än föregående år (97,2 procent). Nettokostnaderna ökade med 222,5 mnr jämfört med 2017. Ökningstakten på nettokostnaderna var 5,2 procent, vilket är en mindre ökning än 2017, då ökningstakten var 6,0 procent jämfört med föregående år. Skatteintäkter och generella statsbidrag ökade med 188,5 mnr, motsvarande 4,3 procent vilket även det är en mindre ökning än 2017 då ökningen var 6,5 procent jämfört med föregående år.

	2014	2015	2016	2017	2018
Nettokostnader årlig ökning (%)	4,3	4,8	4,7	6,0	5,2
Skatteintäkter årlig ökning (%)	3,7	4,3	6,4	6,5	4,3
Nettokostnadsandel (%)	98,0	98,6	98,6	97,2	98,0

*Skatteintäkter och generella statsbidrag. Tabellen visas i procent.

Årets investeringar

Årets nettoinvesteringar uppgår till 306,2 mnkr. Investeringar i verksamhetslokaler, nybyggnation eller om- och tillbyggnad, sker genom kommunens bolag Tornberget Fastighetsförvaltning AB. Avvikelser mellan utfall och budget beror på att investeringsprojekt flyttats framåt i tiden, är pågående eller har utgått.

Stadsbyggnadsnämndens ursprungliga investeringsbudget för år 2018 uppgick till 167,1 mnkr och från år 2017 överfördes under året 49,9 mnkr för framflyttade projekt. Av den sammanlagda ramen på 217,0 mnkr blev utfallet 139,1 mnkr (inklusive VA) vilket motsvarar 64,1 procent. En del projekt har utgått och flera har fått framflyttad tidplan.

Några av projekten som genomfördes 2018 är VA-utbyggnad Dalarö (9,1 mnkr), VA- huvudvattenledning (65,6 mnkr), ledningsförnyelse (16,4 mnkr), dagvatten åtgärdsplan (7,1 mnkr), VA-serviser (5,5 mnkr), parkupprustning (1,8 mnkr), åtgärder enligt cykelplan, tillgänglighets- och trafik-säkerhetsinvesteringar (10,5 mnkr) samt renovering av pir i Askfatshamnen (3,1 mnkr).

Kommunstyrelsens beslutade investeringsbudget för 2018 uppgick till 110,1 mnkr. Det sammanlagda totala utfallet för investeringarna var 126,4. I utfallet inkluderas en medfinansiering för Vega trafikplats på 30,0 mnkr som utbetalades i november, vilken inte fanns med i budget. Exklusive denna utgift är utfallet 96,4 vilket innebär att 88 procent av budgeten förbrukats.

De största investeringarna var IT-investeringar 31,4 mnkr samt Torvalla markvärme, 21,6 mnkr. Under 2018 köpte kommunen ut ett stort antal leasingdatorer, vilket är orsaken till den höga nivån 2018. Beträffande Torvalla markvärme fanns det ursprungligen budgeterad inom kultur- och fritidsnämnden men kostnaden bokfördes på kommunstyrelsen. Både budget 23,0 mnkr och utfall 21,6 mnkr för denna investering finns med i

kommunstyrelsens utfall. Några investeringar med underskott kan hänföras till lokalförändringar. Det är främst evakueringskostnader i samband med ombyggnationer. Dessa kostnader finns budgeterade i respektive projekt som kommunfullmäktige har beslutat. Dock har revisorerna haft synpunkter på att aktivera evakueringskostnader i ombyggnadskostnaderna som Tornberget tidigare gjort. Dessa kostnader aktiveras från 2016 hos kommunen. För nya projekt från och med 2018 är evakueringskostnaderna budgeterade.

Kultur- och fritidsnämndens investeringsbudget uppgick 2018 till 72,7 mnkr. Den totala förbrukningen av investeringsmedel uppgår till 26,3 mnkr, vilket motsvarar 36,1 procent av helårsramen. De största investeringarna under året har varit färdigställandet av nya konstgräsplaner i Svartbäcken och på Torvalla, tillsammans med utbyte av ytan på konstgräsplanen i Vendelsöalm. Utkikstornet på Tornberget har också blivit klart under året, liksom färdigställandet av fyra spontanytor, renovering av Höglundabadet och byte av armatur i flera motionsspår.

Grund- och förskolenämndens investeringsbudget för 2018 uppgick till 51,7 mnkr. Av dessa tilldelades 27,8 mnkr för inventarier och utrustning till objektsspecifika investeringsprojekt, 6,0 mnkr i ej fördelade investeringsmedel för tillkommande verksamhetsanpassningar under året samt 2,0 mnkr för åtgärder för ökad trygghet i och utanför skolan. 15,9 mnkr beviljades överföras från tidigare års oförbrukade investeringsmedel. Nettoutfallet för pågående investeringsprojekt var 6,8 mnkr vilket motsvarar 13,2 procent av beslutad investeringsbudget för året.

Totalt återstår 44,9 mnkr i tilldelade men ej förbrukade investeringsmedel för 2018. De viktigaste investeringarna som slutfördes under året var nya Vikingaskolan med plats för 525 elever samt en ny fullstor idrottshall som stod klar och togs i drift i augusti 2018. Den nya konceptförskolan i Västerhaninge/Ribby "Skogslinden" med plats för cirka 110 barn togs i drift hösten 2018. Den nya konceptförskolan i Västerhaninge/Åby "Vargbergets förskola" med plats för cirka 140 barn togs i drift hösten 2018 och ersatte den tidigare förskolan "Karusellen" i Åby.

INVESTERINGSREDOVISNING (TKR)	Budget 2018	Utfall per 31 december 2018	Avvikelse mot budget
Kommunstyrelsen	110 106	126 416	-16 301
Äldrenämnden	21 490	2 277	19 213
Socialnämnden	6 322	3 151	3 171
Stadsbyggnadsnämnden*	77 974	25 276	52 698
Grund- och förskolenämnden	51 741	6 848	44 893
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	8 000	2 210	5 790
Kultur- och fritidsnämnden	72 737	26 252	46 485
Summa	348 370	192 430	155 940
Summa VA	139 076	113 819	25 257
Totalsumma	487 446	306 249	181 197

*Exklusive VA-investeringar, som redovisas separat som summa VA.

Äldrenämndens investeringsram för 2018 uppgick till totalt 21,5 mnkr. Utfallet för året är 2,3 mnkr vilket motsvarar en förbrukning på 10,7 procent av årets investeringsbudget. Av investeringsramen är 11,3 mnkr örönmärkta för installation av reservkraftverk på olika vård- och omsorgsboenden. Under 2017 och 2018 installerades reservkraftverk på Hagagården till en kostnad på 6,5 mnkr. Återstående investeringsmedel för reservkraftverk 4,8 mnkr har enligt plan reserverats för Malmgården och Johanneslund. Det fanns dessutom 10,3 mnkr till övriga investeringar vad gäller inventarier och planerade satsningar på olika IT-projekt, av dessa har 1,8 mnkr använts, 0,4 mnkr till den sista etappen av installation av Wifi för boende på de olika vård- och omsorgsboendena och 0,1 mnkr till inventarier på de olika vård- och omsorgsboendena.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens beslutade investeringsram 2018 uppgick till 8,0 mnkr. Utfallet för året är 2,2 mnkr och motsvarar 27,6 procent av den totala årsbudgeten. Under året genomförde Centrum Vux och Riksäpplet en flytt. Nämndens investeringsmedel har främst använts till lokalanpassningar och inköp av möbler. Kameraövervakningssystem och dörrautomatik har bland annat installerats. Centrum Vux har köpt in utrusning till fordonsutbildningen inom SFH (svenska för hantverkare). Fredrika Bremer har investerat i utrustning till estetprogrammet.

Socialnämndens beslutade investeringsbudget för 2018 var totalt 6,3 mnkr. Utöver nämndens egna investeringar om 3,2 mnkr har verksamhetsanpassning av gruppboenden i Åby och Åby 3 beställts av Tornberget för 2,1 mnkr. Nämnden har därmed förbrukat totalt 5,3 mnkr, vilket motsvarar 83,1 procent av årets budget. Nämndens investeringar utgörs i princip uteslutande av reoveringar, tillgänglighetsanpassningar, ombyggnationer samt vissa förbättringar av t.ex. brandskydd i olika LSS- samt SoL-boenden som bedrivs i egen regi.

Självfinansieringsgrad

Självfinansieringsgraden anger hur stor andel av nettoinvesteringarna som finansierats med kommunens egna likvida medel. Nettoinvesteringar innebär anskaffning av immateriella och materiella anläggningstillgångar med avdrag för investeringsinkomster. En hög självfinansieringsgrad innebär att kommunen kan finansiera nettoinvesteringar utan att låna eller minska de likvida medlen. Därmed behålls det finansiella handlingsutrymmet inför framtiden.

Den del av investeringskostnaderna som kommunen inte själv kan finansiera måste betalas med ökad upplåning, vilket innebär en ökad belastning på kommunens ekonomi. Om självfinansieringsgraden är 100 procent innebär det att årets nettoinvesteringar är lika stora som årets resultat plus årets avskrivningar.

Investeringarnas självfinansieringsgrad var 60,0 procent, vilket är betydligt lägre än föregående år (125,2 procent). Kommunen har under ett flertal år fram till 2015 haft en självfinansierings-

grad som varit över 100 procent beroende på låg investeringsnivå och goda resultat. Mellan 2015 och 2016 var investeringsnivån betydligt högre vilket gav en lägre självfinansieringsgrad trots goda resultat. 2018 ökade nettoinvesteringarna med 89,7 procentenheter jämfört med året innan. Trots ett resultat som uppfyller kommunens resultatmål, innebär den ökade investeringsnivån 2018 en försämring av kommunens självfinansieringsgrad.

	2014	2015	2016	2017	2018
Nettoinvesteringar (mnkr)	122,3	171,7	195,8	161,4	306,2
Självfinansieringsgrad (%)	120,9	70,7	85,3	125,2	60,0
Avskrivningar (mnkr)	73,1	67,3	72,5	78,5	93,0
Nettoinvesteringarnas andel av skatter och statsbidrag, (%)	3,3	4,4	4,7	3,7	6,6

*Skatter och generella statsbidrag

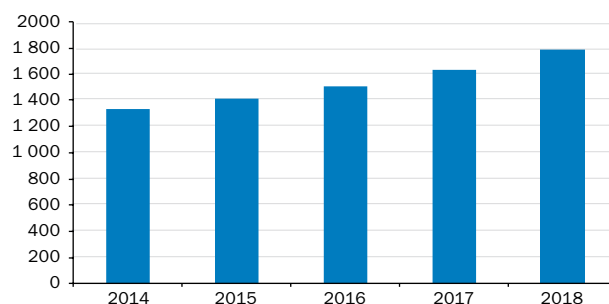
Nettoinvesteringarnas andel av skatter och generella statsbidrag var 6,6 procent. Ökningen mellan 2017 och 2018 beror på en betydligt högre investeringsnivå 2018 än tidigare år. Höga investeringsnivåer ökar sårbarheten i kommunens ekonomi när behovet av lånefinansiering ökar. Lånefinansiering av investeringar innebär på sikt ökade finansiella kostnader som riskerar att ta resurser från verksamheterna. Kommunens större investeringar sker i kommunens helägda fastighetsbolag Tornbergets regi och ingår därför inte i kommunens nettoinvesteringar.

	2014	2015	2016	2017	2018
Eget kapital	1 322,5	1 400,3	1 499,3	1 625,1	1 722,6

Tabellen redovisas i miljoner kronor (mnkr)

Inklusive justering 6,8 mnkr insatskapital Kommuninvest 2018

EGET KAPITAL

Eget kapital (mnkr) 2014–2018. Inklusive justering 6,8 mnkr insatskapital Kommuninvest 2018

KAPACITET

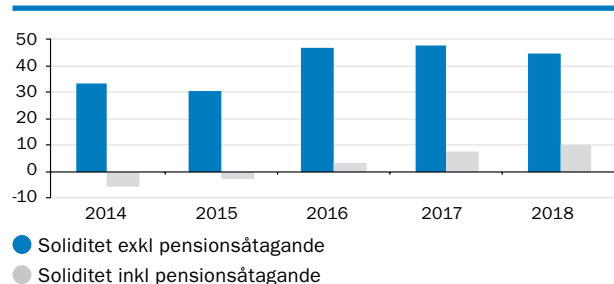
Eget kapital och soliditet

Kommunens egna kapital var 1 722,6 mnkr vilket var 97,5 mnkr högre än 2017. Förändringen av eget kapital jämfört med föregående år motsvarar normalt årets resultat (90,7 mnkr). I eget kapital har det i balansräkningen utöver årets resultat gjorts en justering på 6,8 mnkr avseende insatskapital till Kommuninvest (not 18). Soliditeten anger hur stor del av kommunens totala tillgångar som är finansierade med eget kapital. En ökad skuldsättning leder till att soliditeten sjunker. En högre soliditet innebär att den långsiktiga betalningsförmågan förbättras. Ett viktigt kriterium för god ekonomisk hushållning är att soliditeten inte försvagas över tid utan behålls, eller utvecklas i positiv riktning i förhållande till vad som är målet.

Haninge kommuns soliditet har över en tjuugoårsperiod förbättrats avsevärt, även om den enskilda år eller under kortare perioder har sjunkit något. Soliditeten inklusive ansvarsförbindelser (pensionsåtagande för pensioner intjänade före år 1998) har under samma tidsperiod stadigt utvecklats i positiv riktning. Sammantaget uppfylls kriteriet för god ekonomisk hushållning och kommunen har förbättrat sin finansiella styrka över tid. Fullmäktiges mål för soliditeten inklusive pensionsåtagande var ett värde större än noll senast 2018. Detta mål uppfylldes redan 2016. Från och med 2019 har fullmäktige satt som mål att soliditeten ska vara minst 47 procent år 2022. Motsvarande mål inklusive pensionsåtagande är satt till minst 15 procent.

Kommunens soliditet 2018 var 43,7 procent, vilket var en minskning med 2,6 procentenheter jämfört med föregående år (46,3 procent). Det finns ansvarsförbindelser utanför balansräkningen, främst pensionsåtagande på 1 324,1 mnkr (inklusive särskild löneskatt). Kommunens soliditet inklusive pensionsåtagandet var positiv med 10,1 procent och förbättrad med 2,6 procentenheter jämfört med föregående år (7,5 procent).

SOLIDITET I PROCENT

SOLIDITET I PROCENT	2014	2015	2016	2017	2018
Haninge	33	29,1	45,9	46,3	43,7
Haninge inklusive pensionsåtagande	-5,2	-1,5	2,7	7,5	10,1
Stockholms län ovägt medel	47	46,8	47,6	46,7	
Riket, ovägt medel	49,4	47,8	48,4	48,5	

Källa: Kolada. Tabellen redovisas i procent 2014-2018. Exklusive pensionsförpliktelse i ansvarsförbindelse där inget annat anges.

Långfristiga skulder och skuldsättningsgrad

Kommunens långfristiga låneskuld överfördes till kommunens bolag Tornberget Fastighetsförvaltning AB under 2016, i syfte att trygga Tornbergets möjligheter till skattemässiga avdrag för räntekostnader. Kommunen borgar för dessa lån. Vid årsskiftet 2018 uppgick lånen till 2 790,0 mnkr (not 23), vilket är en ökning med 325,0 mnkr. Kommunens kvarstående långfristiga skuld i balansräkningen på 11,7 mnkr (not 21) består av leasing och skuld till stiftelser.

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Långfristiga skulder (Mnkr)	1 083	1 269	1 996	5	8	12
Skuldsättningsgrad (%)	188	203	244	118	116	129
Låneskuld per invånare* (Tkr)	13	15	24	25	28	31

*Inklusive Tornberget. Beräknat på november månads befolkning.

Skuldsättningsgraden mäter kommunens skulder inklusive VA och avsättningar (2 220,5 mnkr) i förhållande till det egna kapitalet (1 722,6 mnkr). Skuldsättningsgraden ökade åren fram till 2015 då den var 244 procent. 2016 minskade skuldsättningsgraden till 118 procent med anledning av att den långfristiga låneskulden överfördes till Tornberget. 2017 var skuldsättningsgraden 116 och 2018 ökade den till 129.

RISK

Ränterisk

Kommunen har för närvarande ingen ränterisk i finansnettot beroende på att kommunens lån förts över till Tornberget under 2016. Ränterisken finns därmed i Tornberget, vilket på sikt kan påverka kommunens hyreskostnader.

Likviditet

Vid årsbokslutet 2018 uppgick kommunens likvida medel till 944,1 mnkr, vilket är en ökning med 159,5 mnkr jämfört med årsbokslut 2017.

Kassalikviditet är ett mått på kommunens betalningsförmåga på kort sikt. Inom den kommunala sektorn räknas normalt att en kassalikviditet över 75,0 procent tryggar den kortsiktiga betalningsberedskapen. Kassalikviditeten för kommuner i Stockholms län uppgick i genomsnitt till 101,5 procent 2017. (Källa: kommun- och landstingsdatabasen).

Kommunens kassalikviditet är fortsatt god men minskade något till 125,8 procent 2018 jämfört med 132,5 procent 2017. I kommunens finanspolicy anges att kassalikviditeten ska vara minst 60 procent, vilket uppfyllts under året.

Pensionsförpliktelser

Från och med 1998 redovisas kommunens pensionsförpliktelser enligt den så kallade blandmodellen. Det innebär att pensioner som intjänats före 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse utanför balansräkningen och att pensioner som intjänats från 1998 redovisas som en skuld i balansräkningen. Ansvarsförbindelsen är viktig att beakta ur risksynpunkt eftersom kommande årliga pensionsutbetalningar ska finansieras. Pensionsskulden har beräknats av KPA i samband med bokslutet.

I tabellen nedan visas kommunens pensionsförpliktelser, inklusive löneskatt på 24,26 procent. De totala pensionsförpliktelserna uppgick 2018 till 1 772 mnkr, jämfört med 1 742 mnkr år 2017.

PENSIONSFRÖPLIKTELSE	2018	2019	2020	2021
Ansvarsförbindelser (mnkr)	1 324	1 284	1 249	1 271
Pensionsskuld (mnkr)	448	502	579	676
Total pensionsförpliktelse	1 772	1 786	1 828	1 893

Pensionsutveckling inklusive löneskatt 2018 och prognos 2019-2021

	2018	2019	2020	2021
Pensionskostnad	263,7	257,4	286,7	312,5

Pensionsutveckling inklusive löneskatt 2018 och prognos 2019-2021

Den del av pensionsskulden som avser intjänad pension på lön som överstiger 7,5 prisbasbelopp, samt garanti- och visstidspension redovisas under rubriken "Avsättningar" i balansräkningen. Vid årsbokslutet 2018 uppgick denna skuld till 448,1 mnkr, vilket kan jämföras med 381,3 mnkr 2017. Ökningen förklaras delvis av att intjänad förmånsbestämd ålderspension ökar med 51,6 mnkr och att KPA har gjort en ny bedömning av hur pension för politiker som är under utbetalning ska redovisas. En större del redovisas nu som skuld istället för ansvarsförbindelse, vilket ökar pensionsskulden med 9,0 mnkr.

Den individuella pensionsandelen, som enligt pensionsavtalet ger medarbetaren rätt att själv placera en del av pensionsavgiften, redovisas under rubriken "Kortfristig skuld" i balansräkningen. Denna post uppgick till 99,8 mnkr inklusive löneskatt vid årsbokslutet 2018, vilket kan jämföras med 103,1 mnkr 2017. Under 2018 genomfördes en förändring i pensionsavtalet AKAP-KL som innebär att pensionsavgiften ska förmedlas fyra gånger per år istället för en gång. Det gör att skulden för denna del inte är lika stor 2018 som 2017.

Pensionskostnaderna för 2018 uppgick till 263,7 mnkr, vilket är en ökning med 47,7 mnkr jämfört med 2017. Kommunens pensionskostnader motsvarar 5,7 procent av skatteintäkter och generella statsbidrag, vilket är 0,8 procentenheter högre än 2017. Ökningen av pensionskostnaderna förklaras till största del av att nyintjänad ålderspension ökar.

	2014	2015	2016	2017	2018
Ökning av skatteintäkter*	3,7	4,3	6,4	6,5	4,3

* Ökning av skatteintäkter och generella statsbidrag, utveckling 2014-2018

Borgensåtaganden

Kommunens utnyttjade borgensåtaganden uppgick totalt till 3 474 mnkr, vilket var en ökning med 325 mnkr jämfört med 2017. Ökningen beror främst på Tornbergets ökade upplåningsbehov i samband med investeringar i kommunens verksamhetslokaler. Kommunen borgar för dessa lån.

Kommunens borgensåtaganden gentemot bostadsrätts- och samfällighetsföreningar uppgick till 495,4 mnkr, vilket var en minskning med 9,4 mnkr jämfört med föregående år. Kommunen förutspår med rådande ekonomiska läge en fortsatt positiv utveckling för dessa föreningar och bedömer riskerna som relativt små.

Övriga borgensåtaganden uppgår till 8,4 mnkr. Under året har kommunen ingått i borgen för Ornö Fiber ekonomisk förening, 7 mnkr. För övriga borgensåtaganden bedöms riskerna som små.

Skatteintäkter

Skatteintäkter och generella statsbidrag uppgick 2018 till 4 608,4 mnkr, vilket kan jämföras med 4 419,9 mnkr 2017. Ökningen mellan åren blir 4,3 procent.

Skatteintäkterna ökade med 120,6 mnkr jämfört med föregående år. Ökningen av skatteintäkterna beror i grunden på ett växande skatteunderlag motsvarande cirka 3,6 procent. Slutavräkning för föregående år blev en justeringspost på -12,5 mnkr, vilket ingår i årets utfall för skatteintäkterna.

Generella statsbidrag uppgick till 922,7 mnkr 2018, vilket motsvarar en ökning med 67,9 mnkr jämfört med utfallet 2017. Ökningen förklaras bland annat av att bidrag för inkomstutjämnning ökar med 47,7 mnkr, att kostnadsutjämningsbidraget ökar med 13,2 mnkr och att kommunen under 2018 erhöll regleringsbidrag med 13,8 mnkr. Kommunens kostnad för LSS-utjämningsbidraget ökade med 12,4 mnkr.

Prognosen som SKL publicerade i december visar att ökningen

av skatteintäkter och generella statsbidrag beräknas bli 6,0 procent för 2019, jämfört med utfallet 2018. Den underliggande prognosen är 4,7 procent men då Haninge växer mer än snittet i riket är Haninges tal högre för 2019. Prognosen från Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) visar på att ökningstakten blir lägre 2020 (2,5 procent) för att öka 2021 (3,7 procent) för att sedan minska 2022 (3,3 procent). Med Haninges ökade

befolkning blir talen högre men det innebär också att kostnaderna ökar.

Nya prognoser från SKL presenteras löpande under året och det är viktigt att kunna anpassa kostnadsökningar till eventuellt förändrade skatteintäkter.

BUDGETAVVIKELSE	Resultat jämfört med budget (mnkr)			Avvikelsens andel av budget (%)	
	Nämnd/styrelse	2016	2017	2018	2018
Kommunstyrelsen		7,5	9,2	5,4	2,4
Grund- och förskolenämnden		22,5	17,8	14,6	0,8
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden		11,1	7,5	-8,3	-1,9
Kultur- och fritidsnämnden		1,1	0,4	4,4	2,2
Socialnämnden		11,1	-5,5	1,9	0,2
Stadsbyggnadsnämnden		9,4	5,1	6,9	4,7
Äldrenämnden		0,4	2,9	-7,5	-1,0
Valnämnd, revision		-0,1	0,1	-1,9	-43,7
Totalt		63,0	37,4	15,5	0,3

*Tabellen visas exklusive fullmäktiges reserv och finansförvaltning

KONTROLL

Budgetföljsamhet

Följsamheten för nämnder och kommunstyrelse mätt i procentuell avvikelse mot budget var 0,3 procent, exklusive fullmäktiges reserv och finansförvaltning. Budgetföljsamheten var därmed bättre 2018 än föregående år då motsvarande avvikelse från budget var 0,9 procent. Det sammanlagda resultatet för den skattefinansierade verksamheten exklusive kommunfullmäktiges reserv var ett överskott på 15,5 mnkr, vilket motsvarade 0,3 procent i avvikelse från en total nettobudget för året på 4 473,4 mnkr. Inklusivt fullmäktiges reserv (11,0 mnkr) var motsvarande budgetavvikelse ett överskott på 26,5 mnkr, motsvarande 0,6 procent i förhållande till budget (4 484,4 mnkr).

Prognossäkerhet

Prognossäkerheten är ett mått som visar hur ekonomistyrningen i kommunen bidrar till en god ekonomisk hushållning. En god prognossäkerhet innebär att kommunen har lättare att korrigera eventuella avvikelser på kort sikt. Nämndernas prognoser under året utgår alltid från den budget som kommunfullmäktige senast beslutat. Fullmäktige kan besluta om en justerad budget när som helst under innevarande år. I samband med beslut om en justerad budget förändras ofta prognosen för berörda nämnder. Detta kan vara en orsak till att prognoserna förändras mellan avstämningspunkterna och att skillnaden kan vara stor mellan bokslut och prognoser i samband med delårsbokslut. En annan orsak till större avvikelser mellan prognoser och resultat kan vara faktorer som inte är möjliga eller

PROGNOSSÄKERHET (MNKR)

Nämnd/styrelse	Prognos per 2018-04-30	Prognos per 2018-08-31	Resultat 2018-12-31
Kommunstyrelsen	0,0	4,5	5,4
Grund- och förskolenämnden	0,0	0,0	14,6
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	-0,9	0,9	-8,3
Kultur- och fritidsnämnden	1,5	1,5	4,4
Socialnämnden	-18,2	-23,0	1,9
Stadsbyggnadsnämnden	-2,0	1,0	6,9
Äldrenämnden	0,0	-2,0	-7,5
Valnämnd, revision	0,0	0,0	-1,9
Totalt*	-19,6	-17,1	15,5

*Exklusive kommunfullmäktiges reserv och finansförvaltning
Tabellen redovisas i miljoner kronor (mnkr)

mycket svåra att prognosticera tidigare än under senhösten och årets sista månader. Exempelvis höstens volymer i egen verksamhet vid nytt läsår inom skolverksamheterna eller kostnader för vinterväghållning beroende på snömängd och halka.

Kommunen följer upp ekonomin varje månad, med undantag för januari och juni, samt prognosticerar resultatet för året. Som komplement till prognoserna görs en risk- och känslighetsanalys för nämnder och styrelse. Skillnaden mellan prognoser och resultat avspeglas i hög grad i risk- och känslighetsanalysen.

Nämndernas prognostiserade budgetavvikelse vid delårsuppföljningar och bokslut samt bokslutets avvikelse mot den senast beslutade budgeten för året, exklusive fullmäktiges reserv, framgår i tabell prognossäkerhet.

Skillnaden mellan prognosen vid delårsbokslutet per augusti och årets resultat var 32,6 mnkr. Sammanlagt utökades nämndernas och kommunstyrelsens budget med 47,8 mnkr under 2018. Den främsta ramökningen, som beslutades av fullmäktige i maj, var överföring av driftresultat från 2017, i enlighet med kommunens ekonomistyrningsreglemente om resultatöverföring. Totalt utökades nämndernas och kommunstyrelsens ramar med 33,8 mnkr netto avseende överskott från 2017. Två nämnder fick minskade ramar 2018 på grund av underskott föregående år.

Av resultatöverföringen finansierades 31,0 mnkr med ökade skatteintäkter, resterande 2,8 mnkr belastade kommunens budgeterade resultat som reviderades från 114,3 mnkr till 111,6 mnkr.

I juni erhöll socialnämnden samt kultur och fritidsnämnden sammanlagt 2,5 mnkr för trygghetsskapande åtgärder i och utanför skolan. Ramökningen finansierades av fullmäktiges reserv vars budget reviderades från 25,0 mnkr till 22,5 mnkr.

I december erhöll socialnämnden retroaktiv volymkompensation efter en större genomlysning av verksamhetsvolymernas och kostnadernas faktiska ökning i förhållande till den ram som nämnden tilldelats 2018. Kompensationen som fullmäktige beslutade tillföra socialnämnden var 11,5 mnkr. Ramökningen finansierades av fullmäktiges reserv vars budget reviderades från 22,5 mnkr till 11,0 mnkr. Därav den stora skillnaden mellan nämndens prognoser fram till november och det slutliga resultatet. Fullmäktiges reserv var därefter förbrukad under resterande delen av året.

Foto: Fredrik Hjerling

Redovisning av uppdrag

Inledning

Fullmäktige har gett kommunstyrelsen och nämnderna uppdrag som ska genomföras och återrapporteras. I rapporteringen anges om uppdraget har avslutats eller om det pågår.

Kommunstyrelsen ska ta fram ett nytt målvärde för ökat bostadsbyggande

Kommunfullmäktige beslutade i november att nytt målvärde är färdigställande av minst 750 bostäder per år. Det innebär att KF-indikator för mål 8, nya bostäder i bra lägen, har ändrats från 2019 enligt fullmäktiges beslut. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska verka för att det byggs minst 200 billiga och klimatsmarta hyresrätter om året tillsammans med Haninge Bostäder

Möjligheten att kunna styra Haninge bostäders byggande av hyresrätter är genom kommunal markanvisning. Under året har inget nytt bostadsprojekt startat för Haninge bostäder, för kommande projekt kommer det att tas i beaktande. Haninge bostäder har två planuppdrag på sin mark, Östra Folkparken och vid Dalarövägen i Handen. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska utreda när i tid som det kommer finnas behov av en skola med årskurs F-9 i Jordbro

Uppdraget påverkas av att en plan för all 7-9 verksamhet inom området Västerhaninge-Handen-Vega håller på att tas fram. Planen påverkar den totala kapaciteten inklusive Jordbro. Uppdraget pågår.

Kommunstyrelsen ska hitta mer företagsmark i kommunen för att få nya företag att etablera sig och befintliga företag att växa

En del av marken vid Fors trafikplats pekas ut i översiktsplanen som lämplig mark för företagsetableringar. Under våren har dialog pågått med en intressent om etablering i det området. Ett planuppdrag har utformats. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska säkra framtida kompetensförsörjning och aktualitetspröva nuvarande personalpolitiska program

Utveckling av processer inom kompetensförsörjnings områden löper enligt plan. Åtagandet att implementera ledningssystem

Foto: Fredrik Hjerling

Vega pendeltågsstation

för systematisk kompetensförsörjning drivs under hösten 2018 inom stadsbyggnadsförvaltningen som pilotförvaltning. Detta för att i mindre skala kunna arbeta igenom hela processen och tillsammans med verksamheten utveckla och säkerställa de olika momenten innan processen sedan tas vidare till de andra förvaltningarna. Externa konsulter med expertis inom området är kontrakterade och ett första uppstartsmöte hölls innan sommaren. Uppdraget pågår.

Kommunstyrelsen ska tillgängliggöra kommunens lokaler för föreningslivet samt för större idrotts- och kulturarrangemang

Det finns fler liknande uppdrag som handlar om lokaler för föreningslivet samt bidrag för detta. Kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram direktiv till en utredning som beslutades i kommunstyrelsen i oktober. Uppdraget pågår.

Kommunstyrelsen ska ta fram plan för investeringar i och underhåll av kommunens idrottsplatser och idrottshallar för alla kommundelar

Kommunstyrelseförvaltningen har idag problem med egna resurser att kunna genomföra uppdraget. Uppdraget kommer att göras tillsammans med kultur- och fritidsförvaltningen och Tornberget. Uppdraget är försenat.

Kommunstyrelsen ska fortsätta planera för en ny simhall

I december 2017 var slutrapporten om en förstudie om en ny simhall uppe i kommunstyrelsen som beslutade om en simhall i Västerhaninge centrum. Kommunstyrelsen beslutade i oktober att simhallen skall byggas i kommunal regi. Kommunstyrelseförvaltningen arbetar vidare med simhallen tillsammans med Tornberget och kultur- och fritidsförvaltningen. Ett nytt uppdrag finns från 2019. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska införa heltid för alla inom Kommunals avtalsområde

Syftet med att införa ”Heltid för alla som så önskar” avseende yrkesgrupperna fritidsledare, stödassistenter/ boendestödjare, undersköterskor och vårdbiträden är att skapa tryggare anställningar och bättre arbetsförhållanden, förbättra förutsättningar att attrahera och rekrytera nya medarbetare, liksom att motivera och utveckla redan anställda medarbetare.

Effekten av erbjudandet i Haninge kommun innebar att 87 medarbetare, ca 30 procent, valde att tacka ja till en heltidsanställning. SKL anger att statistiskt sett väljer ca 20–25 procent av deltidsanställda att öka sin sysselsättningsgrad till heltid om de får möjlighet.

Uppdraget återrapporterades och godkändes av kommunstyrelsen i augusti. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska arbeta med heltidsresan utifrån en plan som sträcker sig fram till 2021

Det fortsatta arbetet med heltidsresan regleras i samverkansavtal och överenskommelser med fackliga organisationer. Kommundirektörens ledningsgrupp har godkänt projekt-direktiv och en kommgemensam projektgrupp finns. Arbetet fortsätter i berörda förvaltningar. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska implementera barnkonventionen inför att konventionen blir lag

Arbetet med implementeringen av barnkonventionen leds från kommunstyrelseförvaltningen i samarbete med barnrättsgruppen där representanter från samtliga förvaltningar och bolag medverkar. Två utbildningstillfällen med barnrättsgruppen har genomförts. Som en del av det interna implementeringsarbetet ska en nulägesanalys göras 2019 och arbetet med barnkonventionen kommer att förstärkas. Nulägesanalysen syftar till att kartlägga, beskriva och analysera befintligt barnrättsarbete i förvaltningar och bolag samt översiktligt i kommunen. Under slutet av 2018 har implementeringen förankrats i kommundirektörens ledningsgrupp vilket grundar för ett framgångsrikt fortsatt arbete i förvaltningarna. Utbildning och information till föreningar, organisationer och kommuninvånare kommer att genomföras under 2019. Uppdraget är försenat.

Kommunstyrelsen ska ta fram handlingsplan för att motverka barnfattigdom

En omvärldsanalys av begreppet barnfattigdom utifrån en nationell, regional och lokal bild har gjorts. En nulägesbeskrivning redogör för begreppet och aktuell statistisk bild redogör för ett relativt positivt läge i kommunen vad gäller barn i ekonomiskt utsatta hushåll. Sedan 2000-talet har andelen barn i ekonomiskt utsatta hushåll sjunkit från drygt 17 procent till drygt 10 procent i kommunen. I jämförelse med resten av rikets kommuner har Haninge rört sig i positiv riktning på en kommunranking vad gäller andel barn i ekonomiskt utsatta hushåll. Nulägesbilden har redovisats i den politiska ledningen. Analysen används som underlag i det övergripande folkhälsoarbetet. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska verka för fler ungdomsbostäder

30 procent av kommunens modulbostäder för nyanlända kommer att tilldelas ungdomar. De flesta boendena är försenade med anledning av överklagandeprocesser. Det innebär att det slutliga utfallet av hur många ungdomsbostäder som tagits fram inte kan redovisas. Det som är klart är 10 ungdomsbostäder på Häggvägen i Handen (av totalt 60 lägenheter). Andelen ungdomsbostäder i kommande projekt kommer att vara högre. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska utveckla kulturstråk mellan Kulturparken och Rudans friluftsområde och se över förutsättningar att utveckla Kulturpark

Två workshops har genomförts, varav en med berörda förvaltningar och Tornberget. Plan-, bygglov- och kulturförutsättningar har gått igenom. Förvaltningarna är överens om hur den framtida utvecklingen bör se ut. En tredje workshop, som var planerad att ske i september 2018 och där föreningslivet ska delta, har skjutits fram till våren 2019. Uppdraget pågår.

Kommunstyrelsen ska tillsammans med grund- och förskolenämnden utreda flytt av Söderbymalmsskolan till Riksäppet

Kommunstyrelseförvaltningen arbetar tillsammans med utbildningsförvaltningen med detta uppdrag och en rapport har presenterats till kommunstyrelsen i december 2017. Då gav kommunstyrelsen i uppdrag att gå vidare och ta fram ett hyreskontrakt med hyresvärden om att hyra Riksäppet. Detta pågår men är inte klart. Den politiska situationen efter valet har också inneburit att besked om inriktningen i hyreskontraktet har fördröjts. Planeringen är att ett ärende kommer till kommunstyrelsen i februari 2019. Uppdraget är försenat.

Kommunstyrelsen ska ta fram strategi för mobility management

Mobility management är ett koncept för att främja hållbara resor och påverka bilanvändningen genom att förändra resenärens attityder och beteenden. Detta uppdrag omformulerades genom beslut om att ta fram en trafikstrategi där även strategier för mobility management ska ingå samt att ta fram en trafikplan för Haninge kommun.

Trafikstrategin för Haninge kommun antogs i kommunstyrelsen den 28 maj 2018. Trafikstrategin är ett övergripande styrdokument som ska ge en samlad bild över Haninges långsiktiga ambition om hur trafiksystemet ska utvecklas.

Trafikstrategin innehåller en målbild om att resor i Haninge ska vara hållbara, trafiksäkra och tillgängliga. För sex målområden har mål preciserats och smarta resval är en del av respektive mål. Målområdena är cykel, gång, kollektivtrafik, trafiksäkerhet, parkering och framkomlighet på väg. Trafikstrategin ska bidra till att uppnå uppsatta mål i klimat- och miljöpolitiska programmet samt kommunens översiktsplan. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska utvärdera internhyressystemet i syfte att se över och förbättra regler och öka samutnyttjande

Utvärderingen är i princip klar och det återstår att skriva fram ärendet till kommunstyrelsen. Arbetstrycket har inneburit att detta arbete har prioriterats ner och planeras att komma till kommunstyrelsen under kvartal 1 2019. Uppdraget är försenat.

Kommunstyrelsen ska utreda möjligheter att överdäcka pendeltågsstationen i Handen

Förslag att flytta och gräva ner pendeltågsstationen har inte utretts inom stadsutvecklingsplanen. Förslaget skulle innebära stora kostnader för olika utredningar, exempelvis geotekniska, spårutredningar och riskanalyser. Att bygga hus ovanför spår är riskfyllt, kostsamt och det finns flera restriktioner. Den formella hanteringen med järnvägs- och detaljplan samt övriga tillståndsprocesser skulle vara komplex och kostsam. En översiktlig bedömning är att de totala utredningskostnaderna handlar om mångmiljonbelopp. En inkommen motion om att omplacera Handens pendeltågsstation och låta staden möta vattnet avslögs i fullmäktige baserat på nämnda argument. Utredningar pågår kring Handenterminalen med ambitionen att öppna upp fastigheten för att låta staden möta vattnet och inom ramen för detta arbete lyftes möjligheten att gräva ner pendeltågsstationen. Detta avfärdades per omgående baserat på att kostnadsmassan för insatsen inte är möjlig att hantera. Uppdraget är avslutat.

Kommunstyrelsen ska tillsammans med bostadsrättsföreningar kring gamla Nynäsvägen förtäta Haninge Centrum ytterligare

Detaljplanen för Örnens väg vann laga kraft 2017. Utredningen för Nynäsvägen är snart klar vilket innebär att projektet Östra Folkparken kan fortsätta 2019. Utbyggnad av infrastruktur, skola och förskola inom Örnens väg pågår. Projekt där bostadsrättsföreningars mark är inblandad har påbörjats vid Midgård. Uppdraget är avslutat.

Grund- och förskolenämnden ska utforma ett resursfördelningssystem som ger elever likvärdiga förutsättningar att nå kunskapsmålen för införande ht 2019

Beslutet i nämnden att resursfördelningssystemet ska gälla enbart grundskolan har kompletterats med att utbildningsförvaltningen får i uppdrag att ta fram ett direktiv för ett resursfördelningssystem för förskolan som tydligare fördelar resurser utifrån barnens olika förutsättningar och behov. Ärendet kommer att tas upp i nämnden i september 2019. Uppdraget pågår.

Grund- och förskolenämnden ska föreslå hur extra resurser kan fördelas till förskolor och skolor med särskilda utmaningar redan under läsåret 2018/2019, inom befintlig ram

Genom överföring av driftmedel har 2 mnkr disponerats under 2018 för ändamålet. Uppdraget är avslutat.

Grund- och förskolenämnden ska öka lärartätheten i Haninges skolor

Förvaltningen ska säkerställa att de resurser som tilldelas grundskolan i Mål- och budget 2018-2019 inrymmer en ökning av lärartätheten. Förvaltningen ska följa upp åtgärderna. Resultatet kommer att redovisas under 2019. Uppdraget är avslutat.

Grund- och förskolenämnden ska utreda hur alla barn ska kunna erbjudas heltid i förskolan med bibehållen kvalitet i verksamheten

En utredning godkändes av grund- och förskolenämnden i september 2018. Ett flertal åtgärder föreslås. Den totala kostnaden för dessa är 4,3 mnkr. Åtgärderna borde kunna vara fullt ut implementerade inom en tvåårsperiod. Uppdraget är avslutat.

Grund- och förskolenämnden ska pröva konceptet mobil förskola för att främja utepedagogik och möta behov av förskoleplatser

Leverans av buss för den mobila förskolan har varit försenad. En buss kommer att levereras under vintern 2019 och verksamheten kan sedan provas. Uppdraget pågår.

Grund- och förskolenämnden ska utvärdera pilot för fritidsverksamhet Svartbäcksskolan (10-12 åringar)

Verksamheten öppnade vid terminsstart hösten 2016. Utvärderingen begränsas till elever som har sin skolgång på Svartbäcksskolan, elevernas vårdnadshavare och personal i den öppna fritidsverksamheten. En utvärdering har presenterats och grund- och förskolenämnden beslutade i november 2018 att godkänna rapporten samt att pilotverksamheten ”öppen fritidsverksamhet på Svartbäcksskolan” upphör per 20190630. Uppdraget är avslutat.

Grund- och förskolenämnden ska ta fram plan för kompetenshöjande insatser för personal inom utbildningsförvaltningen

Grund- och förskolenämnden beslutade i april om plan för kompetenshöjande insatser. Planen har utformats på ett sådant sätt att behovet av kompetenshöjande insatser kontinuerligt identifieras, samordnas och omsätts till insatser.

Förvaltningsledningen har getts en tydlig och aktiv roll i arbetet. Förvaltningen har börjat arbeta efter planen från och med augusti 2018. Uppdraget är avslutat.

Grund- och förskolenämnden ska arbeta fram IT-strategi som möjliggör en modern skola

Rapporten Digital strategi godkändes vid grund- och förskolenämndens sammanträde i november 2018. Rapporten innehåller en cyklisk modell som omfattar åtta moment. Det är verklighetsbeskrivning, spaning, innovation, vägval, vision och värden, strategi, organisering och integrering. Utbildningsförvaltningen räknar med att de första sex momenten är klara i juni 2019. En viktig anledning till att inte gå för fort fram är dels att göra verksamheten delaktig i processen, dels att invänta de förslag på initiativ och aktiviteter som SKL väntas lämna i mars 2019 på uppdrag av regeringen. De sista två momenten påbörjas hösten 2019 för att sedan pågå tills strategin fullt ut är integrerad i verksamheten. Förvaltningen kommer att återkomma till strategin regelbundet för att stämna av att rätt saker görs. Redan pågående projekt och den digitala utveckling som ständigt sker i verksamheten kommer att fortsätta. Uppdraget pågår.

Grund- och förskolenämnden ska ta fram skolstrukturplaner för de kommundelar som ännu inte har någon plan

Arbetet med uppdraget kommer att avslutas för GFN:s räkning. I mål och budget 2019 finns ett nytt uppdrag som innebär att kommunstyrelsen övertar ansvar att ta fram skolstrukturplan för hela Haninge inklusive utbildning för högre åldrar. Uppdraget är avslutat.

Foto: Fredrik Hjerling

Barnvasan på Rudan

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska fortsätta driva bristyrkesutbildningar kombinerat med SFI

Bristyrkesutbildning i kombination med SFI är etablerad i kommunen sedan 2016. Uppdraget är avslutat.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska höja studieresultaten och kvaliteten inom gymnasiets introduktionsprogram för att fler ska klara sin gymnasieutbildning

Omstrukturerad av individuellt alternativ är genomförd från och med gymnasieantagningen 2018. Indelning efter framtida yrkesintresse är genomförd på språkintröduktion. Fortbildningsinsatser har genomförts under hösten 2018. Uppdraget är avslutat.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden ska tillsammans med Grund- och förskolenämnden tillse att elever med problematisk skolfrånvaro från grundskolan får fortsatt stöd

Utbildningsförvaltningen har fått i uppdrag att etablera ett stödteam för gymnasieelever med problematisk skolfrånvaro. Navigatorcentrum verkställer uppdraget. Uppdraget är avslutat.

Kultur- och fritidsnämnden ska erbjuda Haninges barn sommarkollo på försök

Sommarläger för årskurserna 6-8 genomfördes av fritidsgårdarna i Haninges skärgård. Lägerperioden erbjöd lärande och utvecklande aktiviteter varav flertalet genomfördes i samarbete med lokala föreningar och andra relevanta samarbetspartners. 48 unga deltog varav något färre tjejer (46 %) än killar. Förvaltningen kommer att genomföra sommarläger 2019 och därefter hantera uppdraget i ordinarie strategi- och budgetprocess. Uppdraget är avslutat.

Kultur- och fritidsnämnden ska utöka fritidsgårdarnas öppettider under helger och lov

Fritidsgårdarnas öppettider har utökats under helger och lov. Öppethållandet har utökats under alla storhelger och verksamheter utöver ordinarie utbud har genomförts under sommarlovet. Aktivitetsutbudet har förstärkts under alla övriga skollov och i samband med valborgshelgen. Uppdraget är avslutat.

Kultur- och fritidsnämnden ska ta fram en plan för underhåll och utveckling av kommunens badplatser

Ett omfattande arbete har påbörjats avseende utveckling av de friluftsområden som kultur- och fritidsförvaltningen ansvarar för. Under 2018 har upprustning skett vid ett antal badplatser i form av röjning av sly. Utomhuspoolerna vid Höglundabadet har renoverats. Kommunens webb har förbättrats med information om badplatserna. En hel del arbete återstår och kommer att genomföras under 2019 till exempel påfyllnad av sand vid vissa bad samt ytterligare förbättrad information på webben. Plan för underhåll och utveckling är framtagen och kommer att presenteras för idrotts- och fritidsnämnden under våren. Uppdraget är avslutat.

Kultur- och fritidsnämnden ska öka kulturhusets funktion som attraktiv mötesplats mellan människor

Ett utvecklingsarbete pågår för ett mer levande kulturhus. En rad programpunkter har utvecklats, bland annat Soppa och surr som är en öppen scen på torsdagskvällar. Onsdaxklubben för vuxna med funktionsnedsättning är också en populär mötesplats. Kulturhuset har 2018 fått ett ekonomiskt tillskott för ökad programbudget. Biblioteket möjliggör för läsläsning och språkkafé, som är en populär mötesplats för nyanlända. Fritidsmässan har etablerats för att skapa möten mellan nya Haningebor och föreningsliv. En omfattande projektplan är framtagen för att ta fram ett lokalprogram för utbyggnad av kulturhuset. Verksamhetsidé som ska ligga till grund för framtagandet av ett lokal- och funktionsprogram för det nya kulturhuset ska tas fram och Haningebor, föreningar och medarbetare kommer att få komma till tals. Detta kommer att tas upp i nämnd i juni 2019. Uppdraget är avslutat.

Kultur- och fritidsnämnden ska aktualitetspröva det kulturpolitiska programmet

Förvaltningen bedömer att det kulturpolitiska programmet är aktuellt och relevant. Uppföljning och utvärdering sker i enlighet med kommunfullmäktiges beslut som beskrivs i programmet. En fördjupad uppföljning sker enligt plan 2019. Uppdraget är avslutat.

Kultur- och fritidsnämnden ska aktualitetspröva det idrottspolitiska programmet

En enkät har gått till föreningslivet för att fånga in åsikter och reflektioner om nuvarande och kommande idrottspolitiska program. Förvaltningen har genomfört workshop och dialog med föreningslivet vid två tillfällen. Det har även gjorts en analys av andra kommuners program. Ett utkast till nytt idrottspolitiskt program är framtaget. Uppdraget pågår.

Kultur- och fritidsnämnden ska tillsammans med grund- och förskolenämnden arbeta med kultur på lika villkor för fler elever genom projekt Skapande skola

Samordnarna på respektive förvaltning har träffats regelbundet för att planera inköp av programutbud, bokningssystem och organisering av kulturombud. Kulturombudsträffar med representanter för alla skolor F-åk 9 har genomförts vid två tillfällen. Utredningen Kultur på lika villkor och Plan för kultur på lika villkor har godkänts av respektive nämnd. Förvaltningarna arbetar efter planen för kultur på lika villkor från hösten 2018. Uppdraget är avslutat.

Kultur- och fritidsnämnden ska utveckla plan för bevarande av kulturarv och kulturmiljöer

Arbetet med att ta fram ett underlag till kulturmiljöprogrammet är klart. Det innehåller bland annat en kulturhistorisk översikt och en överblick av kulturmiljövärden i Haninge. Kulturmiljöinventeringar beräknas vara klara första kvartalet 2019. Uppdraget pågår.

Stadsbyggnadsnämnden ska öka antalet färdiga detaljplaner och stärka arbetet att digitalisera plan- och bygglovsprocessen

Planavdelningen har startat upp flera nya detaljplaner. Planprocesserna är dock avhängigt andra avdelningars resurser. En digital 3D-modell med aktuella planprojekt har skapats, modellen ska tillgängliggöras för allmänheten, dels på kommunens hemsida men också genom en stor skärm i kommunhusets entré. Ny e-tjänst för bygglov, digital arkivering för handlingar och digitalt fakturasystem är snart igång. Uppdraget pågår.

Stadsbyggnadsnämnden ska öka tryggheten i utemiljön genom fysiska åtgärder

Trygghetsskapande åtgärder ingår i det löpande arbetet. Åtgärder framtagna i trafiksäkerhetsprogrammet utförs löpande. Utebelysningar förstärks. Stadsbyggnadsförvaltningen har deltagit i kommunens projekt Entré Haninge stad, där ett pilotprojekt genomförs vid norra pendeltågsuppgången i Handen. Uppdraget pågår.

Stadsbyggnadsnämnden ska fortsätta arbetet med trafiksäkra skolvägar och cykelpassager

Trafikmiljön i skolornas närhet ska förbättras och barns skolvägar ska vara säkra och trygga. Resor till och från skolan ska i högre grad än idag ske utan bil. Under året har fysiska åtgärder genomförts vid Hagaskolan utifrån den kartläggning som gjordes 2017. Detta arbete är klart och redovisat. En ny kartläggning har gjorts av skolvägarna vid Måsöskolan i Vega. Ett antal platser bedöms ha behov av fysiska åtgärder. Det handlar främst om att begränsa parkerings- och avlämningsmöjligheterna i direkt anslutning till skolan och att skapa nya platser för detta. Det finns behov av nya gång- och cykelbanor. Hastighetssäkring bör ske av befintliga övergångsställen och nya föreslagna hastighetssäkrade övergångsställen byggas. Inventering, prioritering och planering av åtgärder pågår. Redan i dag arbetar kommunen med beteendepåverkande åtgärder, vilket är viktigt att fortsätta med om man ska lyckas med att minska antalet barn som skjutsas till skolan. Uppdraget pågår.

Stadsbyggnadsnämnden ska skapa en strandpromenad från Rudans gård till Kulturparken

Länsstyrelsen som handlägger vattenverksamhetsfrågan (skilt från strandskyddsfrågan) har återkommit med ett positivt beslut. Strandskyddsdispensen handläggs av kommunens bygglovsavdelning. Kommande projekt med en större ombyggnad av Handenterminalen kommer också beröra hur centrum och strandpromenaden kan kopplas samman. Uppdraget pågår.

Stadsbyggnadsnämnden ska utreda lämplig placering av minst två nya små högkvalitativa parker i stadsmiljö

Vid en analys av parkplanen har noterats att det saknas parker i Norra Söderby/ Vendelsöalm, norra Jordbro och östra Västerhaninge. Det finns även önskemål i Vega, där den planerade parken är liten i förhållande till behoven. Stadsbyggnadsförvaltningen har föreslagit följande platser som lämpliga att arbeta vidare med: Biblioteksparken, skogspartiet bakom kulturhuset har stor potential att utvecklas till en liten parkpärla som komplement till Poseidons torg. Mellanberg, läget

mellan Vega och Handen är strategisk ur rekreationssynpunkt. Vendelsöalmmsgropen, här finns utvecklingspotential, gärna i samarbete med kultur- och fritidsförvaltningen. Västra Brandbergen, klockarbergsparken och ödetomten i Brandbergens västra del skulle kunna utvecklas till en attraktiv park. Ribby gård, skog/park med höga naturvärden som ger goda förutsättningar för en park. Parkstråket, utveckling av stråket Rudan-Eskilsstråket-Eskilsparken-Slätmossen-Kvarnbäcksan-Höglundaparken-Jordbro Gravfält-Västerhaninge. Förutom att knyta samman flera parker ligger det i tiden att utveckla lek- och rörelsestråk som komplement till traditionella lekplatser. Uppdraget är avslutat.

Stadsbyggnadsnämnden ska inkludera barnperspektiv i planbeskrivning till detaljplaner

En arbetsrutin för att arbeta med sociala perspektiv och barnperspektiv (trygghet) ska tas fram. Uppdraget pågår.

Stadsbyggnadsnämnden ska arbeta för att byggherrar kommer tidigare in i detaljplaneprocessen för att korta ledtider (försöksverksamhet)

Planavdelningen har en aktivitet som innebär att se över frågor kring samsyn med byggaktörer tidigt i planprocessen. De identifierar vilka de tidiga skedena är och vilka personer och roller som deltar; ex politiker, planchef, stadsarkitekt, planarkitekter m.fl. Tanken är att byggherren tidigt ska förstå vilka utredningar som, om kommunen kommer ställa krav på förskolor och annan kommunal service kommer att behövas vilket kan påverka exploateringen och i förlängningen ekonomin i projektet. Uppdraget pågår.

Stadsbyggnadsnämnden ska ta fram en plan för ny övergång från stadskärnan till Rudan för bil-, gång- och cykelvägar

Hösten 2017 redovisades en utredning för Stadsbyggnadsnämnden. I utredningen framgår att en övergång från stadskärnan till Rudan för bil-, gång- och cykelvägar kräver avancerade konstruktioner för att ta hänsyn till naturreservat, konstruktionskrav, fri höjd etc. Det krävs omfattande ytterligare utredningar innan ett beslut kan fattas om att ta fram bygghandling, så som detaljerad inmätning för att säkerställa att nivåer och lägen för befintliga delar, geoteknisk undersökning för att klargöra markförhållandena för bestämning av grundläggningsmetod för bron, studie av erforderliga ving- och stödmurskonstruktioner, inventering av pågående planer både för kommunen men även kollektivtrafiken och gestaltning för landskapsinpassning. Uppdraget är avslutat.

Stadsbyggnadsnämnden ska utreda nämndens taxor och jämföra med andra kommuner

En ny plan och bygglovstaxa har tagits fram. Förslaget på ny taxa började gälla första oktober 2018. Under december har ett förslag på revidering gjorts i samband med ändrad lagstiftning. Stadsbyggnadsnämnden godkände förslaget efter vissa justeringar för att skickas vidare till kommunstyrelse och fullmäktige för beslut februari 2019. Uppdraget är avslutat.

Socialnämnden ska skapa minst 150 arbetstillfällen tillsammans med övriga nämnder

Förvaltningen har byggt upp strukturer för att tillsätta arbetsmarknadspolitiska anställningar för långtidsarbetslösa. Det gäller bland annat så kallade extratjänster. Personer som uppbär försörjningsstöd och som uppfyller kriterierna för extratjänst prioriteras. Från uppdragets start har socialförvaltningen medverkat till att 92 personer som varit långtidsarbetslösa fått extratjänst på olika förvaltningar inom kommunen. Även andra arbetsmarknadspolitiska anställningar har erbjudits såsom skyddat arbete och trygghetsanställning. Totalt har 103 personer hittills fått en arbetsmarknadspolitisk anställning sedan uppdragets start. Uppdraget pågår.

Socialnämnden ska undersöka möjligheten och intresset för gemensam tillståndsprövning hos närliggande kommuner

Intresset för samlad tillståndsprövning enligt alkohollagen, tobakslagen och lagen om elektroniska cigaretter och påfyllningsbehållare, har undersökts hos Tyresö och Nynäshamn kommun. Förslaget var att myndighetsansvaret organiseras under Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund. Förbundsdirektionen på Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund var positiv till att överta myndighetsansvaret. Kommunfullmäktige i Haninge Kommun beslutade 10 december 2018 att lämna över myndighetsansvaret till Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund från och med 1 maj 2019. Uppdraget pågår.

Socialnämnden ska utreda förslag till kvalitetsförbättringar och rationaliseringar

Genomgång av samtliga insatser i syfte att identifiera eventuella kvalitetsförbättringar samt möjligheter att bedriva verksamheter i annan driftsform har gjorts. Vissa verksamheter är för små för att det ska vara ekonomiskt försvarbart att förändra driftsform, till exempel skyddat boende, olika behandlingsinsatser och personliga ombud. Socialförvaltningen har under 2018 arbetat med driftsförändringar avseende återgång av samtalsbehandling till våldsutövande män från Manscentrum till egen regi, upphandling av skyddat boende, återgång av daglig verksamhet på Kulfångsgården från driftentreprenad till egen regi. Upphandling av driftentreprenad av sex gruppboendestäder och upphandling av driftentreprenad av en daglig verksamhet har undersökts. Uppdraget pågår.

Äldrenämnden ska utreda införande av flexibel hemtjänst och ytterligare valfrihet i hemtjänst samt förebyggande insatser

Äldreförvaltningen har genomfört och redovisat en utredning. Förenklat beslutsfattande kommer att införas i fråga om larm. I övrigt kommer den enskildes inflytande över insatsen förbättras med stöd av genomförandeplanen och införande av IBIC. Uppdraget är avslutat.

Äldrenämnden ska genomföra ett pilotprojekt med arbetstidsförkortning

Äldrenämnden har gjort en juridisk bedömning att uppdraget inte är förenligt med gällande lagstiftning. Detta har rapporterats till fullmäktige. Uppdraget är avslutat.

Redovisning av övriga uppdrag från fullmäktige

Kommunfullmäktige har gett nämnderna uppdrag i andra ärenden än genom Mål och budget. Dessa uppdrag ska genomföras. Återrapportering till fullmäktige görs i kommunens delårsrapport eller årsredovisning. Nedanstående uppdrag har genomförts och godkänts av berörd nämnd under 2018.

Motion om översyn och tydliga riktlinjer för uthyrning av kommunens lokaler (2016-09-12, § 258 och (KS 2015/586)

Kommunstyrelsen ges i uppdrag att genomföra en översyn av förvaltning och hyressättning av lokaler med syfte att skapa ett i möjligaste mån förstäligt, övergripande och enhetligt system.

Det finns flera uppdrag inom kultur- och fritidsområdet som rör bidrag och lokaler. Förutom motionen finns ett uppdrag i mål och budget 2018-2019: Kommunstyrelsen uppdras att tillgängliggöra kommunens lokaler för föreningslivet samt för större idrotts- och kulturarrangemang. Vidare har organisationsberedningen ett uppdrag om ett övergripande bidragsreglemente för föreningsbidrag av olika slag.

Kommunstyrelsen fastställde gemensamma direktiv för det fortsatta arbetet 2018-10-22 (KS 2018/432). Syftet och intentionen med motionen beaktas i den fortsatta utredningen. Förvaltningen bedömer att motionen som ett fristående ärende är avslutad.

Status: **Avslutad** (som egen motion, ingår i KS 2018/432)

Motion om landmärken i Haninge city (KS 2015-69)

Kommunstyrelsen tog upp motionen vid sammanträdet i oktober 2015. I kommunstyrelseförvaltningens svar konstaterades vikten av landmärken beskrevs i utvecklingsprogrammet för regionala stadskärna 2011. 2015 pågick två projekt som omfattade landmärkenas utformning och det andra om landmärkenas placering.

2015 arbetade kommunstyrelseförvaltningen m.fl. med att formulera ett varumärke för stadskärnan enligt handlingsplanen för 2015 (KS 285/2014). I juni 2015 fattade kommunstyrelsen beslut om att uppdraga åt kommunstyrelseförvaltningen att ta fram förslag till stadsutvecklingsplan och genomförandeorganisation för stadskärnan (KS 2015/180). I arbetet kommer bland annat viktiga målpunkter och stråk att definieras. Med dem som utgångspunkt kan man sedan diskutera var man lämpligen placerar landmärken. Kommunstyrelsen beslutade att motionen ansågs besvarad vid sammanträdet den 12 oktober 2015.

Status: **Avslutad**

Förslag till förändrad ledning och samordning av Haninge kommuns brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete (2016-09-12, § 252 och KS 2016/36)

Haninge kommuns brottsförebyggande och trygghetsskapande arbete har nyligen förändrats avseende organisation, ledning och samordning. Arbetet bedrivs enligt kommunens styrmodell och är integrerat i ordinarie linjeorganisation.

Kommunstyrelsen ersätter BRÅ, kommundirektörens ledningsgrupp utgör styrgrupp. En strategisk samordningsgrupp finns etablerad för samordning av de aktiviteter som sker i förvaltningarna tillsammans med polisen, Tornberget, brandförsvaret och andra aktörer. Det arbetssätt som har inletts under året, har rönt intresse från flera grannkommuner och kommuner i landet. Många kommuner står i begrepp att förändra sitt traditionella BRÅ-arbete och gå mot en liknande modell som Haninge kommun har tagit steget till. Arbetet med ny ledning och samordning har återrapporterats till kommunstyrelsen som godkände rapporten i november 2017. För 2018 planeras återrapportering till kommunstyrelsen i november.

Status: **Avslutad** (har övergått i ordinarie planering och uppföljning)

**Motion om sexuella trakasserier i skolan
(2017-02-13, § 4 och (KS 2016/98)**

Grund- och förskolenämnden samt gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden har fått i uppdrag att återkomma med en kartläggning av förekomsten av sexuella trakasserier i grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen i kommunen. Vidare ska nämnderna återkomma med en redogörelse för vilka åtgärder som vidtagits med anledning av sexuella trakasserier, till exempel avstängning.

Kartläggningen har omfattat anmälningar om kränkande behandling som inkommit till huvudmannen under vårterminen 2017 och avstängningsbeslut som fattats under läsåret 2015/2016 och 2016/2017 samt kontrollerat alla beslut om disciplinära åtgärder för att se om det kan finnas ytterligare fall som inte har anmälts till huvudmannen. Resultatet visar att sexuella trakasserier har förekommit i grund- och gymnasie-

skolan. Det bedrivs ett aktivt likabehandlingsarbete på skolorna och adekvata åtgärder sätts in när kränkningar och trakasserier upptäcks. Båda nämnderna godkände kartläggningen. Grund- och förskolenämnden gav utbildningsförvaltningen i uppdrag att särskilt belysa enheternas arbete för att förebygga sexuella trakasserier och ofredanden – inom uppdraget för ökad trygghet, jämte arbetet kring diskrimineringsgrunderna: kön- och könsöverskridande identitet eller uttryck och funktionsnedsättning.

Status: **Avslutad** (motionen anses avslutad, nytt uppdrag från grund- och förskolenämnden pågår)

Foto: Foto: Fredrik Hjerling

Bostäder i Hanninge centrum

Personal

ANTAL ANSTÄLLDA

Samtliga uppgifter gäller tillsvidareanställningar och visstidsanställningar med en sysselsättningsgrad på minst 40 procent av heltid.

Antalet anställda visas i antal personer, antal anställningar eller antal årsarbetare. Skillnaden är hur man räknar fram de anställda och hur man väljer att visa det. I Haninge kommuns verksamheter har antal personer ökat med 128 mellan 2017 och 2018. Några av dessa personer kanske arbetar deltid och kan då beräknas som antal anställningar. Dessa har ökat med

133 mellan 2017 och 2018. Beräknas istället antal årsarbetare har antalet ökat med 148. Medelåldern har ökat något för både kvinnor och män mellan de två senaste åren.

Vid redovisning av personalstatistik kan det förekomma att det inte stämmer helt med siffror i tabellerna. Det har flera orsaker och kan bero på att det är olika mättillfällen, brutna år istället för kalenderår inom skolan, antal som slutjusterats i efterhand, byte av yrkestitlar under året med mera. Siffrorna speglar alltid exakt på dagen vad som gäller just då man tar ut statistiken.

	Antal personer		Antal anställningar		Antal årsarbetare		Medelålder	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
Alla	4 730	4 858	4 753	4 886	4 517,8	4 666,2	44,6	44,8
Kvinna	3 691	3 787	3 709	3 809	3 512,6	3 626,8	44,8	44,9
Man	1 039	1 071	1 044	1 077	1 005,2	1 039,4	44,1	44,3

Förvaltningarnas antal anställda visas i antal anställda, det vill säga både heltids- och deltidsanställda.

ANTAL ANSTÄLLNINGAR	2017			2018		
	Kvinna	Man	Totalt	Kvinna	Man	Totalt
Kommunstyrelsen	146	79	225	159	79	238
Grund- och förskolenämnden	1 811	368	2 179	1 892	384	2 276
Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden	239	165	404	245	164	409
Kultur- och fritidsnämnden	97	90	187	99	85	184
Socialnämnden	650	154	804	650	163	813
Stadsbyggnadsnämnden	80	100	180	87	106	193
Äldrenämnden	676	85	761	677	96	773
Totalt	3 699	1 041	4 740	3 809	1 077	4 886

För att kunna göra jämförelser mellan olika delar av kommunens verksamheter grupperas de anställda i yrkesgrupper. Indelningen av yrkesgrupper bygger på befattningssystemet för kommuner,

AID (Arbetsidentifikation). Under varje yrkeskategori ryms det flera AID.

PERSONALSTRUKTUR, YRKESGRUPPER	Kvinnor	Män	Totalt 2017	Kvinnor	Män	Totalt 2018
Administrativ personal	150	16	166	184	19	203
Barnomsorgspersonal	994	114	1 108	1 044	128	1 172
Chefer	200	80	280	200	84	284
Fritidsledare	33	36	69	32	29	61
Gymnasielärare	107	95	202	107	79	186
Handläggare och specialister	524	147	671	556	162	718
Kulturpersonal	46	11	57	49	15	64
Lärare	513	162	675	473	129	602
Teknisk handläggare	57	56	113	59	63	122
Teknisk personal, övriga	24	107	131	27	149	176
Vård- och omsorgspersonal, övriga	344	86	430	327	89	416
Äldreomsorgspersonal	549	62	611	541	70	611
Övrig personal	146	52	198	167	65	232

PERSONALOMSÄTTNING

Personalomsättning är en beräkning av personal som börjar och slutar. I beräkningen ingår tillsvidareanställd månadsavlönad

personal. Omsättningen beräknas genom medelvärdet av antalet anställda 1 januari och antalet anställda 31 december, dividerat med antalet avgångar. Redovisningen görs i procent.

PERSONALOMSÄTTNING	2016	2017	2018
Totalt i procent	15,0	14,8	13,2
Avgång på egen begäran, antal personer	456	460	443
Pensionsavgångar, antal personer	97	107	84

Det totala antalet personer som lämnat kommunen under året är i förhållande till 2017 lägre, dels beroende på färre pensionsavgångar men även färre personer som har valt att avslutat sin anställning på egen begäran. Både avgångar och nyanställningar bidrar till omsättning.

SJUKFRÅNVARO

Sjukfrånvaron redovisas som total sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid, kort- och långtidsfrånvaro i procent av total sjukfrånvaro, sjukfrånvaro i procent uppdelat på kön samt sjukfrånvaro indelat i åldersgrupper.

TOTAL SJUKFRÅNVARO	2016	2017	2018	Förändring
Total sjukfrånvaro i procent av ordinarie arbetstid	7,8	7,5	7,7	0,2
KORT- OCH LÅNGTIDSFRÅNVARO	2016	2017	2018	Förändring
Korttidsfrånvaro i procent av total sjukfrånvaro	43,5	44,4	45,9	1,5
Långtidsfrånvaro i procent av total sjukfrånvaro	56,5	55,6	54,1	-1,5
SJUKFRÅNVARO I PROCENT UPPDELAT PÅ KÖN	2016	2017	2018	Förändring
Kvinnor	8,9	8,6	8,7	0,1
Män	4,2	4,0	4,3	0,3
SJUKFRÅNVARO I PROCENT UPPDELAT I ÅLDER	2016	2017	2018	Förändring
upp till 29 år	7,7	7,3	7,9	0,6
30 – 49 år	7,8	7,6	7,5	-0,1
50 år och äldre	7,9	7,5	7,9	0,4

Från och med år 2012 har Haninge kommuns sjukfrånvaro legat på i snitt 7,5 procent per år. För år 2017 hamnade siffran för den totala sjukfrånvaron på 7,5 procent och för år 2018 på

7,7 procent. Sjukfrånvaron har en årscykel med hög andel frånvaro under februari månad och lägre under sommarmånaderna.

Foto: Fredrik Hjerling

FRISKNÄRVARO

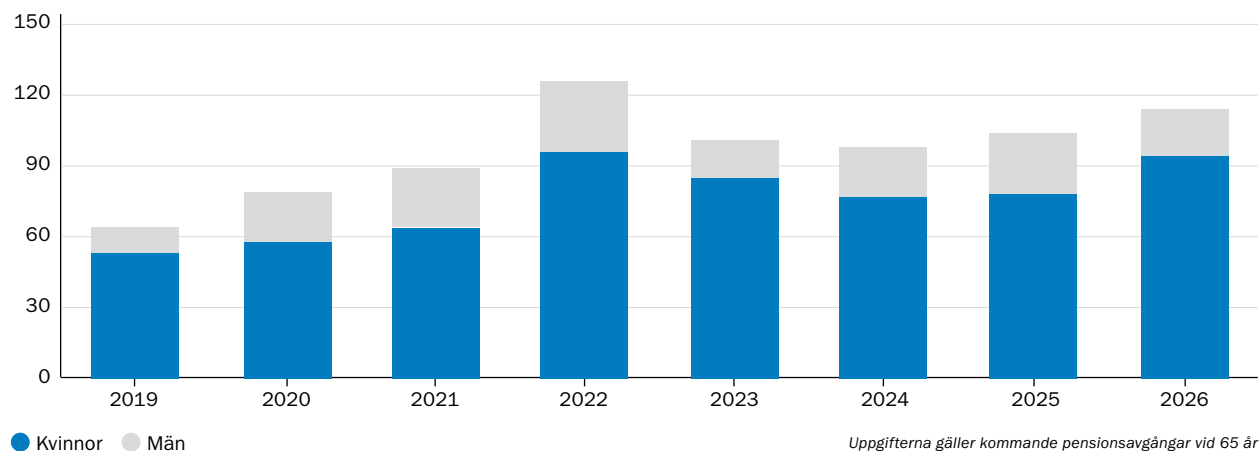
Frisknärvaro är ett begrepp som beskriver det motsatta till sjukfrånvaro. Frisknärvaro redovisas i procentuell andel månadsanställda med 0, 0-5 och 0-7 sjukdagar under året. Värde har tagits fram för 2017 och 2016 för jämförelse.

FRISKNÄRVARO I PROCENT	2016	2017	2018
0 dagar	31,8	31,9	29,3
0-5 dagar	60,2	60,2	59,6
0-7 dagar	67,1	67,0	67,1

PENSIONSPROGNOS

Kompetensförsörjning har även under 2018 varit ett prioriterat område och kommer att vara det under överskådlig tid framåt. Ökad konkurrens om arbetskraften i Stockholmsområdet medför att arbetet för att öka Haninge kommuns attraktivitet är prioriterat. Många av kommunens anställda går i pension under kommande år, varför en lång planeringshorisont avseende

kompetensförsörjning och successionsplanering är viktig att säkerställa. Kommunen har under året fortsatt att implementera det systematiska arbetssättet för kompetensförsörjning. Ett arbete gjordes under hösten med stadsbyggnadsförvaltningen som pilotförvaltning och processen kommer under 2019 att tas vidare till de andra förvaltningarna.

MER- OCH ÖVERTID

En deltidanställd som jobbar övertid får ersättning i form av fyllnadslön (mertid) upp till full ordinarie arbetstid som arbetstagaren är anställd på. Arbetad tid utöver det, är övertid. För år 2018 var det totala mer- och övertidsuttaget 0,89 procent av den totalt arbetade tiden i kommunen.

LÖNESPRIDNING

Som mått på lönespridningen används intervallet mellan 10:e och 90:e percentilen, det vill säga det intervall där månadslönen för 80 procent av de anställda ligger. (10 procent av de anställda

har en lön som är lägre än 10:e percentilen och 90 procent har en lön som är lägre än 90:e percentilen). Ett högre mått indikerar att det finns större skillnader mellan lönerna. Den officiella statistiken för lönespridning från SCB rapporteras med ett års fördröjning. Kommunens lönespridning var 1,91 procent för år 2017. Det kan jämföras med 1,74 procent som enligt SCB var värdet för samtliga kommuner och kommunalförbund i Sverige år 2017. Värdet för hela den offentliga sektorn var 1,89 procent och värdet för samtliga sektorer i samhället var 2,12 procent under 2017.

Kommunstyrelsen

Ansvarsområde

Kommunstyrelsen ansvarar för att på kommunfullmäktiges uppdrag planera, leda, samordna och följa upp den verksamhet som kommunfullmäktige beslutat om. Kommunstyrelsen har ansvar för kommunens långsiktigt hållbara utveckling och för övergripande ekonomi- och personalfrågor, kommunikation och IT.

Viktiga händelser

En stadsutvecklingsplan har antagits för Haninge stad som beskriver ambitioner för hur Vega, Handen och västra Brandbergen, ”Haninge stad”, kan utvecklas till en stad för 60 000 invånare år 2050. Byggnation av en ny bussterminal i centrala stadskärnan pågår och under 2018 färdigställdes höghuset Blicken med 18 våningar. Vega fortsätter att utvecklas och under 2018 invigdes flera förskolor i området.

Byggandet av bostäder fortsätter att vara en stark tillväxtfaktor för kommunen. Antalet invånare har ökat med 1 952 personer under året. Mottagandet av asylsökande har fortsatt och samtliga nyanlända har kunnat erbjudas plats utifrån de lagkrav som riksdagen beslutat om.

Kommunstyrelsen beslutade i december om en ny trafikstrategi som redovisar en målbild samt kommunens långsiktiga ambition över hur trafiksystemet ska utvecklas när kommunen växer.

2018 genomfördes val till riksdagen, landstings- och kommunfullmäktige där kommunen organiserade det lokala valet tillsammans med Valmyndigheten. Valet präglades av öppna debatter och i det arbetet involverades även unga genom Ungdomsrådets försorg. Valdeltagandet ökade från 2014, dock marginellt.

Ekonomi

Kommunstyrelsens verksamheter har en budget på 222,6 mnkr. Nettoutfallet är 217,2 mnkr, vilket innebär en positiv avvikelse på 5,4 mnkr eller 2,4 procent i förhållande till årsbudget. Förtroendemannaorganisationen har ett överskott på 1,6 mnkr som främst beror på överskott inom kommunfullmäktige och inom kommunstyrelsens reserv.

De kommundemensamma kostnaderna har ett överskott på 0,2 mnkr eftersom kommunens kostnader för försäkringar och skadegörelser varit något lägre än budget. Avvikelsen för kommunstyrelseförvaltningens verksamheter är ett överskott på 3,6 mnkr. Inom förvaltningen finns underskott inom lokal-försörjningen men det vägs upp av överskott i realisationsvinster och tillgänglighetsmiljön som inte fördelats till nämnderna. Förvaltningen har även haft vakanta tjänster under året.

Foto: Fredrik Hjerling

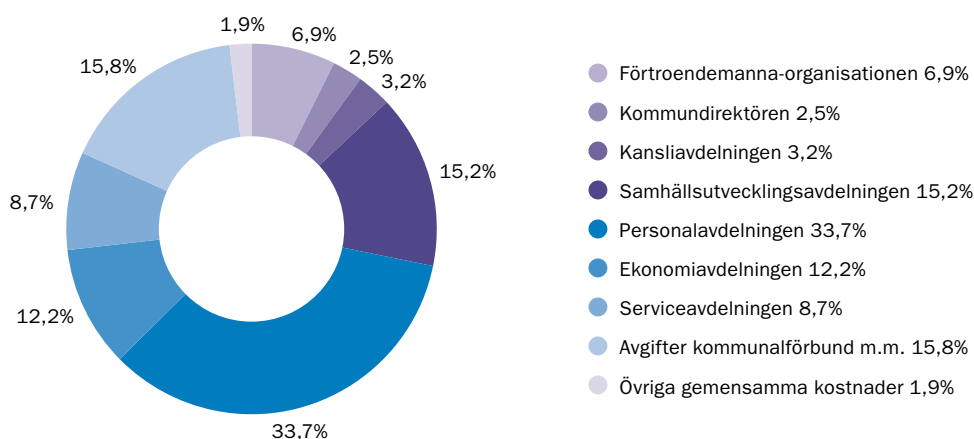
Ny stadskärna växer fram

EKONOMI, MNKR	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	722,6	729,6	787,4
Verksamhetens kostnader	925,1	952,2	1 004,6
Nettokostnad*	2 02,4	222,6	217,2
Resultat	9,2		5,4

*Budgeterad nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

BRUTTOKOSTNAD, FÖRDELAD PER VERKSAMHET 2017

Personal

Kommunstyrelseförvaltningens sjukfrånvaro har minskat för tredje året i rad. Förvaltningens sjukfrånvaro är 3,8 procent och ligger under fullmäktiges mål på 5 procent sjukfrånvaro. Långtidssjukfrånvaron har minskat och korttidssjukfrånvaron har ökat. I åldersgruppen över 50 år har sjukfrånvaron minskat.

Cheferna inom förvaltningen har prioriterat resultat- och målsamtalen för att skaffa sig en bild av varje medarbetares arbetsituation. Arbetsplatsundersökningen utökades under 2018 med fler frågor om den organisatoriska och psykosociala arbetsmiljön. Den totala personalomsättningen är även för 2018 lägre än året innan, vilket är en trend över de senaste tre åren.

Kommunstyrelseförvaltningen leder arbetet med att utveckla och implementera en systematik för kompetensförsörjning. Systematiken som införs är en vedertagen standard som ska stödja chefer och organisation på olika nivåer i arbetet med att säkerställa kompetensförsörjningen, bland annat med successionsplanering och kompetensöverföring.

Framtida utmaningar

Konkurrensen om arbetskraft i Stockholmsområdet ökar och berör i stort sett samtliga yrkeskategorier. Den nya gemensamma kompetensförsörjningsprocessen ställer krav på att systematiskt arbeta och utveckla med kompetensförsörjning. Det nya arbetsgivarevarumärket är ett viktigt verktyg för rekrytering, lika viktigt är innehållet i varumärket för att introducera, behålla och utveckla medarbetare.

Under de kommande åren ska klimat- och miljöpolitiska programmet förverkligas, vilket är en mycket högre ambitionsnivå inom miljöområdet än tidigare. Det handlar exempelvis om att ställa om större del av fordonsflottan till fordon som är fossilfria och att bygga mer energieffektivt.

Digitaliseringen gör att medborgare förväntar sig enklare och snabbare service, dygnet runt, i fler och fler ärenden. Det ställer krav på ändrade arbetssätt, systemstöd och samarbeten.

Fler kommuninvånarna kommer att vara i behov av kommunens tjänster och volymökningarna inom nämnderna kommer att vara höga. Det innebär att de ekonomiska förutsättningarna framåt kommer att bli ansträngda. Kommunen måste anpassa kostnaderna till intäktsnivån. Krav på rationaliseringar i storleken 1-2 procent per år kan bli verklighet.

Grund- och förskolenämnden

Ansvarsområde

Grund- och förskolenämnden fullgör de av kommunens uppgifter inom skolväsendet som omfattar förskola, förskoleklass, grundskola, grundsärskola, fritidshem, öppen fritidsverksamhet 10-13 år, pedagogisk omsorg samt annan pedagogisk verksamhet som bedrivs istället för utbildning inom skolväsendet.

Viktiga händelser

Flera nybyggnationer har blivit klara under 2018. Vikingaskolan och konceptförskolorna Vargberget och Skogslinden invigdes vid starten av höstterminen 2018. Under 2019 startar ytterligare 16 byggprojekt för förvaltningens verksamheter.

Den första delen av kemikalieplanen är klar. Arbetet har fortsatt och målet är att under 2019 bli klar med nivå 2 för att under 2020 ha en fullt ut implementerad kemikaliplan i alla verksamheter. En broschyr om arbetet är framtagen i förskolan för att inspirera till dialog mellan barn och vårdnadshavare om gifter i vardagen.

Ekonomi

Grund- och förskolenämndens nettoutfall uppgår till 1 785,4 mnkr, vilket motsvarar en positiv avvikelse med 14,5 mnkr eller 0,8 procent i förhållande till årsbudget. I resultatet ingår även ett överskott inom elevpengsystemet med 8,2 mnkr, vilket ska vara kostnadsneutralt för grund- och förskolenämnden.

Den centrala förvaltningen och nämnden redovisar ett samlat överskott med 5,5 mnkr, central stödavdelning redovisar ett överskott med 1,3 mnkr och modersmålsenheten ett överskott med 2,7 mnkr för helåret 2018. Förskolans resultatenheter redovisar ett samlat underskott med -6,2 mnkr. Resultatenheterna inom grundskolans årskurs F-6 redovisar ett samlat underskott med -0,2 mnkr och resultatenheterna inom årskurs F-9/7-9 redovisar ett samlat överskott med 3,1 mnkr.

Resultatenheternas sammanlagda överskott på 6,6 mnkr från 2017 har fullt ut kunna disponeras under 2018. De sammanlagda överskotten för resultatenheterna 2018 uppgår till totalt 4,5 mnkr och de sammanlagda underskotten uppgår till totalt -10,5 mnkr. Dessa summor utgör också underlag för resultatöverföring till 2019. Under året har 0,7 mnkr återbetalats av tidigare års ackumulerade underskott som vid början av 2018 uppgick till -1,6 mnkr.

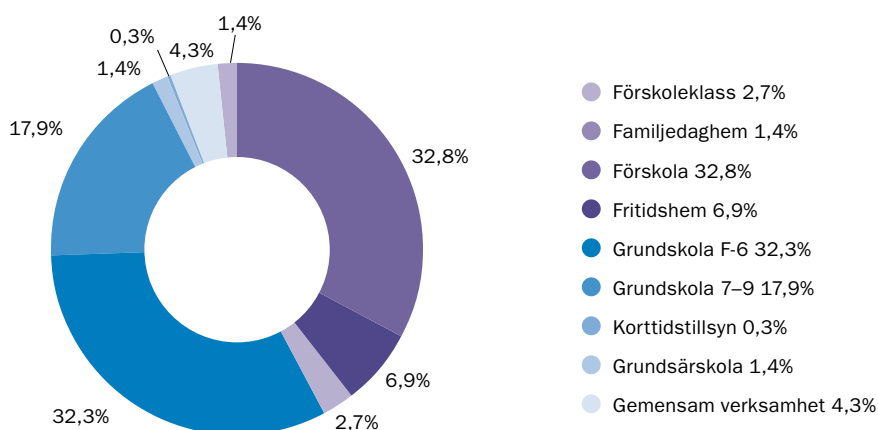
Foto: Fredrik Hjerling

Kemiexperiment på Vikingaskolan

EKONOMI (MNKR)	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	250,4	245,2	274,4
Verksamhetens kostnader	1 932,0	2 045,1	2 059,7
Nettokostnad*	1 681,6	1 799,9	1 785,3
Resultat	17,8	0,0	14,5

*Budgeterad nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

BRUTTOKOSTNAD, FÖRDELAD PER VERKSAMHET 2017

Personal

Den totala sjukfrånvaron har fortsatt att sjunka. Förvaltningen fortsätter med stöd till chefer kompletterat med tydliga krav och återkommande uppföljning av sjukfrånvaron.

I förskolan har minskningen fortsatt och i grundskolan har sjukskrivningen ökat. Långtidssjukfrånvaron har minskat men korttidssjukfrånvaron har ökat i förskolan. En analys kommer ske under 2019 rörande orsaker. I grundskolan har långtidssjukfrånvaron ökat. Här är sjukfrånvaron högre bland medarbetare med lägre utbildning. En utbildningsinsats kommer att göras inom fritidsverksamheten kommande år för att höja kompetensnivån.

I gruppen yngre än 29 år har sjukfrånvaron ökat mest. I gruppen över 50 år har sjukfrånvaron istället minskat. Uppdelat på kön har inga anmärkningsvärda förändringar skett sedan 2017. Kvinnor har fortsatt högre sjukfrånvaro än män. Prognosen för nämndens verksamhet är att sjukfrånvaron kommer fortsätta minska under 2019.

Framtida utmaningar

De framtida utmaningarna är redan här och utbildningsförvaltningen har redan börjat arbeta med flera av dessa. Tillväxten i Haninge är den i särklass största utmaningen eftersom den genererar utmaningar på flera områden. Den starka tillväxten innebär att kommunen måste bygga fler skolor och förskolor för att kunna möta behovet av utbildning för de nya medborgarna. Det ställer i sin tur ökade krav på en fungerande byggprocess där byggprojekten träffar rätt tidsmässigt och ekonomiskt.

Allt fler medborgare i behov av utbildning kräver inte bara fler skolor och förskolor utan också lärare som kan undervisa. Då lärartätheten redan är låg i Haninge är det en mycket stor utmaning att hitta rätt kompetenser i framtiden. För att lyckas behöver organisationen tänka i andra banor, hitta mer samverkan och nya strukturer. Det kommer i sin tur att ställa förändrade krav på ledar- och medarbetarskap i organisationen.

Som stöd för att lyckas med ovanstående behöver utbildningsförvaltningen som organisation bli mer systematisk och strategisk. Det är i sig en framtida utmaning.

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden

Ansvarsområde

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden fullgör de av kommunens uppgifter inom skolväsendet som omfattar gymnasieskola, gymnasiesärskola, kommunal vuxenutbildning, särskild utbildning för vuxna, utbildning i svenska för invandrare samt kommunens aktivitetsansvar för ungdomar 16–20 år.

Nämnden har också kommunens uppföljningsansvar som innebär att kommunen är skyldig att hålla sig informerad om sysselsättningen hos ungdomar mellan 16 och 19 år som inte går i gymnasieskolan.

Viktiga händelser

Sedan årets början får gymnasie- och vuxenutbildningsnämnden vid varje sammanträde information om verksamhetens kvalitet genom utbildningsförvaltningens månadsrapport. Det stärker nämndens roll i det systematiska kvalitetsarbetet på huvudmannanivå.

Gymnasiesärskolan ingår nu också i det systematiska kvalitetsarbetet på nämndnivå, förvaltningsnivå och skolnivå i enlighet med föreläggande från Skolinspektionen vid regelbunden tillsyn år 2017.

Ekonomi

Gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ursprungliga budgetram uppgick till 434,0 mnkr. I maj fattade kommunfullmäktige beslut om överföring av driftmedel på 5,6 mnkr, vilket innebär att aktuell driftram uppgår till 439,6 mnkr. Det ackumulerade utfallet är 447,9 mnkr, vilket är 8,3 mnkr eller 1,9 procent högre än budget. Utfallets andel av den totala helårsramen motsvarar 101,9 procent.

Eleversättningar till gymnasieskolor har kostat 331,2 mnkr och utgör nämndens största kostnadspost. Tillsammans med tilläggsbelopp, som också utgår till skolor, har det kostat nämnden 9,8 mnkr mer än budgeterat. Den främsta anledningen är högre nettokostnader för asylsökande elever och fler elever inom gymnasiesärskolan. Gymnasieenheterna och den anslagsfinansierade vuxenutbildningen inom nämnden har ett sammantaget positivt resultat på 1,5 mnkr som förbättrar nämndens resultat motsvarande.

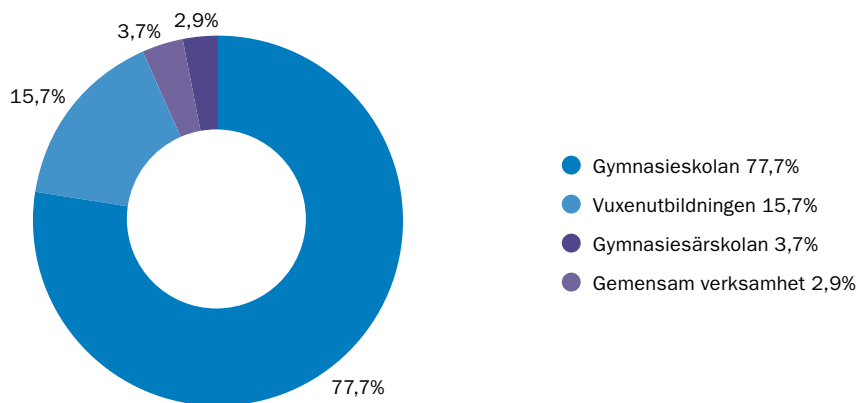
Foto: Fredrik Hjerling

Dagens meny förbereds på Restaurangskolan

EKONOMI, MNKR	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	166,6	183,4	174,6
Verksamhetens kostnader	584,4	622,9	622,6
Nettokostnad*	417,9	439,6	447,9
Resultat	7,5		-8,3

*Budgeterad nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

BRUTTOKOSTNAD, FÖRDELAD PER VERKSAMHET 2017

Personal

Den totala sjukfrånvaron för gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde har uppfyllt fullmäktiges mål på en sjukfrånvaro på max 5 procent. Det är viktigt att bibehålla de goda siffror på sjukfrånvaro som nämndens ansvarsområde visar. Förvaltningen fortsätter med stöd till chefer kompletterat med tydliga krav och återkommande uppföljning av sjukfrånvaron.

Sjukfrånvaron fortsätter att minska. Den totala sjukfrånvaron för gymnasie- och vuxenutbildningsnämndens ansvarsområde har minskat med 0,2 procent. Andelen långtidssjukfrånvaro har minskat och korttidssjukfrånvaron har ökat. Den högsta sjukfrånvaron har varit i januari, februari och november vilket kan tyda på att det är de vanliga förkylningstiderna som orsakat ökningen av korttidssjukfrånvaron.

Inga större förändringar har skett beträffande fördelningen av sjukfrånvaron mellan åldersgrupper jämfört med 2017. Uppdelat på kön har ökningen skett hos männen men kvinnor har fortsatt högre sjukfrånvaro än män. Prognosen är att sjukfrånvaron kommer fortsätta att minska under 2019.

Framtida utmaningar

Komvuxutredningen har överlämnat sitt slutbetänkande till regeringen. I det förslås ett antal förändringar som rör bland

annat urval, struktur och betygssättning. Betänkandet föreslår en mer framträdande roll för komvux i skolsystemet och en breddning av den primära målgruppen, vilket kan komma att medföra ökade kostnader.

Ersättningsnivån i den gemensamma prislistan för gymnasieutbildning i Stockholms län har hittills inte räknats upp med den faktiska kostnadsutvecklingen. Det medför årliga besparingsåtgärder som försvarar för enheterna att satsa på konkurrenskraftiga löner.

Tillströmningen av nyanlända vuxna har avtagit och det finns behov för bristyrkes-SFI att övergå till mer långsiktiga former. Processer för att i tid möta det framtida lokalbehovet för gymnasieskolan behöver påbörjas. Detsamma gäller elevboenden för elever på riksidrottsgymnasiet. I takt med att hyreskompensationen för de lokaler som hittills har använts fasas ut, behöver nya lösningar för lokaler och arbetssätt tas fram.

Kommunens gymnasiala idrottsutbildningar har under överskådlig tid dragits med ekonomiskt underskott. Nämnden har årligen skjutit till märkbara belopp. Idrottsutbildningarna påverkar studiemiljön för alla elever, till exempel genom de schemabegränsningar de medför. En långsiktigt hållbar situation behöver etableras.

Kultur- och fritidsnämnden

Ansvarsområde

Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för bibliotek, musik- och kulturskola, kulturmiljö, kulturprogram och utställningar, fritidsgårdar och ungdanshuset Porten, idrotts- och friluftsanläggningar, Miljöverkstan, bidrag till föreningar, lokalbokning och lotteritillstånd samt kommunens offentliga konstverk.

Viktiga händelser

Sommarkollo ägde rum på Gålö. Sammanlagt deltog 48 unga i sommarlägret varav nästan hälften var tjejer. Alla deltagare ansåg att sommarlägret var bra eller mycket bra.

Flera nya idrottsanläggningar har byggts eller färdigställts för att skapa fler ytor för spontan aktivitet och att skapa utrymme för ytterligare föreningsverksamhet. Exempel är utegym, en multianläggning i Brandbergen, en spontan-padeltennisbana, 9-manna konstgräs samt "hängytor" i Svartbäcken, två idrotts-hallar varav en med inriktning på cheerleading och gymnastik.

På Torvalla sportfält har naturgräset bytts till konstgräs och kompletterats med en läktare för 500 personer.

I mars arrangerades Funkisfestivalens Sverigefinal på Cirkus i Stockholm. Haninge deltog för första gången med en representant som glädjande nog vann hela tillställningen.

Ekonomi

Kultur- och fritidsnämndens ursprungliga budgetram uppgick till 203,0 mnkr. I maj fattade kommunfullmäktige beslut om överföringsmedel på 0,6 mnkr och en månad senare beslutades även om en ramökning för ökad trygghet i och utanför skolan på 0,5 mnkr. Det innebär att aktuell helårsram är 204,1 mnkr. Det ackumulerade utfallet för året är 199,7 mnkr, som är 97,8 procent av den totala driframen. Överskottet för året uppgår till 4,4 mnkr eller 2,2 procent. De huvudsakliga orsakerna är lägre personalkostnader på grund av vakanser och föräldraledighet, senare färdigställande av nya idrottshallar än budgeterat och högre intäkter från lokaluthyrning och simundervisning.

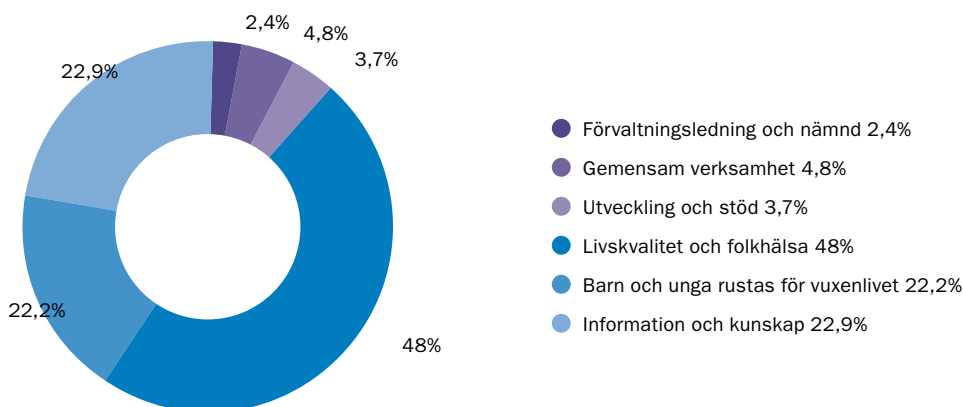

Foto: Fredrik Hjerling

EKONOMI, MNKR	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	33,5	40,6	37,1
Verksamhetens kostnader	224,8	244,7	236,8
Nettokostnad*	191,3	204,1	199,7
Resultat	0,4		4,4

*Budgeterad nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

BRUTTOKOSTNAD, FÖRDELAD PER VERKSAMHET 2017

Personal

Förvaltningen har ägnat ansenlig tid åt att såväl följa upp som rent praktiskt arbeta med att sänka sjukfrånvaron. För ett par år sedan var sjukfrånvaron på högre nivåer och förvaltningen utarbetade en plan för hur sjukfrånvaron kunde sänkas, genom att analysera bland annat vilket verksamhetsområde det fanns anledning att lägga särskild vikt vid.

Sjukfrånvaron är för en förvaltning av kultur och fritids storlek dels ett utslag av rådande arbetsmiljö och faktiska insatser och dels ett utslag av mer slumpmässiga faktorer. Ett fåtal längre sjukfall renderar stort utslag på den totala siffran och ibland är anledningen till frånvaron helt utanför förvaltningens möjlighet att råda bot på. Oavsett anledning är trenden god då det är stor skillnad på vårens och höstens resultat. Efter halvårsskiftet har samtliga månader ett betydligt lägre resultat än samma månad 2017. Om förvaltningen ska lägga särskild fokus på någon målgrupp visar det sig att frånvaron för personer som är 29 år eller yngre ökar vilket är bekymmersamt och noteras i det kommande arbetet.

Framtida utmaningar

Kultur och fritidsförvaltningen ser med både tillförsikt och oro på framtiden. Förvaltningen ser framför sig att i än större

utsträckning möjliggöra en kultur- och fritidsverksamhet med ett attraktivt utbud så att alla i Haninge kan uppleva och göra saker man tycker om eller får möjlighet att upptäcka nytt. Det är en relevant förväntan med tanke på den ökade inflyttningen i kommunens olika områden och med hänsyn tagen till framväxten av den regionala stadskärnan. Kultur och fritid erbjuder platser och arenor som skapar trygghet och en känsla av sammanhang vilket är av stor vikt för många människors möjlighet till ett gott liv.

Oron hänför sig till att det ökande antalet besökare och nya förväntningar också för med sig behov av ökat byggande av kultur och fritidslokaler såsom ny simhall, aktivitetshus i Vega, konstgräs och ytor för spontant utövande av idrott. Detta är positivt utifrån att utbudet ökar och verksamheterna moderniseras. Men samtidigt ökar såväl drifts- och investeringskostnader i snabb takt, vilket gör att förvaltningen riskerar att konkurrera ut sig själv genom att inneha moderna och fina lokaler men inte har medel att fylla lokalerna med verksamhet.

Behovet av kultur och fritidsverksamhet blir allt större och är väsentligt för att berika livet för de som lever sitt liv i Haninge.

Socialnämnden

Ansvarsområde

Socialnämnden ansvarar för ekonomiskt bistånd och individ- och familjeomsorg, stöd till enskilda samt barn och familjer. Detta omfattar även vård av unga och personer med missbruk enligt socialtjänstlagen, lag om vård av unga (LVU) och lag om vård av missbrukare i vissa fall (LVM). Socialnämnden ansvarar för stöd och service till personer med funktionsnedsättning, familjerättsfrågor, frågor som rör flyktningmottagande samt alkohol- och tobaksfrågor inklusive serveringstillstånd.

Socialnämnden ska i samverkan med den enskilde och andra berörda finna lösningar som stärker individens förmåga att klara sig själv så långt som möjligt och känna trygghet. Nämnden stödjer sociala nätverk och andra aktörer inom det sociala området samt lämnar visst stöd till föreningar.

Viktiga händelser

I maj öppnades Etableringscentrum som är ett metod-utvecklingsprojekt delfinansierat av Europeiska socialfonden och som även omfattar Tyresö kommun, Nynäshamns kommun och Arbetsförmedlingen. Syftet är att ge stöd åt nyanlända personer som befinner sig långt från arbetsmarknaden, att bli självförsörjande. Av de deltagare som avslutats i projektet har 73 procent fått arbete eller påbörjat reguljära studier.

En plan för att motverka hemlöshet har tagits fram. Planen innehåller en överblick över relevanta metoder inom området och syftar till att fungera som ett stöd för styrning och ledning av arbetet. Planen innehåller också aktiviteter och mål som förväntas bidra till ett mer effektivt arbete med målgruppen.

Den 1 mars beslutade socialnämnden att ge förvaltningen i uppdrag att återkomma till socialnämnden med förslag till åtgärder för att hantera det prognostiserade ekonomiska underskottet. Ett antal förbättringar och smarta lösningar har genomförts som bidragit till att minska kostnaden utan att påverka kvaliteten. Vid årets slut kunde en tydlig effekt ses av de åtgärder som gjorts.

Ekonomi

Socialnämndens ursprungliga driftbudget uppgick till 878,5 mnkr. Socialnämndens driftbudget har sedan minskats med 0,8 mnkr i samband med överföring av underskott från 2017. Driftsramen utökades i juni med 2,0 mnkr för åtgärder för utökad trygghet i och utanför skolan. Driftsramen utökades med 11,5 mnkr för att täcka volymökningar. Inklusiv justeringar är socialnämndens budget 891,2 mnkr.

Nämndens utfall för 2018 är en nettokostnad på 889,3 mnkr mot budget på 891,2 mnkr, vilket motsvarar 99,8 procent av ramen. Det gav ett överskott på 1,9 mnkr (0,2 procent) jämfört med budget. Överskottet omfattar nämndens reserv på 19,2 mnkr.

Nämnden har haft högre kostnader än budgeterat för ekonomiskt bistånd samt placeringar av barn och unga och insatser för personer med psykisk funktionsnedsättning. Effektiviseringar inom förvaltningen på 11,9 mnkr tillsammans med tillskott på 11,5 mnkr för volymökningar har ändå gett en ekonomi i balans.

Foto: Mostphotos

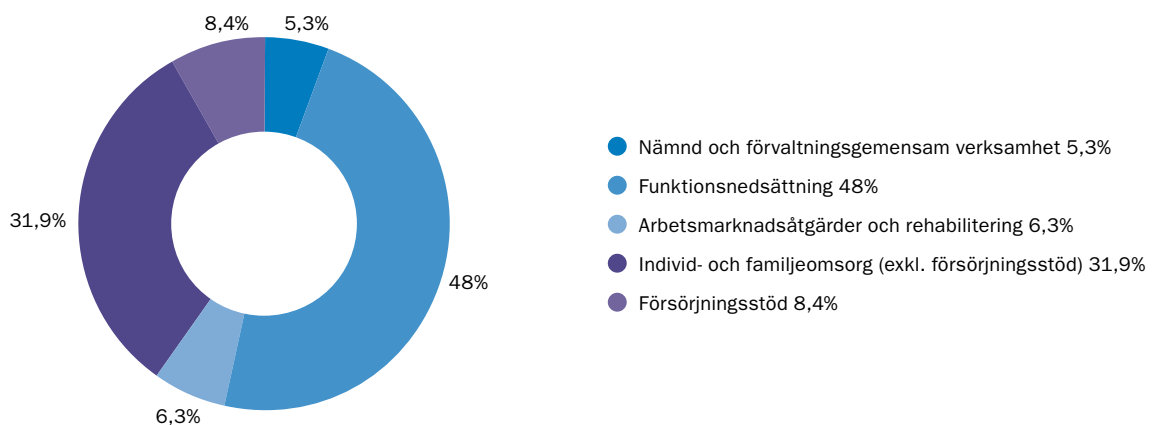
Pappa och dotter.

EKONOMI (MNKR)	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	363,8	388,1	327,6
Verksamhetens kostnader	1 223,1	1 279,3	1 216,9
Nettokostnad*	859,3	891,2	889,3
Resultat	-5,4		1,9

*Budgeterad nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

BRUTTOKOSTNAD, FÖRDELAD PER VERKSAMHET 2017

Personal

Sjukfrånvarotalen har minskat under året med 0,3 procent. Korttidsjukfrånvaron har ökat och långtidsfrånvaron minskar. Både kvinnors och mäns sjukfrånvaro har minskat sen föregående år. En viss minskning ses bland medarbetare under 29 år och för medarbetare 50 år och uppåt. Spannet 30-49 år ligger i stort sett oförändrat.

Förvaltningen samarbetar med HR-avdelningen och företagshälsovården för att jobba systematiskt med uppföljningen av sjukfrånvaron. Utbildning av chefer i sjukfrånvaroprocessen och arbetslivsinriktad rehabilitering har genomförts. Detta ska bidra till att fånga upp medarbetare i tid och på så sätt förkorta och minska sjukfrånvaron.

Framtida utmaningar

Den ökade befolkningstillväxten har medfört fortsatt brist på tillgängliga bostäder. Bostadsbristen leder till att allt fler vars huvudsakliga problem är avsaknaden av en bostad vänder sig till socialtjänsten för att få hjälp och även om egentliga skäl saknas för biståndsbeslut till boende kan situationen bli så akut att socialtjänsten måste ingripa. För att kunna bedriva ett effektivt arbete mot hemlöshet behövs en utökad och förbättrad samverkan med andra förvaltningar men också med andra aktörer, såsom hyresvärdar och fastighetsägare.

Antal långtidsarbetslösa och långtidsjukskrivna som står utanför arbetslivet ökar. Bland de långtidsarbetslösa återfinns bland annat lågutbildade, nyanlända personer, personer med funktionsnedsättning som medför nedsatt arbetsförmåga och personer med olika former av komplex problematik och en ofta långvarig sjukdomshistoria. Samordning mellan olika aktörer så som arbetsförmedlingen, försäkringskassan och kommunen har visat sig vara avgörande för att nå egen försörjning. Mycket pekar också på att samverkan mellan olika aktörer kommer att vara en central fråga för samtliga områden inom socialtjänsten de närmaste åren.

Det höga demografiska trycket de närmaste åren, med behov av ökade möjligheter att snabbt kunna ge individanpassade och samordnade insatser till personer och familjer med ibland komplexa problem innebär krav på att verksamheterna bedrivs på ett annat sätt än i dag. En stark utveckling och förändring kommer behöva ske på flera områden de närmaste åren för att hantera både volymer, lagändringar, samordning och förändrade behov. Om socialtjänsten ska kunna uppfylla framtida krav på höjd kvalitet, bättre tillgänglighet och service samt uppnå resurs-effektivitet är digitalisering en nödvändighet.

Stadsbyggnadsnämnden

Ansvarsområde

Stadsbyggnadsnämnden ansvarar för de kommunala verksamheterna inom detaljplanering, bygglovshantering samt mätning och kartframställning. Nämnden ansvarar för kommunens vägar, parker, vatten- och avloppsverksamhet, är kommunens myndighet i trafikfrågor och hamnfrågor samt myndighet för adresshantering och lägenhetsregister. I nämndens verksamhet ingår även Kommunal Lantmäterimyndighet.

Viktiga händelser

Åbyparken i Västerhaninge har färdigställt och invigts. Tennisbanorna har ersatts med multisportplan, pingis och hängmattor. Belysningen har förbättrats och en gräsyta för lek och spel har anlagts. Konstnärgruppen som skapat djurskulpturer till parken har fått stor uppmärksamhet av både media och invånare, de finns nu även dokumenterade på Nationalmuseum.

En digital 3D-modell över kommunen med aktuella planprojekt har tagits fram. Modellen ska inom kort finnas tillgänglig för allmänheten både på hemsidan men även via en stor pekskärm som kommer vara utplacerad vid kommunhusets huvudentré.

I slutet av september visade tre provtagningsplatser i centrala Handen otjänligt resultat på dricksvattnet med avseende på koliforma bakterier varvid kokningsrekommendation infördes för centrala Handen. Provtagningar gjordes varje dag med ambition att kunna finna källan, utöver detta spolades dricksvattnet för att öka omsättningen.

Kokningsrekommendationen kunde hävas efter knappt två veckor. Analyssvaren från provtagningarna visade att föroeningen hade sitt ursprung från mark- eller grundvatten.

Ekonomi

Nämndens ursprungliga beslutade budgetram uppgick till 139,0 mnkr. Nämndens budget har reviderats med 7,2 mnkr efter beslut om överföring av överskottsmedel. Inklusive justeringar uppgick nämndens totala budget till 146,2 mnkr. Det ackumulerade utfallet för perioden är 139,3 mnkr vilket motsvarar 95,3 procent av årsbudgeten. Resultatet är 6,9 mnkr bättre än periodens budget vilket motsvarar 4,7 procents avvikelser.

Vatten och avlopp redovisar bruksintäkter i nivå med budget men minskade kostnader för personal och kapital (avskrivning och ränta) samt köpt rening mot budget. Ökade kostnader redovisas inom rönnätsunderhåll pga ökat antal vattenläckor. Efter avsättning till Fors investeringsfond 2,0 mnkr redovisas ett nollresultat för VA-verksamheten.

Ökade parkeringsintäkter påverkar året resultat positivt med 3,6 mnkr. Även lägre kapitalkostnader samt oförbrukad nämndreserv påverkar årets utfall mot budget med 3,3 mnkr. Övrig verksamhet, park, plan och bygglov samt lantmåteri visar tillsammans ett resultat i nivå med budget.

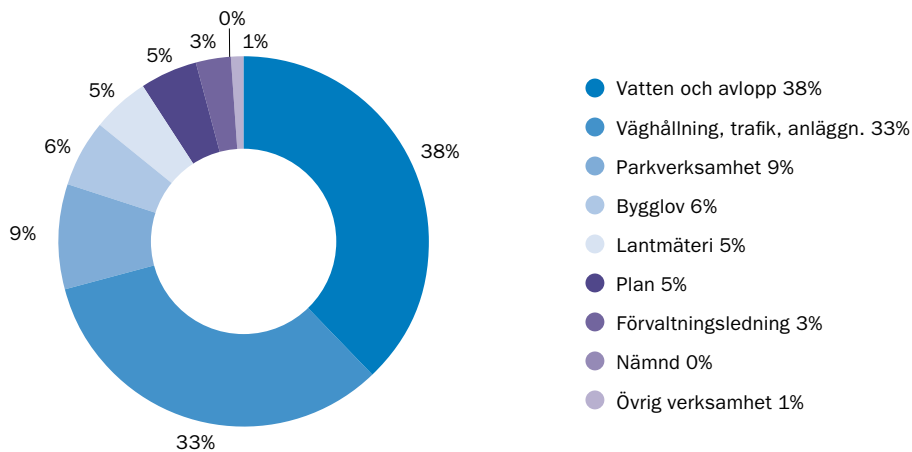

Foto: Mostphotos/Jan-Erik Kaiser

EKONOMI (MNKR)	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	271,3	284,3	289,1
Verksamhetens kostnader	403,4	430,5	428,4
Nettokostnad*	132,1	146,2	139,3
Resultat	5,1	0,0	6,9

*Budgeterad nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

BRUTTOKOSTNAD, FÖRDELAD PER VERKSAMHET 2017

Personal

Den totala sjukfrånvaron har ökat. Siffrorna är för helheten inte oroväckande men variationerna mellan avdelningarna är stora. En hög sjukfrånvaro har varit relativt koncentrerad till parkområde Syd. En arbetsmiljökartläggning är genomförd. Ventilationen är åtgärdad, marken undersökt och en mögelutredning är genomförd. Den visade inte på att det finns mögel i lokalen men de är ändå i sådant skick att nya lokaler behöver byggas. För att förbättra organisationen och resursbristen har avdelningen tagit fram ett förslag till en ny organisation och rekryterat områdesansvariga som kommer att ge ett närmare ledarskap.

Personalomsättningen har minskat. Det är en konsekvens av många nyrekryterade men också om ett medvetet fokus på stärkt attraktivitet som arbetsgivare, bland annat genom förbättrad systematik och likvärdighet i verksamhetsstyrning och uppföljning men också genom att stärka ledarskapet. Förvaltningen har under året påbörjat ett projekt som syftar till att förbättra arbetet med kompetensförsörjning. Projektet kommer att redovisas under första halvåret 2019 och sedan successivt implementeras i förvaltningen.

Framtida utmaningar

Förvaltningens största utmaningar är att hantera den kraftiga tillväxten och samhällsutvecklingen på ett långsiktigt hållbart sätt samtidigt som underhållsbehoven i befintliga anläggningar är stora, att få till ett bättre flyt i hela stadsbyggnadsprocessen och bättre projektstyrning som ger både kostnadskontroll och hög kvalitet i leveranser, samt att säkerställa att rätt och tillräcklig kompetens finns inom förvaltningen för att möta och hantera ovan nämnda utmaningarna.

Äldrenämnden

Ansvarsområde

Äldrenämnden ansvarar för kommunens vård och omsorg till personer över 65 år samt till personer under 65 år med fysisk funktionsnedsättning. Vården och omsorgen utövas i form av förebyggande verksamhet, seniorboende, dagverksamhet, hemtjänst, korttidsboende och vård- och omsorgsboende.

Viktiga händelser

En överenskommelse mellan länets kommuner och regionen har gjorts om samverkan vid utskrivning av kunder från sjukvården. En utmaning är att säkra att ingen kund faller mellan ansvarsområdena i samverkan mellan kommun och regionen. Lagen om bostadsanpassningsbidrag har förändrats vilket innebär att bidrag endast kan beviljas för ombyggnation av ordinärt boende. Tidigare har kommunen haft möjlighet att hänvisa till fastighetsägaren i fall där tillgängligheten inte levt upp till gällande lagstiftning. Efter lagförändringen är detta inte längre möjligt, vilket kan innebära att den enskilde istället beviljas bidrag för ombyggnation.

En äldreplan har antagits för perioden 2019-2026. Planen utgör en vägledning för kommunens planerings- och utvecklingsarbete i frågor som rör äldreområdet.

Enligt riksdagsbeslut under 2018 har en ökning skett av antalet verksamheter som har krav på tillstånd från Inspektionen för Vård och Omsorg. Hemtjänst hör till de nya verksamheter som

omfattas. Tillståndsplikt omfattar endast privata utförare, men kommuner är skyldiga att anmäla verksamheter i egen regi. I kommunen utförs cirka hälften av hemtjänstinsatserna av privata utförare.

Ekonomi

Äldrenämndens budgetram uppgick till 765,6 mnkr och det ackumulerade utfallet för året blev 773,0 mnkr. Utfallet innebär en negativ avvikelse med 7,5 mnkr eller med 1,0 procent mot budgetramen. Äldrenämndens egen utförarorganisation redovisar ett positivt utfall jämfört med budget på 0,8 mnkr. Underskott på sammantaget 8,3 mnkr finns på beställarsidan och beror i första hand på en kraftigare volymutveckling än beräknat vad gäller hemtjänstinsatser och bidrag till bostadsanpassningsåtgärder.

Hemtjänstinsatserna har ökat med 8,8 procent vad gäller utförda insatstimmar jämfört med 2017. Nettokostnaden för beställarenhetens köp av hemtjänstinsatser från olika utförare har ökat från 212,2 mnkr 2017 till 237,4 mnkr 2018 eller med 25,2 mnkr, motsvarande en nettokostnadsökning med 11,9 procent. Kostnaden för bidrag till bostadsanpassningsåtgärder har ökat från 8,4 mnkr 2017 till 10,1 mnkr eller med 20,2 procent. Nettokostnaden för äldrenämndens verksamhet har ökat från 727,4 mnkr 2017 till 773,0 mnkr 2018 eller med 45,6 mnkr vilket motsvarar en ökning med 6,3 procent. Volymökningen/kostnadsökningen kan i första hand kopplas till en fortsatt ökning i gruppen äldre över 75 år.

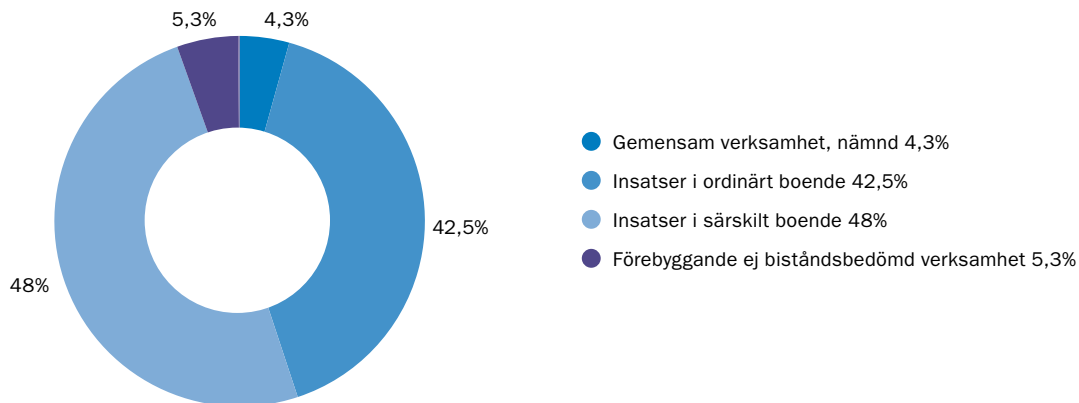
Foto: Fredrik Hjerling

Huskatt på Hagagården

EKONOMI (MNKR)	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	127	110,8	134,5
Verksamhetens kostnader	854,4	876,4	907,5
Nettokostnad*	727,4	765,6	773,0
Resultat	2,9		-7,4

*Budgeterad nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

BRUTTOKOSTNAD, FÖRDELAD PER VERKSAMHET 2017

Personal

Sjukfrånvaron har ökat. Ökningen har i första hand skett avseende långtidsjukfrånvaron.

Förbättrad fysisk och social arbetsmiljö är avgörande för att sjukfrånvaron ska kunna minska. En psykosocial arbetsmiljöenkät har använts som ett hjälpmedel för att utveckla arbetsgrupper. Representanter ur äldreförvaltningens samverkansgrupp mellan förvaltningsledning och berörda fackliga organisationer har bildat en arbetsgrupp för att utveckla arbetet med åtgärder för att minska sjukfrånvaron inom äldreförvaltningen.

Personalomsättningen har 2018 varit betydligt lägre än 2017. Skillnaden beror i första hand på färre pensionsavgångar. Volymutveckling av verksamheten har i första hand skett genom köp av tjänster från andra utförare vilket inte har medfört någon större förändring av antalet anställda inom äldreförvaltningen.

Framtida utmaningar

Antalet invånare 65 år och äldre i Haninge, kommer enligt prognoser att öka från 13 485 invånare 2018 till 15 580 invånare 2027, vilket innebär en ökning med 15,5 procent. Åldersgruppen 80-89 förväntas nästan fördubblas (84 procent) och gruppen 90 år och äldre förväntas öka med nästan 47 procent.

Insatserna inom äldreomsorgen måste bli mer flexibla och

mer anpassade utifrån den enskildes villkor och önskemål och erbjuda mer valfrihet. Miljöer, produkter och tjänster behöver utformas utifrån vetskapen att människor är olika, har olika förutsättningar och att dessa varierar över tid och vid olika situationer. Dagverksamhet och träffpunkter behöver utvecklas för att främja sociala, kulturella och fysiska aktiviteter som en del i det förebyggande arbetet.

Äldreförvaltningen behöver vara proaktiv och undersöka möjligheter till specialiserade team för att möta ny lagstiftning och kommande förändringar. För de mest sjuka äldre måste samordningen av huvudmännens insatser förbättras kraftigt.

De äldre måste erbjudas funktionella bostäder till rimlig kostnad. För ökad kundnytta och förbättrad kostnadseffektivitet i verksamheterna är utökat användande av välfärdsteknik ett viktigt utvecklingsområde.

Kompetensförsörjningen är ytterligare en utmaning som kommer att påverka äldreförvaltningen. Andelen utbildad personal fortsätter att minska och arbetsgivarvarumärket och möjligheter till utveckling inom karriären kommer att påverka möjligheter att locka medarbetare till kommunen och yrket.

Sjuktalen är besvärande höga inom flera av äldreförvaltningens verksamheter. En viktig utmaning ligger i att utveckla och implementera verk samma metoder för att minska sjuktalen.

Södertörns upphandlingsnämnd

Ansvarsområde

Södertörns upphandlingsnämnd samordnar Haninge och Nynäshamns upphandlingar av varor och tjänster för kommunernas verksamheter. Syftet är att få rätt kvalitet och bästa affärsmässiga villkor till lägsta möjliga kostnad.

Viktiga händelser

Södertörns upphandlingsnämnd samordnar upphandlingar så långt som möjligt mellan kommunerna och bolagen. Under året har 84 upphandlingar genomförts, av dessa har 31 samordnats.

Upphandling Södertörn har börjat förbereda ny upphandling av samordnad varudistribution för kommunerna på Södertörn.

Under 2018 har nämnden fått i uppdrag av respektive kommunstyrelse att lämna förslag på en mer omfattande vidareutveckling av Södertörns upphandlingsnämnd och Upphandling Södertörn för beslut i respektive kommun. Detta arbete har pågått under hösten. Förändringarna avser leverans, finansiering och vidareutveckling av gällande policy och riktlinjer.

Ekonomi

Nämndens budgetram var 23,6 mnkr. Utfallet för året blev 23,6 mnkr. Nämndens nettoresultat är noll, då resultatet balanseras över till 2019. Verksamhetens underliggande resultat för året visar på ett underskott om 451 tkr. Underskott beror på köp av konsulttjänster för upphandling (pga hög arbetsbelastning) och för rekrytering.

EKONOMI (MNKR)	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	19,8	23,6	23,6
Verksamhetens kostnader	19,8	23,6	23,6
Nettokostnad*	0	0	0
Resultat	0	0	0

*Budgeterade nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

Foto: Mostphotos

Södertörns överförmyndarnämnd

Ansvarsområde

Södertörns överförmyndarnämnd ansvarar för tillsyn och handläggning av ärenden avseende förmyndarskap, godmanskap och förvaltarskap. Överförmyndarnämnden ska genom sin tillsyn säkerställa att de som har en förordnad god man, förvaltare eller är underåriga inte lider rättsförlust.

Viktiga händelser

Beslut fattades och förberedelser genomfördes för att utvidga samverkan i Södertörns överförmyndarnämnd till att från 1 januari 2019 även omfatta Salems kommun.

Antalet ensamkommande barn i nämndens ansvarsområde har under 2018 minskat från 422 till 178. Minskningen beror på att få nya ensamkommande barn har tillkommit samt att de befintliga har fyllt 18 år eller skrivits upp i ålder.

Ekonomi

Nämndens budgetram var 28,5 mnkr. Utfallet för året blev 28,5 mnkr. Verksamhetens underliggande resultat för året visar på ett överskott om 1,7 mnkr. Resultatet balanseras över till 2019 och ger nettoresultat noll.

Avvikelsen beror dels på att arvoden till gode män för ensamkommande barn för kvartal 4 för 2017 betalades ut redan i december 2017. Kostnaden skulle annars ha belastat verksamhetsår 2018 och därmed inte kunnat återsökas från Migrationsverket. Den andra orsaken är att antalet ensamkommande barn i verksamheten har sjunkit i snabbare takt än förväntat.

EKONOMI (MNKR)	Bokslut 2017	Budget 2018	Bokslut 2018
Verksamhetens intäkter	55,3	28,5	28,5
Verksamhetens kostnader	55,3	28,5	28,5
Nettokostnad*	0	0	0
Resultat	0	0	0

*Budgeterade nettokostnad motsvarar ram enligt fullmäktige.

Foto: Mostphotos

Hjälp med att fylla i blanketter

Sammanställning koncernen

SAMMANSTÄLLNING KONCERNEN

Haninge kommuns koncern består av sex kommunala bolag och två kommunalförbund. Två bolag är helägda av kommunen och hanteras av bolaget Haninge Holding, som har som enda syfte att äga och förvalta aktierna i Haninge Bostäder AB och Tornberget Fastighetsförvaltning AB.

I sammanställning koncernen ingår rapport från de bolag och kommunalförbund där kommunen har ett bestämmande eller väsentligt inflytande, vilket definieras som lägst 20 procent av innehavet. För rapportering av kommunfullmäktiges mål och intern kontroll är enbart kommunens helägda bolag aktuella. Måluppfyllelsen för Haninge bostäder AB och Tornberget Fastighetsförvaltning AB presenteras i Uppföljning av fullmäktiges mål i tillämpliga mål. Bolagens interna kontroll rapporteras i avsnittet intern kontroll.

BOLAG	ÄGARANDEL
Haninge kommun Holding AB	100 %
Tornberget Fastighetsförvaltning AB	100 %
Haninge Bostäder AB	100 %
SRV återvinning AB	31,5 %
AB Vårlyjus	10 %
Stockholmsregionens försäkrings AB	7 %
KOMMUNALFÖRBUND	ÄGARANDEL
Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund	52,5 %
Södertörns brandförsvarsförbund	16,7 %

HANINGE KOMMUN HOLDING AB

Bolaget bildades i september 2003. Syftet är att bolaget ska verka som kommunens samlade bolagsägare i en äkta koncern. Ett särskilt syfte är att äga och förvalta aktierna i Haninge Bostäder AB och Tornberget Fastighetsförvaltning AB i Haninge. Bolaget ska genom en aktiv ägarstyrning säkerställa att de ägardirektiv som kommunfullmäktige beslutar för ägda och förvaltade kommunala bolag efterföljs.

Årets verksamhet

Bolaget har följt verksamheten i dotterbolagen genom att styrelsen löpande tagit del av ekonomiska rapporter och aktuella verksamhetsrapporter. Kommunfullmäktiges ägardirektiv till bolagen har löpande stämts av. Bolaget svarar för finansieringen av de fastigheter som Haninge Bostäder förvärvade 2003.

Ekonomiskt resultat

Årets resultat efter finansiella poster är nära ett nollresultat med ett underskott på 0,07 miljoner kronor (mnkr). Underskottet täcks av ett koncernbidrag från Haninge Bostäder.

HANINGE BOSTÄDER AB

Haninge Bostäder AB äger och förvaltar fastigheter i de flesta kommundelar inom Haninge kommun. Företagets fastighetsbestånd vid årets slut omfattar 36 registerfastigheter. Den totala uthyrningsbara arean vid utgången av 2018 utgörs till 92,8 procent av bostäder.

Årets verksamhet

6 nya hus med totalt 229 nya lägenheter färdigställdes i Jordbro under 2018. Den första inflyttningen var i februari och den sista i december. Nyproduktionen har skett på ett område nära pendeltågstationen. Detta har medfört en förtätning av stadsdelen med en mer definierad huvudgata och mer flöden och folkliv vilket är ett led i att göra stadsdelen mer attraktiv och trygg. Det är bolagets största projekt på 25 år och projektet har ökat bolagets lägenhetsbestånd med 11 procent. Trivselskapan-de markätgärder har utförts, alltifrån att uppföra nya lekparkar, justera brunnar, gräva ner djupbehållare för sophantering och laga trasiga bänkar till att förnya och förbättra gräsmattor och beskära buskar

Ekonomiskt resultat

Årets resultat efter finansiella poster uppgick till 47,9 mnkr (50,5). Bolagets soliditet uppgick på bokslutsdagen till 31,5 procent (32,2).

TORNBERGET FASTIGHETSFÖRVALTNINGS AB I HANINGE

Bolagets verksamhet omfattar ägande och förvaltning av fastigheter för kommunala ändamål. Syftet är att bedriva en effektiv och serviceinriktad fastighetsförvaltning som tillgodoser kommunens behov av ändamålsenliga lokaler.

Årets verksamhet

Under året har flera projekt färdigställts, så som Vikingaskolan, Vendelsömalmskolans hus G och kommunens två första konceptförskolor Vargbergets förskola och Skogslindens förskola. I höstas invigdes den nya idrottshallen Lyckebyhallen. I Västerhaninge startade under sommaren byggnation av den nya fullstora idrottshallen Åbyhallen. Invid Åbyhallen påbörjades under hösten byggnationen av den nya Åbyskolan. På flera objekt har ny datoriserad styr- och övervakningsutrustning installerats som ett led i arbetet för en bättre hushållning av energi. Arbeten med att förbättra tillgängligheten för funktionshindrade har utförts bland annat i Kulturhuset och Torvalla sim- och sporthall.

Ekonomiskt resultat

Tornbergets resultat efter finansiella poster uppgick till 0,4 mnkr (0,05). Soliditeten uppgick på bokslutsdagen till 1,6 procent (1,8).

Framtida utveckling

Över hälften, 54 procent, av de lokaler som Tornberget förvaltar är uppförda under perioden 1960–1979 och ytterligare 10 procent är uppförda före 1960. Lokalytan på byggnader som uppförts före 1980 utgör två tredjedelar av byggnadsbeståndet. Omfattande investeringsmedel behöver läggas på renoveringar och utbyte av dessa byggnader från miljonprogrammets dagar. Dessa är byggda efter dåtidens myndighetskrav och teknik med de brister som detta senare har visat sig innebära. Trots stora insatser som gjorts genom åren så börjar byggnaderna nu undan för undan att tjäna ut. Det innebär bland annat att stora åtgärder så som exempelvis stambyten måste göras.

Foto: Fredrik Hjerling

Nya bostäder i Jordbro

SRV ÅTERVINNING AB

SRV är ett avfalls- och återvinningsbolag med verksamhet på Södertörn i Stockholmsregionen. Bolaget har sitt säte i Huddinge och ägs av kommunerna Haninge, Botkyrka och Huddinge med vardera 31,5 andelar samt Nynäshamn och Salem med 2,75 andelar var. Verksamheten omfattar insamling och förädling av avfall och återvinningsmaterial. SRV samlar in avfall från 145 600 hushåll i ägarkommunerna och har därutöver 5 900 verksamhetskunder.

Årets verksamhet

Arbetet med att minska avfallens miljöpåverkan fortsätter. Avfallet används i hög utsträckning till kraftvärmeverk för fjärrvärme. Arbetet är fokuserat på att nå EUs mål för återvinning där dagens 30 procentiga materialåtervinning skall höjas till 70 procent. Hushåll som valt att sortera matavfallet har under 2018 ökat med 11 procent och hushåll som föredrar tjänsten Sortera hemma har ökat med 12 procent. Under året har arbetet med uppbyggnad av SRVs återvinningsanläggning på Gladö fortsatt.

Ekonomiskt resultat

Resultatet efter finansiella poster uppgår till 50,9 mnkr (22,8). Soliditeten uppgick till 34,9 procent (31,0).

Framtida utveckling

Under våren 2016 presenterades en utredning som regeringen tillsatt kring kommunernas övertagande av ansvaret för förpackningsinsamling. En möjlig framtida förändring är att kommunerna kommer att åläggas att även samla in förpackningar. Bolaget strävar efter att öka materialåtervinningen inom de fem ägarkommunerna.

SÖDERTÖRNS MILJÖ- OCH HÄLSOSKYDDSFÖRBUND

Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund (SMOHF) bildades 2008 av kommunerna Haninge, Nynäshamn och Tyresö. Haninges ägarandel är 52,5 procent. Förbundets uppdrag är att bedriva den provning och tillsyn som kommunerna är skyldiga att utföra enligt miljöbalken, livsmedelslagen och angränsande lagar, förordningar och föreskrifter. Målet med tillsynen är att de verksamheter som bedrivs inom kommunerna inte ska ha negativ inverkan på miljö och hälsa. Förbundet har också som uppgift att erbjuda kompetens till kommunernas frivilliga miljöarbete, lämna stöd till fysisk planering och bygglovsverksamhet, besvara remisser och delta i medlemmarnas krisberedskap.

Ekonomiskt resultat

Årets resultat efter finansiella poster är samma som året innan och upp går till minus 0,1 mnkr.

SAMMANSTÄLLD REDOVISNING OCH ANALYS

Syftet med den sammanställda redovisningen är att ge en sammanfattande bild av koncernens ekonomiska ställning och åtaganden. Den sammanställda redovisningen har upprättats enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering.

Detta innebär att endast ägda andelar av tillgångar och skulder respektive intäkter och kostnader räknas med. Koncernrapporterna, resultat- och balansräkning samt finansieringsanalys har upprättats enligt lagen om kommunal redovisning. Interna transaktioner mellan de olika enheterna har i allt väsentligt eliminerats. Det ingående värdet på obeskattade reserver hänförs till eget kapital och latent skatt.

Ekonomiskt resultat

Kommunkoncernen visar ett positivt resultat för år 2018 på 156,1 mnkr (180,7). Haninge kommun redovisar en vinst på 90,7 mnkr (123,5).

Kapacitet

Det egna kapitalet i koncernen är vid 2018 års slut 2 165,7 mnkr vilket är en ökning från 2017 med 150,3 mnkr. Soliditeten för 2018 var 25,9 procent vilket är något lägre än föregående år då den var 26,5 procent. Likvida medel har under året ökat med 180 mnkr till 982,9 mnkr.

UPPDRAGSFÖRETAG

Utöver kommunal verksamhet i bolags- eller kommunalförbundsform, som redovisats i den sammanställda redovisningen, får kommunfullmäktige, om det inte i lag eller annan författning anges att angelägenheten ska bedrivas av en kommunal nämnd, besluta att lämna över skötseln av en kommunal angelägenhet till en privat utförare. Med en privat utförare avses en juridisk person eller en enskild individ som har hand om skötseln av en kommunal angelägenhet. Kommunallagen reglerar vad som menas med privat utförare och vissa stiftelser och föreningar är undantagna.

Haninge kommun omfattas av rapportskyldigheten till Utförarregistret hos Statistiska centralbyrån (SCB) för utförare inom skola, vård och omsorg, som har utfört tjänster för ett tröskelvärde på minst 100 000 kr.

Kostnaderna för uppdragsföretag är en del av redovisningen av kostnader för köp av verksamhet.

KOMMUNAL VERKSAMHET PÅ ENTREPRENAD VIA UPPDRAGSFÖRETAG

Genom att använda sig av uppdragsföretag erbjuder kommunen en större valfrihet. Kommunen har fortfarande huvudansvaret för att tjänsterna erbjuds till medborgarna.

Några exempel på verksamheter i kommunen där uppdragsföretag används är

- Färdtjänst
- Skolskjutstransporter
- Förskolor och skolor
- Vård- och omsorgsboenden

Årsbokslut

RESULTATRÄKNING (Belopp i mnkr)		KOMMUNEN				SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
		Budget 2018	2018-12-31	2017-12-31	Förändring 2018/2017	2018-12-31	2017-12-31
Verksamhetens intäkter	Not 1, 2	1 215,0	1 234,0	1 190,4	43,6	1 569,2	1 497,0
Verksamhetens kostnader	Not 2, 3	-5 656,4	-5 661,0	-5 409,4	-251,6	-5 707,8	-5 453,6
Avskrivningar	Not 4	-70,0	-93,0	-78,5	-14,5	-255,8	-227,1
Verksamhetens nettokostnader		-4 511,4	-4 520,0	-4 297,5	-222,5	-4 394,4	-4 183,7
Skatteintäkter	Not 5	3 724,0	3 685,7	3 565,1	120,6	3 685,7	3 565,1
Generella statsbidrag och utjämning	Not 6	885,0	922,7	854,8	67,9	922,7	854,8
Finansiella intäkter	Not 7	18,0	11,4	9,2	2,2	-1,0	-1,0
Finansiella kostnader	Not 8	-4,0	-9,1	-8,1	-1,0	-56,9	-54,5
Resultat före extraordinära poster		111,6	90,7	123,5	-32,8	156,1	180,7
Extraordinära intäkter		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Extraordinära kostnader		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skattekostnader		0,0	0,0	0,0	0,0	-12,2	-11,8
Årets resultat		111,6	90,7	123,5	-32,8	143,9	168,9
varav exploateringsvinst		8,0	13,0	8,1	4,9	0,0	0,0
varav realisationsvinst		0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

BALANSRÄKNING (Belopp i mnkr)		KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Anläggningstillgångar					
<i>Immateriella anläggningstillgångar</i>					
Immateriella anläggningstillgångar	Not 9	0,7	1,4	0,7	1,4
<i>Materiella anläggningstillgångar</i>					
Fastigheter och anläggningar	Not 10	1 806,9	1 538,9	5 906,5	4 926,0
Maskiner, inventarier	Not 11	159,1	128,9	276,0	216,1
Pågående ny- till- och ombyggnad	Not 12	294,6	243,0	462,3	831,3
<i>Finansiella anläggningstillgångar</i>					
Aktier, andelar	Not 13	94,5	87,7	51,6	44,7
Långfristiga fordringar	Not 14	31,6	27,0	31,6	27,0
Summa anläggningstillgångar		2 387,4	2 026,9	6 728,7	6 046,5
Omsättningstillgångar					
Förråd och lager		0,1	0,1	0,4	0,3
Exploateringsområden	Not 15	50,1	198,4	53,1	198,4
Kortfristiga fordringar	Not 16	561,4	499,7	600,9	543,2
Kassa och bank	Not 17	944,1	784,6	982,9	802,9
Summa Omsättningstillgångar		1 555,7	1 482,8	1 637,3	1 544,8
SUMMA TILLGÅNGAR		3 943,1	3 509,7	8 366,0	7 591,3
Eget kapital					
Årets resultat	Not 18	90,7	123,5	143,9	168,9
Övrigt eget kapital		1 631,9	1 501,6	2 022,2	1 846,5
Summa eget kapital		1 722,6	1 625,1	2 166,1	2 015,4
Avsättningar					
Pensioner och liknande förpliktelser	Not 19	460,5	394,7	482,3	415,4
Övriga avsättningar	Not 20	0,0	0,0	103,5	99,1
Summa avsättningar		460,5	394,7	585,8	514,5
Skulder					
VA långfristiga skulder	Not 21	551,1	512,8	551,1	512,8
Långfristiga skulder	Not 21	11,7	7,6	3 161,9	2 613,7
Kortfristiga skulder	Not 22	1 197,2	969,5	1 901,1	1 934,9
Summa skulder		1 760,0	1 489,9	5 614,1	5 061,4
SUMMA SKULDER OCH EGET KAPITAL		3 943,1	3 509,7	8 366,0	7 591,3
Ansvarförbindelser och ställda panter					
<i>Ställda panter</i>					
Fastighetsinteckningar		0,0	0,0	971,0	971,0
Företagsinteckningar		0,0	0,0	0,3	0,3
Övrigt		0,0	0,0	27,5	27,5
<i>Ansvarförbindelser</i>					
Pensionsskuld kommunanställda		1 324,1	1 361,0	1 324,1	1 361,0
Borgensförbindelser		6 468,3	5 707,5	6 468,3	5 707,5
Kommunalt förlustansvar för egna hem		0,1	0,2	0,1	0,2
Leasingavtal		35,6	26,9	59,1	32,4
Pensionsåtaganden i kommunala bolag		32,5	34,4	32,5	34,4
Fastigo		0,0	0,0	0,2	0,2

KASSAFLÖDESANALYS (Belopp i mnkr)		KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
		2018-12-31	2017-12-31	2018-12-31	2017-12-31
Den löpande verksamheten					
Årets resultat		90,7	123,5	143,9	168,9
Justering för ej likviditetspåverkande poster	Not 24	7,3	2,3	7,3	2,3
Avskrivningar		93,0	78,5	255,8	227,1
Upplösning av anslutningsavgifter VA		-11,1	-9,4	-11,1	-9,4
Förändring pensionsavsättning		65,8	26,6	66,9	26,0
Förändring övriga avsättningar		0,0	-56,2	4,4	-42,1
Förändring kortfristiga fordringar		86,6	59,2	87,6	53,9
Förändring förråd och varulager		0,0	0,0	-0,1	0,1
Förändring kortfristiga skulder		227,7	61,8	-33,8	857,9
Kassaflöde från den löpande verksamheten		560,0	286,3	520,9	1 284,7
Investeringsverksamheten					
Investeringar i immateriella anläggningstillgångar	Not 25	-0,8	0,0	-0,8	0,0
Investeringar i materiella anläggningstillgångar	Not 26	-441,9	-334,4	-926,3	-1 042,6
Investeringar i finansiella anläggningstillgångar		-6,8	-4,3	-6,9	-2,2
Kassaflöde från investeringsverksamheten		-449,5	-338,7	-934,0	-1 044,8
Finansieringsverksamheten					
Nyupptagna lån		0,0	0,0	0,0	0,0
Amortering av långfristiga skulder		4,1	2,4	4,1	2,4
Förändring övriga långfristiga skulder		0,0	0,0	544,1	-330,1
Förändring långfristiga fordringar		-4,6	-4,3	-4,6	-4,3
Ökning anslutningsavgifter VA	Not 27	49,5	90,6	49,5	90,6
Kassaflöde från finansieringsverksamheten		49,0	88,7	593,1	-241,4
Årets kassaflöde		159,5	36,3	180,0	-1,5
Likvida medel vid årets början		784,6	748,3	802,9	804,4
Likvida medel vid årets slut		944,1	784,6	982,9	802,9

NOT 1. Verksamhetens intäkter	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Statsbidrag	525,8	535,8	525,8	535,8
Avgifter och ersättningar	345,8	313,1	352,7	319,8
Övriga intäkter	362,4	341,5	1 198,2	1 110,1
Avgår interna eliminerings	-	-	-507,5	-468,7
Summa	1 234,0	1 190,4	1 569,2	1 497,0

Avser verksamhetens intäkter. Skatteintäkter och generella stats- och landstingsbidrag ingår inte.

NOT 2. Jämförelsestörande poster	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Infrastrukturinvesteringar Vega motorvägsavfart	-	41,2	-	41,2
Summa	-	41,2	-	41,2

NOT 3. Verksamhetens kostnader	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Främmande tjänster	1 722,1	1 651,6	1 808,1	1 734,4
Inventarier	31,2	34,7	31,2	34,8
Lokalhyror	509,0	467,8	510,9	469,5
Personalkostnader	2 759,9	2 602,4	2 892,8	2 724,1
Övrigt	638,8	652,9	972,3	959,5
Avgår interna eliminerings	-	-	-507,5	-468,7
Summa	5 661,0	5 409,4	5 707,8	5 453,6

NOT 4. Avskrivningar och nedskrivningar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Avskrivningar enl plan				
Immateriella anläggningar	1,6	1,4	2018	1,4
Fastigheter och anläggningar	53,6	41,7	1,6	166,4
Inventarier	37,8	33,6	190,1	57,5
			64,1	
Nedskrivningar				
Nedskrivningar av anläggningar	-	1,8	-	1,8
Summa	93,0	78,5	255,8	227,1

NOT 5. Skatteintäkter	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Preliminär kommunalskatt	3 703,5	3 578,1	3 703,5	3 578,1
Preliminär slutavräkning innevarande år	-5,3	-17,4	-5,3	-17,4
Slutavräkningsdifferens tidigare år	-12,5	4,5	-12,5	4,5
Övrig skatt	0,0	-0,1	0,0	-0,1
Summa	3 685,7	3 565,1	3 685,7	3 565,1

NOT 6. Generella statsbidrag och utjämning	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Inkomstutjämnings bidrag	705,4	657,7	705,4	657,7
Kommunal fastighetsavgift	146,4	141,1	146,4	141,1
Regleringsavgift/bidrag	13,8	-0,8	13,8	-0,8
Kostnadsutjämningsbidrag	88,4	75,2	88,4	75,2
Generella statsbidrag	48,3	48,8	48,3	48,8
Bidrag LSS-utjämning	-79,6	-67,2	-79,6	-67,2
Summa	922,7	854,8	922,7	854,8

NOT 7. Finansiella intäkter	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Erhållna dröjsmålsräntor	0,3	0,6	0,3	0,6
Negativ inlåningsränta	-1,4	-2,5	-1,4	-2,5
Övriga finansiella intäkter	12,5	11,1	12,5	11,1
Avgår interna elimineringsar	-	-	-12,4	-10,8
Summa	11,4	9,2	-1,0	-1,0

NOT 8. Finansiella kostnader	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Ränta på pensionsskuld	8,2	7,3	8,2	7,3
Ränta på leasingsskuld	0,2	0,2	0,2	0,2
Övriga finansiella kostnader	0,7	0,6	60,9	57,8
Avgår interna elimineringsar	-	-	-12,4	-10,8
Summa	9,1	8,1	56,9	54,5

NOT 9. Immateriella anläggningstillgångar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Ingående balans	1,4	2,8	1,4	2,8
Årets investering	0,8	0,0	0,8	0,0
Avskrivningar	-1,5	-1,4	-1,5	-1,4
Summa	0,7	1,4	0,7	1,4

Linjär avskrivning tillämpas för samtliga anläggningar.

NOT 10. Fastigheter och anläggningar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Ingående balans	1 538,9	1 242,6	4 926,0	4 471,5
varav VA	1 203,0	800,8	800,8	800,8
Årets investering	321,6	344,9	1 172,3	620,8
varav VA	209,4	306,8	306,8	306,8
Årets avskrivningar	-53,6	-41,7	-190,1	-166,4
varav VA	-31,5	-24,9	-31,5	-24,9
Årets nedskrivningar	-	-1,8	-	-1,8
varav VA	-	-	-	-
Anskaffningsvärde utrangerade inventarier	-2,0	-1,3	-3,3	-1,3
varav VA	-	-0,7	-	-0,7
Ackumulerade avskrivningar utrangerade inventarier	2,0	1,3	2,0	1,3
varav VA	-	0,7	-	0,7
Omklassificering till maskiner och Inventarier	-	-5,1	-	-5,1
varav VA	-	-2,7	-	-2,7
Justering av ingående balans VA	-	123,0	-	123,0
Justering av ingående balans	-	-	-0,4	7,0
Summa	1 806,9	1 538,9	5 906,5	4 926,0

Linjär avskrivning tillämpas för samtliga anläggningar. Pågående investeringar skrivs ej av.

Specifikation fastigheter och anläggningar	2018	2017
Allmän markreserv	72,5	72,8
Verksamhetsfastigheter		
Fritidsanläggningar	77,0	62,2
Skolanläggningar	75,8	4,3
Sociala lokaler	6,1	5,2
Övriga lokaler	-	0,2
Summa	158,9	71,9
Publika fastigheter		
Gator	156,3	152,0
Parker	33,2	33,4
Summa	189,5	185,4
Fastigheter för affärsdrivande verksamhet	1 386,0	1 208,8

NOT 11. Maskiner och inventarier	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Ingående balans	128,9	103,8	216,1	193,1
varav VA	2,7	2,1	2,7	2,1
Årets investering	68,7	53,7	125,0	75,7
varav VA	-	0,3	-	0,3
Årets avskrivningar	-37,8	-33,6	-64,1	-57,5
varav VA	-1,1	-2,3	-1,1	-2,3
Anskaffningsvärde uttrangerade inventarier	-18,1	-20,8	-18,4	-23,2
varav VA	0,0	0,0	0,0	0,0
Ackumulerade avskrivningar uttrangerade inventarier	17,4	20,8	17,4	23,0
varav VA	-	-	-	-
Omklassificering från fastigheter	-	5,0	-	5,0
varav VA	-	2,7	-	2,7
Justering av ingående balans VA	-	-0,1	-	-0,1
Summa	159,1	128,9	276,0	216,1
Därav finansiell leasing				
Ingående balans	7,2	4,8		
Årets investering	6,3	3,7		
Förändring ackumulerade avskrivningar	-2,1	-1,3		
Summa	11,4	7,2		

NOT 12. Pågående ny-, till- och ombyggnad	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Pågående investeringar	294,6	243,0	462,3	831,3
varav VA	37,3	92,3	37,3	92,3
Summa	294,6	243,0	462,3	831,3

NOT 13. Aktier och andelar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Aktier och andelar	76,3	69,5	77,9	71,0
Grundfond Tyrestaskogen	8,0	8,0	8,0	8,0
Bostadsrätter*	10,2	10,2	10,2	10,2
Avgår interna elimineringsar	-	-	-44,5	-44,5
Summa	94,5	87,7	51,6	44,7

* 35 stycken

Aktieförteckning	Antal	Andel %	Nominellt värde, kr	Anskaffningsvärde, kr
Haninge kommun Holding AB	44 100	100	1 000	44 100 000
Inera AB	5	3,3	8 500	42 500
SKL Kommentus	19	0,01	100	1 900
SRV Återvinning AB	5 600	31,5	500	350 000
Stockholmsregionens Försäkrings AB	72 956	7,1	100	7 295 600
Världus AB	5 275	10,6	100	527 500
Summa				52 317 500

Andelar (kr)	2018-12-31
Folkets Hus Vendelsö 100 och Handen 100	1
Stockholms företagarförening	1 040
Södertörns Jordbrukskassa	477
Kommuninvest ekonomisk förening	23 945 218
Summa	23 946 736

NOT 14. Långfristiga fordringar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Diverse lån	15,0	15,3	15,0	15,3
Lån för gatukostnadsavgift	3,5	1,6	3,5	1,6
Lån för VA-anslutningsavgift	13,1	10,1	13,1	10,1
Summa	31,6	27,0	31,6	27,0

NOT 15. Exploateringsområden	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Ingående balans	198,4	312,4	198,4	312,4
Exploateringsintäkter	-341,6	-223,3	-338,6	-223,3
Exploateringskostnader	180,3	101,2	180,3	101,2
Exploateringsvinster	13,0	8,1	13,0	8,1
Summa	50,1	198,4	53,1	198,4

NOT 16. Kortfristiga fordringar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Kundfordringar	101,6	83,7	132,8	118,1
Kundfordringar kommunala företag	4,0	2,3	304,2	143,5
Momsfordran	80,4	67,6	80,9	68,4
Fordringar hos staten	0,3	9,6	0,3	10,1
Fordringar hos anställda	0,3	0,2	0,3	0,2
Upplupna skatteintäkter	86,4	74,5	86,4	74,5
Interimsfordringar	176,6	177,3	185,4	184,0
Ej erhållna externa projektmedel	7,7	6,3	7,7	6,3
Övriga fordringar	104,1	78,2	123,4	105,8
Avgår interna elimineringar	-	-	-320,5	-167,7
Summa	561,4	499,7	600,9	543,2

NOT 17. Kassa och bank	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Bankmedel	944,1	784,6	982,9	802,9
Summa	944,1	784,6	982,9	802,9

NOT 18. Eget kapital	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Ingående eget kapital	1 625,1	1 499,3	2 015,4	1 844,2
Justering av eget kapital*	6,8	2,3	6,8	2,3
Övrigt eget kapital	-	-	-	-
Årets resultat	90,7	123,5	143,9	168,9
Utgående eget kapital	1 722,6	1 625,1	2 166,1	2 015,4

*Insatskapital till Kommuninvest.

NOT 19. Avsättningar för pensioner	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Avsättningar för pensioner	460,5	394,7	482,3	415,4
Summa	460,5	394,7	482,3	415,4

Ingående avsättning pensionsförpliktelser	394,7	368,1
Nya förpliktelser under året varav	66,4	30,3
Nyintjänad pension	61,3	20,7
Ränte- och basbeloppsuppräknig	8,4	7,6
Ändring av försäkringstekniska grunder	0,0	0,0
Pension till efterlevande	1,8	0,4
Övrig post	-5,1	1,7
Årets utbetalningar	-11,7	-10,7
Felaktigt redovisad avsättning för pensioner 2017	-2,2	2,2
Förändring löneskatt	13,3	4,8
Summa avsatt till pensioner	460,5	394,7
Aktualiseringsgrad	93%	93%
Pensionsmedlens användning		
Medel använda i verksamhet, så kallade återlån. Se RKR 7.1.	460,5	394,7

I enlighet med rekommendation 17.2 från RKR ingår den särskilda löneskatten i avsättningen till pensioner med 24,26%. Pensionsskulden är beräknad enligt prognos från KPA per 2018-12-31.

NOT 20. Övriga avsättningar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Avsättning till skatt	-	-	64,5	63,4
Avsättning till efterbehandling/sluttäckning deponi	-	-	39,0	35,7
Summa	-	-	103,5	99,1

NOT 21. Långfristiga skulder	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
VA långfristiga skulder				
VA aktiverade anslutningsavgifter	603,9	556,4		
VA ackumulerade upplösningar anslutningsavgifter	-64,8	-53,6		
Investeringsfond VA	12,0	10,0		
Summa	551,1	512,8		
Långfristiga skulder				
Långfristig leasingkulld	11,3	7,2		
Skuld stiftelser	0,4	0,4		
Summa	11,7	7,6		
Långfristiga skulder				
Haninge kommun			11,7	7,6
Haninge Kommun Holding AB (koncern)			3116,0	2567,5
SRV Återvinning AB			34,2	38,6
Södertörns miljö- och hälsoskyddsförbund			-	-
Summa			3 161,9	2 613,7

NOT 22. Kortfristiga skulder	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Leverantörsskulder	235,6	217,3	249,5	229,5
Leverantörsskulder kommunala företag	20,3	40,6	20,3	40,6
Kostnad timanställda, betalas månaden efter	15,2	14,8	15,2	14,8
Löneskatt	48,8	46,5	48,8	46,5
Semesterlöneskulld	132,8	129,4	132,8	131,1
Individuell pensionsandel	80,3	83,8	80,3	83,8
Moms	3,6	6,3	3,6	6,3
Preliminär skatt	41,2	39,2	41,2	39,2
Förutbetalda skatteintäkter	35,3	30,2	35,3	30,2
Civildövsvarsföreningen	4,6	4,5	4,6	4,5
Interimsskulder	118,7	84,7	289,0	219,6
Erhållna ej utnyttjade projektmedel	71,9	60,7	71,9	60,7
Övriga skulder	89,1	70,9	168,3	179,5
Övriga skulder koncernföretag	299,8	140,6	299,8	140,6
Kortfristig del av långfristig skuld	-	-	761,0	875,7
Avgår interna elimineringar	-	-	-320,5	-167,7
Summa	1 197,2	969,5	1 901,1	1 934,9

NOT 23. Ansvarsförbindelser och ställda panter

PENSIONSSKULD KOMMUNANSTÄLLDA

I enlighet med den kommunala redovisningslagen har den inarbetade pensionen till och med 1997-12-31 lyfts ur balansräkningen och redovisas som en ansvarsförbindelse. Beloppet är en prognos som är framräknad av KPA med aktualiseringsgrad: 93%.

BORGENSÅTAGANDEN 2018-12-31	Ursprungligt lånebelopp	Återstående lånebelopp
Föreningar		
Bostadsrättsföreningar	585,7	465,4
Samfällighetsföreningar	30,0	30,0
Västerhaninge Tennisklubb	4,5	1,3
Österhaninge Ridklubb	0,3	0,1
Ornö Fiber Ekonomisk förening	7,5	7,0
Summa	628,0	503,8
Bolag med kommunal anknytning		
Haninge kommun Holding AB	118,0	118,0
Tornberget Fastighetsförvaltnings AB i Haninge	2 790,0	2 790,0
SRV återvinning AB*	74,7	62,2
Summa	2 982,7	2 970,2
Kommuninvest**		2 994,3
Summa		2 994,3

* Beloppen avser Haninge kommuns andel, vilken uppgår till 31,5 % av det totala borgensåtagandet som ägarkommunerna har ställt för SRV återvinning AB per 2018-12-31.

** Haninge kommun har i januari 2003 ingått en solidarisk borgen som för egen skuld för Kommuninvest i Sverige AB:s samtliga förpliktelser. Samtliga 288 kommuner som per 2018-12-31 var medlemmar i Kommuninvest ekonomisk förening har ingått likalydande borgensförbindelser. Mellan samtliga medlemmar har ingåtts ett regressavtal som reglerar fördelningen av ansvaret mellan medlemskommunerna.

Per 2018-12-31 uppgick Kommuninvest i Sverige AB:s totala förpliktelser till 404 804 mnkr och Haninge kommuns del är 0,74 % av dessa.

KOMMUNALT FÖRLUSTANSVAR EGNAHEM 2018-12-31	Låneskuld	40 % av låneskuld
SBAB 5 st.	0,3	0,1

Leasing

Beräkningarna av kommunens leasingåtaganden är framtagna av Leaseright KB.

FINANSIELLA LEASINGAVTAL ÖVER 3 ÅR

	KOMMUNEN	
	2018	2017
Fordon		
Totala minimileasingavgifter	11,5	7,3
Nuvärde minimileasingavgift	11,3	7,2
Därav som förfaller inom ett år	2,4	1,4
Därav som förfaller om ett till fem år	8,9	5,8
Därav som förfaller efter fem år		
Operationella leasingavtal (avser ej uppsägningsbara avtal som överstiger 3 år)		
Nuvärde minimileasingavgifter	24,1	19,6
Framtida leasingavgifter som förfaller inom ett år	12,1	12,4
Framtida leasingavgifter som förfaller om ett till fem år	12,0	7,2
Framtida leasingavgifter som förfaller efter fem år	-	-

PENSIONSÅTAGANDEN 2018-12-31

Bolag	Andel av totalt åtagande	
Södertörns Brandförsvärsförbund, totalt 129,9 mnkr	25,04%	32,5
Summa		32,5

NOT 24. Justering för övriga ej likviditetspåverkande poster	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Justering av eget kapital*	6,8	2,3	6,8	2,3
Realisationsvinster/förluster	0,2	-	0,2	-
Kostnadsförda investeringsprojekt	0,3	-	0,3	-
Summa	7,3	2,3	7,3	2,3

*Insatskapital till Kommuninvest

NOT 25. Investeringar i immateriella anläggningstillgångar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Årets investeringar i immateriella anläggningstillgångar	0,8	-	0,8	-
Summa	0,8	-	0,8	-

NOT 26. Investeringar i materiella anläggningstillgångar	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Årets investering i fastigheter och mark	321,6	344,9	1 172,3	620,8
Årets investering i inventarier	68,7	53,7	125,0	75,7
Årets förändring av investeringar i pågående ny-, till- och ombyggnader	51,6	-64,2	-371,0	346,1
Summa	441,9	334,4	926,3	1 042,6

NOT 27. Övriga tillförda medel VA-verksamheten	KOMMUNEN		SAMMANSTÄLLD REDOVISNING	
	2018	2017	2018	2017
Ökning av skulden till VA kunderna i kommunen	49,5	90,6	49,5	90,6
Summa	49,5	90,6	49,5	90,6

Enligt VA-lagen bokförs inbetalda anläggningsintäkter som skuld till VA-kunderna.

NOT 28. Upplysningar om finansiella instrument**Finansiella instrument i Haninge kommun**

Haninge kommun innehar inga säkringsinstrument.

Finansiella instrument i Tornberget Fastighetsförvaltnings AB i Haninge

Tornberget Fastighetsförvaltnings AB i Haninge innehar inga säkringsinstrument.

Finansiella instrument i Haninge Bostäder AB

Avtal om ränteswappar ingås i syfte att minimera ränterisker och att uppnå önskad räntebindningstid. Intäkter och kostnader för ränteswappar netto redovisas under räntekostnader. Marknadsvärdeförändring under swapavtalens löptid redovisas inte i resultatet. Redovisning av finansiella instrument sker enligt kapitel 11 i K3 vilket innebär tillämpning av säkringsredovisning.

På balansdagen fanns ränterörliga lån på tillsammans 564 500 tkr, swapavtal om nominellt 222 000 tkr har ingåtts för att säkra framtida räntekostnader. Effektiviteten av säkringen förväntas vara hög.

Marknadsvärdet har beräknats som de kostnader/intäkter som hade uppstått om kontrakten stängts på balansdagen. Marknadsvärdet baseras på förmedlade kreditinstituts värdering, vars rimlighet prövas genom diskontering av beräknade framtida kassaflöden enligt kontraktens villkor och förfallodagar och med utgångspunkt i marknadsräntan för liknande instrument på balansdagen.

Swapporföljens totala marknadsvärde uppgick till -2 863 tkr på balansdagen. Genomsnittlig löptid per balansdagen är 5,7 år.

RESULTATRÄKNING (tkr), Vatten och avlopp		2018	2017
Verksamhetens intäkter		156 164	136 529
Verksamhetens externa intäkter			
Brukningssavgifter		129 289	115 367
Övriga intäkter	Not 1	3 525	3 301
Anläggningsavgifter		51 163	93 237
Periodisering årets anläggningsavgifter		-47 462	-88 575
Periodisering tidigare års anläggningsavgifter		11 129	9 357
Förändring av kortfristig skuld till abonnentkollektivet (f.d. Va-fonden)		103	-1 691
Avsättning till investeringsfond		-2 000	-2 000
Interna intäkter (inom koncernen)	Not 1 A	10 417	7 533
Verksamhetens kostnader		144 422	128 361
Verksamhetens kostnader	Not 2	102 922	92 040
Interna kostnader (inom koncernen)	Not 3	9 233	9 070
Avskrivningar	Not 4	32 267	27 251
Verksamhetens nettoresultat		11 742	8 168
Finansiella intäkter	Not 5	8 961	7 547
Finansiella kostnader	Not 6	-20 703	-15 715
Resultat före extraordinära poster		0	0
Extraordinära intäkter		0	0
Extraordinära kostnader		0	0
Periodens resultat		0	0

BALANSRÄKNING (tkr), Vatten och avlopp		2018	2017
Anläggningstillgångar		2018-12-31	2017-12-31
Mark, byggn, tekn anl.	Not 7	1 506 715	1 295 256
Maskiner, inventarier	Not 8	1 622	2 658
Summa anläggningstillgångar		1 508 337	1 297 914
Omsättningstillgångar			
Kortfristiga fordringar	Not 9	18 311	14 674
Kassa och bank	Not 10	5 677	2 197
Summa Omsättningstillgångar		23 988	16 871
Summa tillgångar		1 532 325	1 314 785
Eget kapital, avsättningar och skulder			
Ingående eget kapital		-	-
Årets resultat		-	-
Summa eget kapital		-	-
Avsättning för pensioner (pensionsskuld)	Not 11	-	-
Skulder			
Långfristiga skulder	Not 12	539 095	502 761
VA kommunlån	Not 13	953 157	780 964
Investeringsfond		12 000	10 000
Kortfristiga skulder	Not 14	13 729	10 784
Övriga skulder	Not 15	14 344	10 276
Summa skulder		1 532 325	1 314 785
Summa skulder och eget kapital		1 532 325	1 314 785

NOT 1. Övriga intäkter	2018	2017
Externslam Hallsten	2 697	2 485
Radio- och mobilmastar	119	117
Uthyrning och försäljning av vattenmätare	54	93
Tekniska tjänster	461	426
Driftbidrag	194	180
Summa	3 525	3 301

NOT 1A. Interna intäkter	2018	2017
VA-avgifter future	2 709	1 619
Intern övrig tjänst	2 300	1 359
Internt debiterad tid mot plan och investeringar	5 408	4 555
Interna intäkter anslag	0	0
Summa	10 417	7 533

NOT 2. Verksamhetens kostnader	2018	2017
Tjänster, material och förnödenheter	27 774	24 936
Köpt dricksvatten från Stockholm Vatten	19 982	17 968
Avlopp till Stockholm Vatten	18 150	15 926
Elenergi	4 202	3 922
Personalkostnader	32 814	29 288
Summa	102 922	92 040

NOT 3. Interna kostnader	2018	2017	Fördelningsnyckel	Motiv
Interna årsavtal KSF	1 964	1 995	Omsättn.- personalrelaterat i %	Schablon nyttjandegrad
Interna data- och teletjänster	1 673	1 861	Per dator och anknötning	Schablon per användare
Intern lokalhyra	1 426	1 425	Antal rum och yta	
Interna tekniska tjänster SBF	2 169	2 078	Omsättn.- personalrelaterat i %	Schablon nyttjandegrad
Fordonskostnader	1 571	1 639	Faktiskt debiterad kostnad	
Förbrukningsmaterial, arbetskläder mm	54	44	Faktiskt uttag ur förråd	
Övriga interna tjänster	376	28	Faktiskt debiterad kostnad	
Summa	9 070	9 070		

NOT 4. Avskrivningar	2018	2017
Avskrivning fastigheter enl plan	31 231	24 904
Avskrivningar inventarier	1 036	2 347
Summa	32 267	27 251

NOT 5. Finansiella intäkter	2018	2017
Ränta VA-fond	73	58
Ränta dagssaldo	126	130
Ränta på anläggningsavgifter	8 709	7 336
Övriga finansiella intäkter	53	23
Summa	8 961	7 547

NOT 6. Finansiella kostnader	2018	2017
Internräntekostnad	20 703	15 713
Övrig räntekostnad	0	2
Summa	20 703	15 715

NOT 7. Mark, byggn. tekniska anläggningar	2018	2017
Ingående anskaffningsvärde	1 501 419	1 047 205
Årets inköp aktiverat	209 379	306 805
Pågående arbete	133 347	92 296
Omklassificering till maskiner och inventerier		-2 673
Justeringpost felaktigt IB		57 786
Utgående anskaffningsvärde	1 844 145	1 501 419
Ingående avskrivning enligt plan	-206 163	-181 726
Årets avskrivningar enl plan	-31 231	-24 904
Justeringpost felaktigt IB		467
Utgående avskrivningar	-237 394	-206 163
Restvärde	1 606 751	1 295 256

NOT 8. Maskiner, inventarier	2018	2017
Ingående anskaffningsvärde	11 339	12 726
Årets inköp	0	315
Omklassificering från mark, byggn, tekn, anlägggn.		2 673
Justeringpost felaktigt IB		-4 375
Utgående anskaffningsvärde	11 339	11 339
Ingående avskrivning enligt plan	-8 681	-10 636
Årets avskrivningar enl plan	-1 036	-2 347
Justeringpost felaktigt IB		4 302
Utgående avskrivningar	9 717	-8 681
Restvärde	1 622	2 658

NOT 9. Kortfristiga fordringar	2018	2017
Upplupna bruksintäkter	13 920	13 869
Övriga fordringar	4 391	804
Övriga upplupna intäkter	0	0
Summa	18 311	14 673

NOT 10. Kassa och bank	2018	2017
Postgiro		
Bank	5 677	2 197
Summa	5 677	2 197

NOT 11. Avsättning för pensioner (pensionsskuld)	2018	2017
Värde har ej kunnat beräknas.		

NOT 12. Långfristiga skulder	2018	2017
Skuld till VA-kollektivet t o m 2006 *	97 039	99 528
Skuld till VA-kollektivet fr. o m 2007**	442 055	403 233
Summa	539 094	502 761

* Motsvarar inbetalda anläggningsintäkter netto från år 1989-2006.

** Motsvarar inbetalda anläggningsintäkter netto under år 2007-2018

NOT 13. VA-Kommunlån	2018	2017
Bokfört värde anl. tillgångar	1 508 337	1 297 914
Skuld till VA-kollektivet fr. o m 2007	-539 094	-502 761
Investeringsfond	-12 000	-10 000
Resultatutjämningsfond (F.d. eget kapital)	-4 085	-4 189
Summa	953 158	780 964

Motsvarar kommunlån för VA- anläggningstillgångarnas bokförda värde minus det som finansierats via inbetalda anläggningsavgifter (långfristig skuld VA-kollektivet) med avdrag för VA-avdelningens f.d. egna kapital och fonder.

NOT 14. Kortfristiga skulder	2018	2017
Upplupna div. kostnader	9 643	6 595
Skuld till VA kollektivet kortfristig	4 086	4 189
Summa	13 729	10 784

NOT 15. Övriga skulder	2018	2017
Leverantörsskulder	14 344	10 276
Summa	14 344	10 276

Redovisningsprinciper

Redovisningsprinciper

Årsredovisningen är upprättad i enlighet med lagen om kommunal redovisning och rekommendationer från Rådet för kommunal redovisning (RKR). Det innebär bland annat följande:

- Intäkter redovisas i den omfattning det är sannolikt att de ekonomiska tillgångarna kommer att tillgodogöras kommunen och att intäkterna kan beräknas på ett tillförlitligt sätt.
- Fordringar har tagits upp till de belopp varmed de beräknas inflyta. Kundfordringar bedöms som osäkra efter individuell bedömning av betalningsförmåga.
- Tillgångar och skulder har tagits upp till anskaffningsvärde där inget annat anges. Periodiseringar av intäkter och kostnader har skett enligt god redovisningssed.

Avvikande redovisningsprincip

Nettot av exploateringsfastigheters kostnader och intäkter redovisas som omsättningstillgång vid bokslutstillfället. Så länge exploateringen pågår matchas intäkterna mot kostnaderna i varje projekt löpande under året. Om ett projekt avslutas med vinst läggs det till resultatet, men om kostnaderna överstiger intäkterna läggs det in i anläggningsregistret. Under löpande år redovisas varje enskild exploatering som ett projekt i redovisningen. Det innebär att gatukostnadsintäkter och andra intäkter i exploateringsprojekten ligger som en kortfristig skuld i balansräkningen då intäkterna överstiger kostnaderna och så länge projektet pågår.

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångar värderas till det lägsta av anskaffningsvärdet och verkligt värde.

Finansiella leasingavtal

Kommunen redovisar finansiella leasingavtal som ingåtts från 2016 och framåt i enlighet med RKR 13.2. Leasingavtal klassificeras som finansiella leasingavtal om det innebär att de ekonomiska fördelarna och de ekonomiska riskerna som förknippas med ägandet av objektet i allt väsentligt överförs från lease-givaren till leasetagaren. Det innebär att finansiella leasingavtal redovisas som anläggningstillgång och förpliktelsen att betala framtida leasingavgifter redovisas som skuld i balansräkningen. Vid leasingperiodens början redovisas tillgången och skulden till leasingobjektets verkliga värde eller till nuvärdet av minimi-leaseavgifterna om detta är lägre. Nuvärdet beräknas utifrån leasingavtalets implicita ränta om denna är känd. I annat fall används leasetagarens marginella låneränta. Leasingavgifterna fördelas på ränta och amortering enligt effektivräntemetoden.

Sammanställd redovisning

I den kommunala koncernen ingår samtliga bolag och kommunalförbund där kommunen har minst 20 procent inflytande. Den sammanställda redovisningen upprättats enligt förvärvsmetoden med proportionell konsolidering. Inga förändringar i kommunkoncernen har skett under året. Kommunkoncernens medlemmar och ägarandelar framgår under avsnittet Sammanställning koncernen. De kommunala bolagen använder sig av Årsredovisningslagen och Bokföringsnämndens allmänna råd K3 regelverket. Vid avvikelse i redovisningsprinciper mellan kommunen och de kommunala bolagen är kommunens redovisningsprinciper vägledande för den sammanställda redovisningen.

Jämförelsestörande poster

I kommunens årsbokslut kan det finnas jämförelsestörande poster. I enlighet med RKR 3.1 ska en post betraktas som jämförelsestörande när posten uppgår till ett väsentligt belopp och är av sådant slag att den inte förväntas inträffa ofta eller regelbundet. Som jämförelsestörande post betraktas poster som överstiger 10 miljoner kronor. Jämförelsestörande poster särredovisas i egen not när dessa förekommer i resultaträkningen.

INTÄKTER

Skatteintäkter

Skatteintäkterna periodiseras och redovisas det räkenskapsår då den beskattningsbara inkomsten intjänas. Vid beräkning av årets skatteintäkter används i enlighet med RKR 4.2 den preliminära slutavräkningen som SKL publicerade i december.

Statsbidrag

Statsbidrag periodiseras till rätt räkenskapsår genom att de fordrings- respektive skuldbokförs. Statsbidrag för investeringar bokförs enligt kontantprincipen.

Redovisning av det extra statsbidraget för ökat bostadsbyggande som har betalats ut från Boverket 2018 uppgår till 16 miljoner kronor. Bidraget har redovisats i enlighet med rekommendationen från RKR som ett generellt statsbidrag och har upptagits i sin helhet i resultaträkningen på raden Generella statsbidrag och utjämnning.

Anslutningsavgifter för VA

Anslutningsavgifter för VA redovisas som skuld till VA-kollektivet och intäktsförs under samma period som avskrivningstiden för anläggningstillgångarna. Bedömd nyttjandeperiod för anslutningsavgifter uppgår till 50 år.

KOSTNADER

Avskrivningar och avskrivningsmetod

Avskrivning av anläggningstillgångar görs linjärt över tillgångens beräknade nyttjandeperiod vilket innebär att tillgången skrivs av med lika stort belopp varje månad. Avskrivningsbeloppet beräknas på anläggningens anskaffningsvärde. Kalkylmässiga kapitalkostnader, ränta och avskrivning beräknas för samtliga investeringar och belastar förvaltningarna i form av kostnader.

Intervall avskrivningstider tillämpas enligt tabellen nedan:

Typ av tillgång	Avskrivningstid
Immateriella tillgångar	3–5 år
Aktier och andelar, bostadsrätter	-
Mark	-
Fastigheter	Enligt komponentuppdelning
Maskiner	5–20 år
Inventarier	3–10 år
Byggnadsinventarier	3–10 år
Bilar och andra transportmedel	3–15 år

Kommunen tillämpar komponentavskrivningar på investeringar som har betydande komponenter med en väsentlig skillnad i nyttjandeperioder i enlighet med RKR 11.4. Detta sätt speglar bättre hur anläggningstillgångars värde och servicepotential successivt förbrukas vilket ger en mer rättvisande resultatredovisning

Omprövning av anläggningstillgångarnas nyttjandeperiod görs årligen i samband med årsbokslutet. Om anläggnings nyttjandeperiod avviker väsentligt från tidigare bedömning justeras avskrivningsbeloppen för innevarande och framtida perioder.

Nedskrivningar av anläggningstillgångar sker i enlighet med RKR 19.

Bidrag till statlig infrastruktur

I enlighet med RKR 6.2 redovisas bidrag till statlig infrastruktur som en kostnad i resultaträkningen

Löner

Personalens löner redovisas enligt kontantprincipen. Arbetsgivaravgifter och timanställdas lön för december månad skuldbokförs på året. Semesterlöneskulden för året inklusive personalomkostnadspålägg redovisas som skuld i balansräkningen.

Gränsdragning mellan kostnad och investering

En kostnad i kommunen ses som en investering och aktiveras som anläggningstillgång om vissa kriterier är uppfyllda. Enligt lagen om kommunal redovisning är en anläggningstillgång ”en tillgång som är avsedd för stadigvarande bruk och är av väsentligt värde”.

Definitionen av en anläggning i Haninge kommun är att tillgången ska ha en nyttjandeperiod som är längre än tre år, anskaffningsvärdet ska överstiga 25 000 kronor och den ska vara värdehöjande för verksamheten. Anläggningstillgångar tas upp i balansräkningen till anskaffningsvärdet med tillägg för värdehöjande investeringar och med avdrag för gjorda avskrivningar. Kostnader som inte uppfyller definition för anläggningstillgång bokförs som driftkostnad.

Utgifter för t ex nedmontering, bortforsling och återställande av plats räknas in i anläggningstillgångens anskaffningsvärde i enlighet med RKR 11.4. Rivning och miljösanering räknas in i investeringskostnaden i samband med exploatering av mark, när så är tillämpligt enligt RKR 11.4.

Pensionsskulden

Kommunens pensionsskuld redovisas enligt RKR 2.2, 7.1 och 17.2. Kommunens pensionsskuld är beräknad enligt RIPS17 och redovisas enligt den så kallade blandmodellen, vilket innebär att pension som intjänats före år 1998 redovisas som en ansvarsförbindelse. Pensionsskuld som uppstått efter 1998 tas upp som avsättning i balansräkningen. Utbetalningarna från ansvarsförbindelsen redovisas som en kostnad i resultaträkningen. Pensionskostnaderna för pensionsavsättningen redovisas i resultaträkningen inklusive särskild löneskatt som uppgår till 24,26 procent.

Pensionsförpliktelser till förtroendevalda och visstidsförordnanden beräknas årligen och ingår i räkenskaper. Avsättning och ansvarsförbindelse har beräknats av KPA på individnivå för all personal och beräkningarna påverkas av reallöneutvecklingen, inflation och statslåneräntan. Pensionsåtaganden för anställda i kommunkoncernens bolag redovisas enligt K3 regelverket vilket innebär att pensionskostnaden redovisas som en skuld.

Ordlista

Anläggningstillgång

Tillgång som används för stadigvarande bruk och som är av betydande värde, till exempel fastigheter, maskiner och inventarier.

Avskrivningar

Fördelning av en anläggningstillgångs anskaffningskostnad under tillgångens förväntade nyttjandeperiod.

Balansräkning

Visar den ekonomiska ställningen på balansdagen. Balansräkningen delas upp i tillgångar, skulder och eget kapital.

Driftbudget

Alla nämnder har en driftbudget som avser löpande kostnader för nämnden.

Driftredovisning

Redovisar det ekonomiska utfallet för perioden i förhållande till budgeterade intäkter och kostnader.

Eget kapital

Kommunens eget kapital är skillnaden mellan kommunens tillgångar och skulder. Eget kapital anger hur stor del av tillgångarna som finansierats med egna medel.

Investeringsbudget

Investeringsbudgeten avser investeringar i anläggningstillgångar. Kommunens investeringsbudget fördelas per nämnd.

Investeringsredovisning

I investeringsredovisningen redovisas kommunens investeringar i anläggningstillgångar under året. Investeringarna jämförs med investeringsbudgeten.

Internränta

Internräntan anger kommunens genomsnittliga finansieringskostnad. Kommunens anläggningstillgångar belastas med internränta.

Jämförelsestörande post

Post som saknar tydligt samband med ordinarie verksamhet och som inte förväntas inträffa ofta eller regelbundet. Posten har ett väsentligt belopp som stör jämförelser med andra perioder.

Kapitalkostnad

Samlingsbegrepp för avskrivningar och internränta.

Kassaflödesanalys

Kassaflödesanalysen visar förändringen av likvida medel. Betalningsflödena delas upp på löpande verksamhet, investeringsverksamhet och finansieringsverksamhet.

Kommunkoncernen

De kommunala förvaltningsorganisationer och bolag som ingår i den sammanställda redovisningen.

Komponentavskrivning

En anläggningstillgång kan bestå av olika komponenter vilka skrivs av under olika nyttjandeperioder.

Kortfristig fordran och skuld

Fordran, lån eller skuld som förfaller till betalning inom 1 år.

Likvida medel

Kontanter eller tillgångar som kan användas på kort sikt. Likvida medel består av kassa (kontanter, mottagna checkar, postväxlar, utbetalningskort), bankmedel samt bank- och plusgiro.

Likviditet

Betalningsförmåga på kort sikt. Likviditeten beräknas genom att dividera omsättningstillgångar (minus varulager) med kortfristiga skulder.

Långfristig fordran och skuld

Fordran, lån eller skuld som förfaller till betalning senare än 1 år.

Nettoinvestering

Investeringsutgifter efter avdrag för eventuella investeringsbidrag.

Nettokostnad

Skillnaden mellan driftbudgetens intäkter och kostnader. För en enskild förvaltning består nettokostnaden av såväl interna som externa poster.

Nyttjandeperiod

Den tid under vilken en tillgång förväntas bli utnyttjad för sitt ändamål.

Omsättningstillgång

Tillgång avsedd för omsättning eller förbrukning. Omsättningstillgångar delas in i varulager, fordringar, kortfristiga placeringar samt likvida medel.

Periodisering

Metod för att fördela intäkter och kostnader till den period de tillhör, detta i syfte att få ett rättvisande resultat i perioden.

Resultaträkning

Beskriver periodens ekonomiska resultat för verksamheten.

RIPS 17

Innehåller riktlinjer för att beräkna pensionsskulden. RIPS 17 är en beräkningsmodell som Sveriges Kommuner och Landsting (SKL) har antagit.

Ränteswap

Innebär en överenskommelse mellan två aktörer om att under en bestämd tidsperiod utbyta ränteflöden. Exempelvis kan en aktör välja att betala en fast ränta i utbyte mot att erhålla rörliga räntebetalningar.

Soliditet

Ekonomiskt nyckeltal som beskriver förhållandet mellan det egna och det totala kapitalet. Ger en bild av betalningsförmågan på lång sikt.

Swapavtal

En swap är en form av derivatinstrument som utgör ett avtal mellan två parter om att göra betalningar till varandra i framtiden i enlighet med vissa villkor, ofta med syfte att justera finansiell risk. Derivatinstrument är ett samlingsnamn på en form av värdepapper. De vanligaste derivaten är optioner, terminer, warranter och swappar. Kännetecknande för finansiella derivat är att de är kopplade till händelser eller förutsättningar vid en specifik tidpunkt i framtiden.

Utdebitering

Anger hur många kronor per intjänad hundralapp som ska betalas i kommunalskatt.

Årsarbetare

Årsarbetare anger hur många anställda man skulle ha haft om den faktiska sysselsättningsgraden för månadsavlönade och arbetade timmar för timavlönade summeras till heltidsanställningar.

VANLIGA FÖRKORTNINGAR SOM KAN FÖREKOMMA I ÅRSREDOVISNINGEN

AB	Aktiebolag	MWh	Megawatt timmar
APT	Arbetsplatsträff	NKI	Nöjd-kund-index
BNP	Bruttonationalprodukten	NMI	Nöjd-medborgar-index
e-	Elektroniskt (digital kommunikation, exempelvis e-förslag)	NRI	Nöjd-region-index
F-6	Förskoleklass till årskurs 6	RIPS	Riktlinjer för beräkning av pensionsskuld
FoU	Forskning och utveckling	RKR	Rådet för kommunal redovisning
Gym	Gymnasium	SBA	Stockholm Business Alliance
HME	Hållbart medarbetarengagemang	SCB	Statistiska Centralbyrån
IP	Idrottsplats	SFI	Svenskundervisning för invandrare
IT	Informationsteknik (digitalt)	SKL	Sveriges kommuner och landsting
KSL	Kommunförbund Stockholms län	VA	Vatten och avlopp
LOV	Lagen om valfrihetssystem	Åk	Årskurs
LSS	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade	ÖP	Översiktsplan
Mnkr	Miljoner kronor		

Revisionsberättelse för år 2018

Vi, av fullmäktige valda revisorer, har granskat den verksamhet som bedrivits i styrelse, nämnder, Södertörns överförmyndarnämnd och Södertörns upphandlingsnämnd och beredningar, samt som utsedda lekmanrevisorer även verksamheten i kommunens företag.

Styrelse, nämnder och beredningar ansvarar för att verksamheten bedrivs enligt gällande mål, beslut och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. De ansvarar också för att det finns en tillräcklig intern kontroll och återredovisning till fullmäktige.

Revisorernas ansvar är att granska verksamhet, intern kontroll och räkenskaper samt att pröva om verksamheten bedrivits enligt fullmäktiges uppdrag och mål samt de föreskrifter som gäller för verksamheten.

Granskningen har utförts enligt kommunallagen, god revisions- sed i kommunal verksamhet och kommunens revisions- reglemente. Granskningen har genomförts med den inriktning och omfattning som behövs för att ge rimlig grund för bedömning och ansvarsprövning. Revisionsbyrån EY har biträtt oss vid granskningen.

Årsredovisningen visar ett positivt ekonomiskt resultat samt att målet om god ekonomisk hushållning uppnås. Den lagstadgade balanskravsavstämningen visar på ett positivt resultat.

Revisionen noterar att nämnderna sammantaget redovisar positiva resultatavvikelser mot budget. Vid analys av nämndernas finansiella resultat bör dock hänsyn tas till de betydande ramjusteringar som fullmäktige beslutat om under året.

Revisionen bedömer i likhet med föregående år att återkommande ramjusteringar försvårar uppföljning och bedömning av nämndernas verksamheter.

Vi vill fortsatt understryka vikten av realistiska budgetar då volymförändringar i kommunens olika verksamheter är, och kommer framgent, vara betydande. Förändringar i befolknings- och behovsutvecklingen påverkar volymantaganden och ställer därmed krav på en fortsatt aktiv ekonomi- och verksamhetsstyrning.

Kommunens måluppfyllelse presenteras på ett tydligt och överskådligt sätt genom att en bedömning görs för varje underliggande målindikator. Revisionen noterar att kommunens måluppfyllelse för året bedöms vara låg och att inget av kommunfullmäktiges mål för mandatperioden har uppnåtts till fullo. Vi finner det allvarligt att denna bristande måluppfyllelse inte kommenteras och analyseras ur ett övergripande perspektiv i årsredovisningen.

Under 2017 gjorde revisorerna bedömningen utifrån genomförd granskning att ytterligare åtgärder för att stärka den interna kontrollen borde prioriteras under 2018. Även under 2018 har genomförda granskningar visat att det finns kvarvarande brister i kommunens arbete med intern kontroll. Kommunen behöver ta ett samlat grepp om frågan under 2019 för att säkerställa en tillräckligt hög nivå av intern kontroll inom samtliga verksamheter. Vi bedömer att även kommunens redogörelse för arbetet med den interna kontrollen brister i årsredovisningen.

Under året har fördjupade granskningar genomförts av kommunens arbete med bygglov där kommunen under föregående år uppvisade brister i hanteringen. Revisorernas bedömning är att det under 2018 successivt har skett en positiv utveckling som innebär att kommunen på övergripande nivå nu lever upp till den lagstiftning som finns.

Revisorerna har under året även granskat kommunens lokal försörjning och funnit att det finns ett behov av bättre samordning och dialog mellan kommunens verksamheter. Problematiken har varit ett återkommande tema i revisorernas samtal med nämndernas presidium även kring andra sakområden. Att stärka samordning och koncernperspektiv inom kommunen bör vara prioriterat för kommunstyrelsen 2019.

Vi bedömer sammantaget att styrelse och nämnder i Haninge kommun har skött verksamheten på ett ändamålsenligt och från ekonomisk synpunkt tillräckligt sätt.

Vi bedömer att räkenskaperna, i allt väsentligt är rättvisande.

Vi bedömer att styrelsens och nämndernas interna kontroll har varit tillräcklig.

Vi bedömer att resultatet enligt årsredovisningen i huvudsak är förenligt med de finansiella mål och verksamhetsmål som fullmäktige fastställt.

Vi tillstyrker att fullmäktige beviljar ansvarsfrihet för styrelse och nämnder samt de enskilda ledamöterna i dessa organ. Vi tillstyrker också att kommunens årsredovisning godkänns. Som underlag för vår bedömning återoppar vi bifogade rapporter.

HANINGE DEN 27 MARS 2019

Rolf Brehmer

Kenneth Strömberg

Ing-Britt Waern

Krystyna Munthe

Vilhelm Olsson

Wulf Schroeder

TILL REVISIONSBERÄTTELSEN HÖR BILAGORNA:

- De sakkunnigas rapporter
- Granskningsrapporter från lekmannearevisorerna och revisionsberättelser från bolag/förbund

HANINGE KOMMUN

ÅRSREDOVISNING 2018

